

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

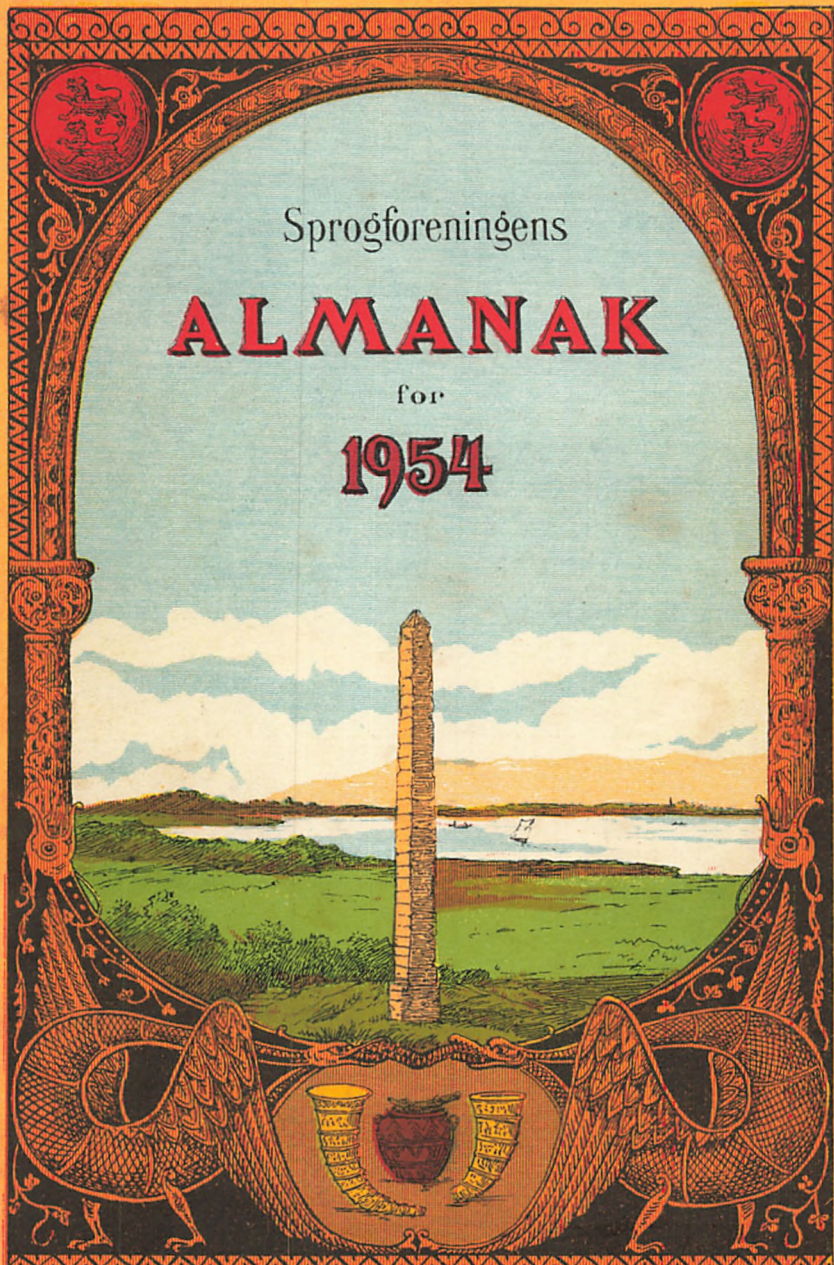
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens

ALMANAK

for

1954

Udgivet af Sprogforeningen

Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskere Bibliotek

HANDELSBANKEN

*har filialer og kontorer i
følgende sønderjydske byer*

AABENRAA—AGERSKOV—ARNUM
AVNBØL—BOLDERSLEV—BOVRUP
CHRISTIANSFELD—FELSTED—GRAASTEN
HADERSLEV—HELLEVAD—HJORDKÆR
HØJER—KVÆRS—NORDBORG
PADBORG—SØNDERBORG—TINGLEV
TOFTLUND—TØNDER—VOJENS

Sprogforeningens
ALMANAK 1954

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphøener

61. AARGANG

AABENRAA
TRYKT I HEJMDAL'S BOGTRYKKERI

Formørkelser i aaret 1954

1. *Ringformet solformørkelse* den 5. jan., usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Antarktis, New Zealand og omgivende havomraader.

2. *Total maaneformørkelse* den 19. januar, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 1t 50m og slutter kl. 5t 14m; den er total fra kl. 3t 17m til kl. 3t 47 m.

3. *Total solformørkelse* den 30. juni, synlig i Danmark som partiel formørkelse. Formørkelsen begynder i København kl. 12t 31m og slutter kl. 14t 59m; den er paa sit højeste kl. 13t 47 m og omfatter da 955/1000 af solens diameter. Formørkelsen ses iøvrigt i Nordamerika med undtagelse af den vestlige del, i det nordlige Atlanterhav og det arktiske omraade, i Nordafrika, Sudan, Ætiopien, Europa og Asien med undtagelse af den østligste og sydøstligste del. Formørkelsen bliver total for et bælte af nogle hundrede kilometers bredde, der strækker sig fra midten af det nordamerikanske kontinent over sydspidsen af Grønland, Færøerne og det sydligste Norge og Sverige over Sydøsteuropa til Indien; varigheden af totaliteten er maksimalt ca. 2m 5.

4. *Partiel maaneformørkelse* den 16. juli, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 0t 9m og slutter kl. 2t 31m; den er paa sit højeste kl. 1t 20m.

5. *Ringformet solformørkelse* den 25. december, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Ækvatorial- og Sydafrika, Bagindien, Indonesien og Australien samt i de omgivende havomraader til Antarktis. Formørkelsen bliver størst i en zone, der strækker sig fra Atlanterhavet over Sydafrika og det Indiske Ocean til Indonesien.

Planeterne i aaret 1954

Merkur er i almindelighed solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 13. februar, 9. juni og 6. oktober er den længst øst for solen og gaar omkring disse dage i København ned henholdsvis 2, 2 og $\frac{1}{4}$ time efter denne. Den 28. marts, 27. juli og 15. november er Merkur længst vest for solen og staar omkring disse dage i København op henholdsvis $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ og 2 timer før denne.

Venus er den 30. januar i øvre og den 15. november i nedre konjunktion med solen. Den 6. september er planeten længst øst for solen og gaar da i København ned $\frac{3}{4}$ time efter denne. Venus lyser stærkest den 11. oktober og den 21. december.

Mars vandrer ved aarets begyndelse fra Jomfruen ind i Vægten og i løbet af februar og marts gennem Skorpionen

og Slangeholderen ind i Skytten. I dagene omkring 1. august staar planeten igen i Slangeholderen for derefter at passere gennem Skytten og Stenbukken ind i Vandmanden, hvor den opholder sig ved aarets udgang. Mars er i opposition til solen den 24. juni og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 8, først i april kl. 5, først i juli kl. 23½, sidst i september kl. 19 og ved aarets udgang kl. 17.

Jupiter staar ved aarets begyndelse i Tyren, men vandrer i løbet af aaret gennem Tvillingerne ind i Krebsen. Ved aarets udgang passerer den igen over grænsen til Tvillingerne. *Jupiter* staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 22½, sidst i marts kl. 17, først i juli kl. 12, først i oktober kl. 7 og ved aarets udgang kl. 1½.

Saturn befinder sig ved aarets begyndelse i Vægten, hvorfra den vandrer ind i Jomfruen. Midt i september passerer den igen over grænsen til Vægten, hvor den da forbliver aaret ud. *Saturn* er i opposition til solen den 26. april og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 8, først i april kl. 2, først i juli kl. 19½, sidst i september kl. 14 og ved aarets udgang kl. 8½.

Uranus og *Neptun* er ikke synlige for blotte øjne. *Uranus* staar i Tvillingerne og fra oktober til begyndelsen af december i Krebsen; derefter vandrer den igen ind i Tvillingerne. Planeten er den 11. januar i opposition til solen og staar da omkring midnat i syd 57° over Københavns horisont. *Neptun* staar hele aaret i Jomfruen; den 15. april er den i opposition til solen og staar da omkring midnat i syd 26° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele aaret i Løven. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere aar her i almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter paa Vestkysten end Havneby, maa man ved Odden paa Rømø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer Sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter til. Ved Sønderho maa man trække 5 minutter fra.

Lavvandet indtræder i reglen 6—6¼ time efter højvandet.

Willy Buch.

1. uge. **Fadervor**, Matth. 6, 5—13. 1' række, Luk. 2, 21.

		op			
F.	1	Nytaa	5	28	11.29 —
L.	2	Abel	6	41	Jorden nærmest solen 0.01 12.30

2. uge. **Barnemordet i Bethlehem**, Matth. 2, 13—18.
1' række, Matth. 2, 19 til enden.

S.	3	S. e. nytaa	7	44	Enoch	0.55	13.23
M.	4	Methusalem	8	32		1.40	14.08
				ned			
Ti.	5	Simeon	16	15	☉ n. m. 3. 21'	2.24	14.52
O.	6	Hellig 3 konger	17	45	Sol. op 8. 40', n. 15. 51'	3.02	15.32
T.	7	Knud hertug	19	15	Tusmørket varer 52'	3.41	16.14
F.	8	Erhardt	20	45		4.19	16.55
L.	9	Julianus	22	14		5.00	17.39

3. uge. **Jesus velsigner de smaa børn**, Mark. 10, 13—16.
1' række, Luk. 2, 42 til enden.

S.	10	1. s. e. h. 3 k.	28	43	Paul eremit	5.42	18.24
M.	11	Hyginus	—		☽ nærmest jorden	6.26	19.11
Ti.	12	Reinhold	1	13	☽ f. kv. 1. 22'	7.12	20.01
					Hilarius		
O.	13	Marie	2	44	Sol. op 8. 35', n. 16. 2'	8.08	21.05
T.	14	Felix	4	13	Tusmørket varer 50'	9.22	22.22
F.	15	Maurus	5	38		10.51	23.37
L.	16	Marcellus	6	44		—	12.06

4. uge. **Zakæus**, Luk. 19, 1—10. 1' række, Joh. 2, 1—11.

S.	17	2. s. e. h. 3 k.	7	33	Antonius	0.44	13.13
M.	18	Vilhelm. Marie	8	7	Prisca	1.41	14.08
Ti.	19	Pontianus	8	30	☉ f. m. 3. 37'	2.30	14.56
				op	Maaneformørkelse		
O.	20	Fab. og Sebast.	18	19	Sol. op 8. 26', n. 16. 16'	3.13	15.37
T.	21	Agnes	19	37	Tusmørket varer 49'	3.48	16.15
F.	22	Vincentius	20	53		4.22	16.51
L.	23	Emerentius	22	6		4.56	17.25

5. uge. **Giv os mere tro**, Luk. 17, 5—10, 1' række Matth. 8, 1—13.

S.	24	3. s. e. h. 3 k.	23	20	Timotheus	5.28	17.58
M.	25	Pauli omvende	—		☽ fjernest jorden	6.01	18.31
Ti.	26	Polycarpus	0	34	Sol. op 8. 16', n. 16. 30'	6.35	19.04
O.	27	Chrysostomus	1	50	Tusmørket varer 47'	7.10	19.43
					☽ s. kv. 4. 28'		
T.	28	Fred. 6. føds.	3	6	Carolus Magnus	7.59	20.34
F.	29	Chr. 7. føds.	4	20	Valerius	9.04	21.43
L.	30	Lovise	5	28	Adelgunde	10.32	23.07

6. uge. **Jesus vandrer paa søen**, Matth. 14, 22—33.
1' række, Matth. 8, 23—27.

S.	31	4. s. e. h. 3 k.	6	23	Vigilius	11.54	—
----	----	------------------	---	----	----------	-------	---

Januar 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1954

O.C.N.

Blidemaaned. 28 dage

*Se anm. 3.s.
Højvande*

M.	1	Brigida,	op				
Ti.	2	Kyndelmisse	7	3			0.19 12.58
			7	31			1.16 13.46
			ned		Sol. op 8. 3', n. 16. 45'		
O.	3	Blasius	16	46	Tusmørket varer 46'		2.03 14.35
T.	4	Veronica	18	19	☉ n. m. 16. 55'		2.45 15.17
F.	5	Agathe	19	51			3.25 15.59
L.	6	Dorothea	21	23	☾ nærmest jorden		4.05 16.41

7. uge. **Skatten, perlen og voddet**, Matth. 13, 44—52.
1' række, Matth. 13, 24—30.

S.	7	5. s. e. h. 3 k.	22	55	Richard		4.46 17.23
M.	8	Corintha	—	—			5.28 18.05
Ti.	9	Apollonia	0	28	Sol. op 7. 49', n. 17. 0'		6.10 18.45
O.	10	Scholastica	1	59	Tusmørket varer 45'		6.52 19.31
T.	11	Euphrosyne	3	24	☽ f. kv. 9. 29'		7.44 20.29
F.	12	Eulalia	4	38			8.52 21.53
L.	13	Benignus	5	31	Merkur størst østl. elong		10.32 23.19

8. uge. **De betroede talenter**, Matth. 25, 14—30.
1. række, Matth. 20, 1—16.

S.	14	Septuagesima	6	9	Valentinus		11.52 —
M.	15	Faustinus	6	35			0.34 13.07
Ti.	16	Juliane	6	53	Sol. op 7. 33', n. 17. 15'		1.32 14.00
O.	17	Findanus	7	6	Tusmørket varer 43'		2.21 14.46
			op		☉ f. m. 20. 17'		
T.	18	Juliane Sophie.	18	35	Concordia		2.59 15.21
F.	19	Ammon	19	49			3.31 15.54
L.	20	Eucharias	21	3			4.01 16.26

9. uge. **Sædens vækst**, Mark. 4, 26—32.
1' række, Luk. 8, 4—15.

S.	21	Sexagesima	22	17	Samuel		4.31 16.54
M.	22	Peders stol	23	31	☾ fjernest jorden		5.00 17.22
Ti.	23	Papias	—	—			5.28 17.50
O.	24	Matthias	0	47	Sol. op 7. 17', n. 17. 31'		5.59 18.18
T.	25	Victorinus	2	1	Tusmørket varer 42'		6.31 18.51
F.	26	Inger	3	11	☾ s. kv. 0. 29'		7.12 19.39
L.	27	Leander	4	10			8.14 20.44

10. uge. **Op til Jerusalem**, Luk. 18, 31 til enden.
1' række, Matth. 3, 13 til enden.

S.	28	Fastelavn	4	56	Øllegaard Quinquagesima. Esto mil		9.40 22.15
----	----	-----------	---	----	--------------------------------------	--	------------

Februar 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1954

O.C.N.

Tordmaaned. 31 dage

 Se anm. 3. s. -
 Højevande

M.	1	Albinus	op 5 29		11.20	23.46
Ti.	2	Hvide tirsdag	5 52	Simplicius	—	12.33
				Kunigunde		
O.	3	Aske onsdag	6 9	Sol. op 6. 59', n. 17. 45'	0.48	13.28
T.	4	Adrianus	6 28	Tusmørket varer 42'	1.39	14.14
			ned			
F.	5	Theophilus	18 50	☉ n. m. 4. 11'	2.23	14.57
L.	6	Gotfred	20 25	☾ nærmest jorden	3.04	15.38

11. uge. **Hvem er den største?** Luk. 22, 24—32.
 1' række, Matth. 4, 1—11.

S.	7	1. s. e. fasten	22 1	Perpetua	8.46	16.19
M.	8	Beata	23 37	Quadragesima. Invocavit	4.29	17.02
Ti.	9	40 riddere	—	Ædel	5.12	17.43
O.	10	Tamperdag	1 7	Sol. op 6. 42', n. 18. 0'	5.55	18.22
				Tusmørket varer 42'		
T.	11	Frederik 9. født	2 26	Thala. ☽ f. kv. 18. 51'	6.37	19.04
F.	12	Gregorius	3 27		7.28	20.00
L.	13	Macedonius	4 10		8.39	21.15

12. uge. **Menneskets afmagt, Jesu magt,** Mark. 9, 17—29.
 1' række, Matth. 15, 21—28.

S.	14	2. s. i fasten	4 39	Eutychius. Remiscere	10.18	23.01
M.	15	Zacharias	4 59		11.47	—
Ti.	16	Gudmund	5 14	Sol. op 6. 24', n. 18. 14'	0.20	12.53
O.	17	Gertrud	5 25	Tusmørket varer 42'	1.17	13.45
T.	18	Alexander	5 35		2.02	14.25
F.	19	Joseph	5 44	☉ f. m. 13. 42'	2.39	14.58
			op			
L.	20	Gordius.	20 2		3.08	15.27

13. uge. **Løgnens fader,** Joh. 8, 42—51.
 1' række, Luk. 11, 14—28.

S.	21	3. s. i fasten	21 16	Oculi. Benedictus	3.36	15.55
M.	22	Paulus	22 31	☾ fj. jorden. Jævndøgn	4.04	16.23
Ti.	23	Fidelis	23 46		4.32	16.49
O.	24	Ulrica	—	Sol. op 6. 5', n. 18. 28'	5.00	17.16
T.	25	Mariæ bebud.	0 56	Tusmørket varer 42'	5.29	17.44
F.	26	Gabriel	1 59		6.03	18.15
L.	27	Kastor	2 49	☾ s. kv. 17. 14'	6.45	18.59

14. uge. **Jesus livets brød,** Johs. 6, 35—51.
 1' række, Johs. 6, 1—15.

S.	28	Midfaste	3 26	Lætare. Dronn. Ingrid	7.45	20.05
M.	29	Jonas	3 52	Eustacius	8.10	21.30
Ti.	30	Quirinus	4 12	Merkur st. vestl. elong.	10.45	23.03
O.	31	Fred. 5. fødsel	4 27	Balbina	—	12.03
				Sol. op 5. 47', n. 18. 42'		
				Tusmørket varer 43'		

Marts 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

April 1954		O.C.N.	Faaremaaned. 30 dage	Se anm. 3. s. Højvande
		op		
T.	1 Hugo	4 40		0.17 13.00
F.	2 Theodosius	4 52		1.10 13.47
		ned		
L.	3 Nicætas	19 23	☉ n. m. 13. 25' ☾ nærmest jorden	1.56 14.30
15. uge. Mariæ lovsang, Luk. 1, 46—56. 1' række, Luk. 1, 26—38.				
S.	4 5. s. i fasten	21 1	Judica. Ambrosius	2.41 15.13
M.	5 Irene	22 37		3.25 15.57
Ti.	6 Sixtus	—		4.09 16.39
O.	7 Egesippus	0 5	Sol. op 5. 29' n. 18. 56' Tusmørket varer 44'	4.53 17.21
T.	8 Chr. 9. føds.	1 16	Janus	5.38 18.02
F.	9 Procopius	2 7		6.26 18.46
L.	10 Ezechiel.	2 41	☽ f. kv. 6. 5'	7.22 19.41
16. uge. Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3—9. 1' række, Matth. 21, 1—9.				
S.	11 Palmesøndag	3 4	Leo	8.31 20.57
M.	12 Julius	3 21		10.00 22.34
Ti.	13 Justinus	3 33		11.25 23.54
O.	14 Tiburtius	3 43	Sol. op 5. 11', n. 19. 10' Tusmørket varer 45'	— 12.29
T.	15 Skærtorsdag	3 53	Chr. 5. føds. Olympia Neptun i opp. t. solen	0.52 13.20
F.	16 Langfredag	4 2	Prinsesse Margrethe Mariane	1.36 13.57
L.	17 Anicetus.	4 12	☾ fjernest jorden	2.09 14.28
17. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1—8. 1' række, Mark. 16, 1—7.				
S.	18 Paaskedag	4 24	Eleutherius. ☉ f.m. 6. 48'	2.40 14.57
		op		
M.	19 2. paaskedag	21 33	Daniel	3.10 15.26
Ti.	20 Sulpicius	22 45		3.41 15.55
O.	21 Florentius	23 50	Sol. op 4. 54', n. 19. 24' Tusmørket varer 46'	4.11 16.23
T.	22 Flyttedag	—	Cajus	4.41 16.49
F.	23 Georgius	0 44		5.13 17.19
L.	24 Albertus	1 24		6.49 17.55
18. uge. Vogt mine faar, Joh. 21, 15—19. 1' rk., Joh. 20, 19 til enden.				
S.	25 1. s. e. paaske	1 53	Quasimodo. Mark. evang'	6.35 18.41
M.	26 Cletus	2 15	☾ s. kv. 5. 57' Saturn i opp. til solen	7.33 19.40
Ti.	27 Charl. Amalie	2 31	Ananias	8.47 20.56
O.	28 Vitalls	2 45	Sol. op 4. 37', n. 19. 38'	10.11 22.21
T.	29 Peter martyr	2 57	Tusmørket varer 48'	11.28 —
F.	30 Severus	3 10		0.38 12.29

April 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Maj 1954		O.C.N.	Majmaaned. 31 dage	<i>Se anm. 3.s. Højvande</i>	
L.	1 Philip og Jacob	3 24	op Voldermisse	0.17	13.00
19. uge. Hyrden og faarene , Joh. 10, 22—30.					
1' række, Joh. 10, 11—16.					
S.	2 2. s. e. paaske	19 58	nea Misericordia domini	1.32	14.06
M.	3 Korsmisse	21 32	Athanasius ⊕ n.m. 21. 22'	2.21	14.52
Ti.	4 Florian	22 54	⊕ nærmest jorden	3.07	15.37
O.	5 Danm. befrielse	23 56	Gothard	3.56	16.22
T.	6 Joh. a. portam	—	Sol. op 4. 22', n. 19. 52'	4.43	17.04
F.	7 Flavia	0 38	Tusmørket varer 51'	5.30	17.48
L.	8 Stanislaus	1 6	De lyse nætter begynder	6.19	18.33
20. uge. Vejen, sandheden og livet , Joh. 14, 1—11.					
1' række, Joh. 16, 16—22.					
S.	9 3. s. e. paaske	1 25	Jubilate. Caspar	7.13	19.24
M.	10 Gordianus	1 40	⊕ f. kv. 19. 17'	8.16	20.28
Ti.	11 Mamertus	1 51	Sol. op 4. 8', n. 20. 5'	9.30	21.48
O.	12 Pancratius	2 1	Tusmørket varer 54'	10.48	23.07
T.	13 Ingenuus	2 10		11.50	—
F.	14 Bededag	2 20	Kristian	0.10	12.39
L.	15 Sophie	2 32	⊕ fjernest jorden	0.57	13.20
21. uge. Sandheden gør fri , Joh. 8, 28—36.					
1' række, Joh. 16, 5—15.					
S.	16 4. s. e. paaske	2 46	Cantate. Sara	1.35	13.54
M.	17 Bruno	3 4	⊕ f. m. 22. 47'	2.11	14.28
op					
Ti.	18 Erik	21 42	Sol. op 3. 55', n. 20. 18'	2.45	15.00
O.	19 Potentiana	22 40	Tusmørket varer 58'	3.20	15.31
T.	20 Angelica	23 24		3.53	16.03
F.	21 Helene	23 56		4.29	16.36
L.	22 Castus	—		5.07	17.10
22. uge. Jesu bøn for disciplene , Joh. 17, 1—11.					
1' række, Joh. 16, 23—28.					
S.	23 5. s. e. paaske	0 20	Rogate. Desiderius	5.44	17.49
M.	24 Esther	0 37		6.32	18.33
Ti.	25 Urbanus	0 51	⊕ s. kv. 14. 49'	7.25	19.25
O.	26 Beda	1 3	Sol. op 3. 44', n. 20. 30'	8.30	20.30
T.	27 Kr. himmelf.	1 15	Tusmørket varer 61'	9.39	21.24
F.	28 Vilhelm	1 28	Lucian	10.51	23.01
L.	29 Maximinus	1 43		11.56	—
23. uge. At de alle maa været eet , Joh. 17, 20 til enden.					
1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4.					
S.	30 6. s. e. paaske	2 4	Exaudi. Vigand	0.00	12.53
M.	31 Petronella	2 32	⊕ nærmest jorden	1.11	13.46

Maj 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juni 1954		O.C.N.	Skærsommer. 30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			ned		
Tl.	1 Nikomedes	21 38	☉ n. m. 5. 3'	2.05	14.35
O.	2 Marcellinus	22 30	Sol. op 3. 36', n. 20. 40' Tusmørket varer 65'	2.56	15.23
T.	3 Fred. 8. føds.	23 4	Erasmus	3.46	16.08
F.	4 Optatus	23 28		4.35	16.52
L.	5 Grundlovsdag	23 45	Bonifacius	5.22	17.36
24. uge. Helligaandens komme. Joh. 14, 15—21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.					
S.	6 Pinsedag	23 58	Norbertus	6.09	18 17
M.	7 2. pinsedag	—	Jeremias	6.57	19.03
Tl.	8 Medardus	0 8	♃ f. kv. 10. 13'	7.50	19.51
			Primus		
O.	9 Tamperdag	0 18	Sol. op 3. 31', n. 20. 47'	8.45	20.49
T.	10 Onuphrius	0 28	Tusmørket varer 68' Merkur st. østl. elong.	9.46	21.57
F.	11 Barnabas Ap.	0 39	☾ fjernest jorden	10.50	23.10
L.	12 Basilius	0 52		11.47	—
25. uge. Daab i den treenige Guds navn, Matth. 28, 18. til enden. 1' række, Joh. 3, 1—15.					
S.	13 Trinitatis	1 8	Cyrillus	0.08	12.35
M.	14 Rufinus	1 31		0.59	13.21
Tl.	15 Valdemarsdag.	2 3	Vitus	1.44	14.01
			Sol. op 3. 28', n. 20. 53'		
O.	16 Tycho	2 49	Tusmørket varer 70' ☉ f. m. 13. 6'	2.24	14.38
			op		
T.	17 Botolphus	21 59		3.04	15.14
F.	18 Leontius	22 25		3.43	15.48
L.	19 Gervasius	22 44		4.19	16.23
26. uge. Den rige bonde, Luk. 12, 13—21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.					
S.	20 1. s. e. trin.	22 59	Sylverius	4.59	17.02
M.	21 Albanus	23 11	Solhverv, længste dag	5.41	17.42
Tl.	22 10000 martyrer	23 23	Sol. op 3. 28', n. 20. 55'	6.24	18.24
O.	23 Paulinus	23 35	Tusmørket varer 70' ☾ s. kv. 20. 46'	7.10	19.10
			Mars i opp. til solen		
T.	24 St. Hansdag	23 49		8.03	20.04
F.	25 Prosper	—		9.03	21.10
L.	26 Pelagius	0 6		10.14	22.31
27. uge. Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16—24.					
S.	27 2. s. e. trin.	0 30	7 sover. ☾ nærmest jorden	11.27	23.48
M.	28 Carol. Amalie	1 5	Eleonora	—	12.32
Tl.	29 Petrus Paulus	1 56		0.56	13.32
			ned		
			Sol. op 3. 32', n. 20. 54'		
O.	30 Lucina	21 1	Tusmørket varer 69' ☉ n. m. 13. 26' Solformørkelse	1.56	14.25

Juni 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Juli 1954

O.C.N.

Ormemaaned. 31 dage

Se anm. 3s.
Højboende

		ned		
T.	1	Theobaldus	21 30	2.51 15.19
F.	2	Mariæ besøg	21 49	3.40 15.56
L.	8	Cornelius	22 4	Jorden fjernest solen 4.25 16.37

28. uge. Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden.

1' række, Luk. 15, 1—10.

S.	4	3. s. e. trin.	22 15	Ulricus	5.08 17.18
M.	5	Anshelmus	22 26		5.51 17.56
Ti.	6	Dion	22 36	Villebaldus	6.32 18.34
O.	7	Lovise Augusta	22 46	Sol. op 3. 38', n. 20. 50' Tusmørket varer 66'	7.12 19.13
T.	8	Kjeld	22 58	☽ f. kv. 2. 33'	7.52 19.56
F.	9	Sostrata	23 13	☾ fjernest jorden	8.37 20.48
L.	10	Vilh. Carol.	23 39	Knud konge	9.33 21.55

29. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.

1' række, Luk. 6, 36—42.

S.	11	4. s. e. trin.	—	Josva	10.41 23.11
M.	12	Henrik	0 1		11.45 —
Ti.	13	Margarethe	0 41		0.19 12.43
O.	14	Bonaventura	1 36	Sol. op 3. 47', n. 20. 43' Tusmørket varer 63'	1.16 13.34
T.	15	Apost. deling	2 45	☉ f. m. 1. 29'	2.03 14.18
F.	16	Susanne	4 5	maaneformørkelse	2.47 14.57
			op		
L.	17	Alexius	21 7		3.26 15.33

30. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13—26.

1' række, Luk. 5, 1—11.

S.	18	5. s. e. trin.	21 20	Ansolphus	4.06 16.10
M.	19	Justa	21 32		4.46 16.49
Ti.	20	Elias	21 44		5.26 17.29
O.	21	Evenus	21 57	Sol. op. 3. 57', n. 20. 34' Tusmørket varer 60'	6.07 18.09
T.	22	Maria Magdalene	22 13	☾ s. kv. 1. 14'	6.49 18.51
F.	23	Apollinaris.	22 34	☾ nærmest jorden	7.34 19.40
L.	24	Christina	23 4	Hundredagene begynder	8.29 20.44

31. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16—26.

1' række, Matth. 5, 20—26.

S.	25	6. s. e. trin.	23 47	Jacobus	9.41 22.05
M.	26	Anna	—		11.02 23.33
T.	27	Martha	0 47	Merkur st. vestl. elong.	— 12.17
O.	28	Aurelius	2 2	Sol. op. 4. 9', n. 20. 22' Tusmørket varer 56'	0.47 13.21
			ned		
T.	29	Oluf	19 53	● n. m. 23. 20'	1.51 14.16
F.	30	Abdon	20 10		2.42 15.02
L.	31	Germanus	20 23		3.28 15.43

Juli 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

August 1954

O.C.N. Høstmaaned. 31 dage

Se anm. 3s.
Højvande**32. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24—31.**

1' række, Mark. 8, 1—9.

		ned		
S.	1	7. s. e. trin.	20 34	Peders fængsel
M.	2	Hannibal	20 44	
Ti.	3	Nikodemus	20 54	Sol. op 4. 22', n. 20. 9'
O.	4	Dominicus	21 5	
T.	5	Osvaldus	21 19	Tusmørket varer 53'
F.	6	Kristi forkl.	21 37	
L.	7	Donatus	22 1	☾ f. kv. 19. 50'
				☾ fjernest jorden
				7.00 19.06
				7.36 19.50

33. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.

1' række, Matth. 7, 15—21.

S.	8	8. s. e. trin.	22 35	Ruth. De lyse nætter end.	8.21	20.50
M.	9	Romanus	23 23		9.26	22.24
Ti.	10	Laurentius	—	Sol. op 4. 35', n. 19. 54'	10.50	23.42
O.	11	Herman	0 26		Tusmørket varer 50'	—
T.	12	Clara	1 42		0.49	13.02
F.	13	Hippolytus	3 6		1.40	13.53
L.	14	Eusebius	4 31	☉ f. m. 12. 3'	2.25	14.35

34. uge. At vente paa Herren, Luk. 12, 32—48.

1' række, Luk. 16, 1—9.

			op		
S.	15	9. s. e. trin.	19 40	Mariæ himmelfart	3.06 15.13
M.	16	Rochus	19 53		3.44 15.49
Ti.	17	Anastatius	20 6	Sol. op 4. 48', n. 19. 38'	4.24 16.30
O.	18	Agapetus	20 21		Tusmørket varer 48'
T.	19	Sebaldus	20 40	☾ nærmest jorden	5.44 17.48
F.	20	Bernhard	21 7		6.24 18.30
L.	21	Salomon	21 46	☾ s. kv. 5. 51'	7.06 19.18

35. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16—24.

1' række, Luk. 19, 41 til enden.

S.	22	10. s. e. trin.	22 39	Symphorian	7.58	20.22
M.	23	Zakæus	23 49	Hundredagene ender	9.10	21.52
Ti.	24	Sophie Freder.	—	Bartholomæus	10.43	23.25
O.	25	Ludvig	1 8	Sol. op 5. 2', n. 19. 21'	—	12.06
T.	26	Irenæus	2 31		Tusmørket varer 46'	0.43
F.	27	Gebhardus	3 53		1.42	14.03
L.	28	Lovise	18 42	Augustinus ☉ n.m. 11. 21'	2.30	14.45

36. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden

1' række, Luk. 18, 9—14.

S.	29	11. s. e. trin.	18 53	Joh. halsh.	3.08	15.19
M.	30	Benjamin	19 3		3.43	15.52
Ti.	31	Bertha	19 14		4.15	16.23

August 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

September 1954 O.C.N. Fiskemaaned. 30 dage Se anm. 3.s. Højvande

O.	1	Ægidius	ned 19 27	} Sol. op 5. 15', n. 19. 3' Tusmørket varer 44'	4.46 16.54
T.	2	Elisa	19 43		
F.	3	Seraphia	20 4	☾ fjernest jorden	5.14 17.22
L.	4	Jul. Marie	20 34	Theodosia	5.42 17.51
					6.11 18.25

37. uge. **Bespottelse imod aanden**, Matth. 12, 31—42.
1' række, Mark. 7, 31 til enden.

S.	5	12. s. e. trin.	21 15	Regina. ☽ f. kv. 13. 28'	6.44 19.05
M.	6	Magnus	22 10	Venus størst østl. elong.	7.27 20.08
Ti.	7	Louise.	23 19	Robert	8.28 21.24
O.	8	Mariæ fødsel	—	} Sol. op 5. 29', n. 18. 45' Tusmørket varer 43'	9.53 22.58
T.	9	Gorgonius	0 38		
F.	10	Burchardt	2 2		11.22 —
L.	11	Hillebert	3 29		0.15 12.31
					1.00 13.21

38. uge. **Den er størst, som tjener**, Matth. 20, 20—28.
1' række, Luk. 10, 23—37.

S.	12	13. s. e. trin.	4 58	Guido. ☺ f. m. 21. 19'	1.56 14.04
			op		
M.	13	Cyprianus	18 13		2.37 14.43
Ti.	14	† ophøjelse	18 28	☾ nærmest jorden	3.16 15.23
				{ Eskild	
O.	15	Tamperdag	18 47	} Sol. op 5. 42', n. 18. 27' Tusmørket varer 42'	3.56 16.03
T.	16	Euphemia	19 11		
F.	17	Lambertus	19 47		4.37 16.45
L.	18	Chr. 8. fødsel	20 36	Titus	5.15 17.27
					5.55 18.10

39. uge. **Den syge ved Bethesda dam**, Joh. 5, 1—15.
1' række, Luk. 17, 11—19.

S.	19	14. s. e. trin.	21 41	Constantia. ☾ s. kv. 12. 11'	0.38 19.01
M.	20	Tobias	22 57		7.32 20.09
Ti.	21	Matthæus	—		8.49 21.43
O.	22	Mauritius	0 18	} Sol. op 5. 55', n. 18. 8' Tusmørket varer 42'	10.28 23.19
T.	23	Linus.	1 40		
F.	24	Tecla	2 59	Jævnøgn	11.56 —
L.	25	Cleophas	4 16		0.33 12.59
					1.26 13.45

40. uge. **Eet er fornødent**, Luk. 10, 38 til enden.
1' række, Matth. 6, 24 til enden.

S.	26	15. s. e. trin.	5 31	Chr. 10. føds. Adolph	2.08 14.21
			ned		
M.	27	Cosmus	17 23	☽ n. m. 1. 50'	2.42 14.53
Ti.	28	Venceslaus	17 35		3.11 15.22
O.	29	St. Michael	17 50	} Sol. op 6. 9', n. 17. 50' Tusmørket varer 42'	3.40 15.52
T.	30	Hieronimus	18 10		
				☾ fjernest jorden	4.00 16.20

September 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Oktober 1954

O.C.N.

Sædemaaned. 31 dage

Se anm. 3.s.
Højbande

F.	1	Remigius	ned			
L.	2	Ditlev	18	36		4.36 16.50
			19	13		5.03 17.20

41. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19—45.

1' række, Luk. 7, 11—17.

S.	3	16. s. e. trin.	20	2	Mette	5.31 17.53
M.	4	Franciscus	21	4		6.04 18.34
Ti.	5	Placidus	22	16	Ø f. kv. 6. 31'	6.46 19.29
O.	6	Fred. 7. fødsel	23	36	Broderus	
T.	7	Amalia.	—	—	Sol. op 6. 23', n. 17. 32'	7.43 20.44
F.	8	Ingeborg	0	59	Tusmørket varer 42'	9.04 22.15
L.	9	Dionysius	2	25	Merkur st. østl. elong.	10.31 23.33
						11.46 —

42. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14—22.

1' række, Luk. 14, 1—11.

S.	10	17. s. e. trin.	3	54	Gereon	0.34 12.42
M.	11	Fred. 4. fødsel	5	25	Venus lyser stærkest	1.21 13.29
Ti.	12	Pr. Frederik.	6	59	Maximilian. ☉ f.m. 6.10'	2.03 14.13
					op	
O.	13	Angelus	17	12	Sol. op 6. 37', n. 17. 14'	
T.	14	Calixtus	17	44	Tusmørket varer 42'	2.44 14.56
F.	15	Hedevig	18	30	☽ nærmest jorden	3.27 15.41
L.	16	Gallus	19	32		4.11 16.26
						4.54 17.14

43. uge. Det sande vintræ, Joh. 15, 1—11.

1' række, Matth. 22, 34 til enden.

S.	17	18. s. e. trin.	20	46	Florentinus	5.36 18.01
M.	18	Luk. evangelist	22	7	☽ s. kv. 21. 30'	6.23 18.54
Ti.	19	Flyttedag	23	29	Balthasar	7.17 20.01
O.	20	Felisianus	—	—	Sol. op 6. 51', n. 16. 57'	
T.	21	11000 jomfruer	0	49	Tusmørket varer 43'	8.27 21.25
F.	22	Cordula	2	6		9.58 22.50
L.	23	Søren	3	20		11.23 23.59
						— 12.26

44. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.

1' række, Matth. 9, 1—8.

S.	24	19. s. e. trin.	4	34	De foren. nationers dag	0.53 13.12
M.	25	Crispinus	5	47	Proclus	1.35 13.51
Ti.	26	Amandus.	15	58	☉ n. m. 18. 47'	2.08 14.23
O.	27	Sem	16	16	Sol. op 7. 6', n. 16. 40'	
					Tusmørket varer 44'	2.39 14.54
T.	28	Caroline	16	41	Marie Sophie Frederikke	
F.	29	Narcissus	17	14	Simon og Judas	3.08 15.23
L.	30	Louise Charl.	17	59	☽ fjernest jorden	3.36 15.53
					Absalon	4.05 16.26

45. uge. De utro vingaardsmænd, Matth. 21, 28—44.

1' række, Matth. 22, 1—14.

S.	31	20. s. e. trin.	18	56	Louise. Reform. beg.	4.34 16.59
----	----	-----------------	----	----	----------------------	------------

Oktober 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

November 1954

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 dage

*Se anm. 3.s.
Hølvande*

		ned			
M.	1 Alle helgen	20	4		5.03 17.32
Tl.	2 Alle sjæle.	21	19	} Sol. op 7. 21', n. 16. 25' Tusmørket varer 45' ☽ f. kv. 21. 55'	5.38 18.16
O.	8 Hubertus	22	38		6.21 19.07
T.	4 Otto	—	—		7.15 20.13
F.	5 Malachias	0	0		8.20 21.32
L.	6 Leonhardus	1	23		9.41 22.48

46. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13—16.

1' række, Matth. 5, 1—12.

S.	7 21. s. e. trin.	2	50	Engelbrecht	10.58 23.52
M.	8 Claudius	4	21		— 12.03
Tl.	9 Theodor.	5	55	} Sol. op 7. 36', n. 16. 11' Tusmørket varer 46' ☉ f. m. 15. 29' ☾ nærmest jorden	0.44 12.58
O.	10 Luther	7	31		1.33 13.47
T.	11 Morten bisp	16	18		2.20 14.37
F.	12 Torkild	17	14		3.05 15.25
L.	13 Arcadius	18	26		3.50 16.13

47. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1—14.

1' række, Matth. 18, 23 til enden.

S.	14 22. s. e. trin.	19	48	Frederik	4.35 17.03
M.	15 Leopold	21	18	Merkur st. vestl. elong.	5.21 17.53
Tl.	16 Othenius	22	35	} Sol. op 7. 50', n. 15. 58' Tusmørket varer 48' ☾ s. kv. 10. 32'	6.09 18.47
O.	17 Anianus	23	54		7.00 19.48
T.	18 Hesychius	—	—		8.00 20.58
F.	19 Elisabeth	1	10		9.13 22.10
L.	20 Volkmarus	2	23		10.35 23.19

48. uge. Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden.

1' række Matth. 22, 15—22.

S.	21 23. s. e. trin.	8	36	Mariæ ofring	11.42 —
M.	22 Fred.	4	49	Cecilia	0.12 12.33
Tl.	Ferdinand				
Tl.	23 Clemens.	6	2	} Sol. op 8. 4', n. 15. 48' Tusmørket varer 49' ☾ fjernest jorden ☉ n. m. 13. 30'	0.56 13.14
O.	24 Chrysogonus	7	15		1.34 13.51
T.	25 Catharina	15	15		2.08 14.27
F.	26 Conradus	15	56		2.41 15.01
L.	27 Facundus	16	50		3.13 15.96

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9.

2' række, Luk. 4, 16—30.

S.	28 1. s. i advent	17	55	Sophie Magdalene	3.44 16.13
M.	29 Saturninus	19	8		4.15 16.45
Tl.	30 Chr. 6. føds.	20	25	Andreas	4.47 17.21

November 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

December 1954 O.C.N. Kristmaaned. 31 dage *Se anm. 3 s. Højeaade*

O.	1 Arnold	ned 21 44	} Sol. op 8. 16', n. 15. 40' Tusmørket varer 51'	5.22	18.08
T.	2 Bibiana	23 5		6.01	18.50
F.	3 Svend	—	} f. kv. 10. 56' Barbara	6.50	19.44
L.	4 Charl. Fred.	0 27		7.46	20.49

50. uge. Naar menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25—36.
2' række, Matth. 25, 1—13.

S.	5 2. s. i advent	1 52	Sabina	8.54	22.00
M.	6 Nikolaus	3 21	} Sol. op 8. 27', n. 15. 36' Tusmørket varer 52'	10.12	23.13
Ti.	7 Agathon	4 53		11.26	—
O.	8 Mariæ undf.	6 25		0.13	12.32
T.	9 Rudolph	7 51		€ nærmest jorden	1.08
F.	10 Judith	9 2	☉ f. m. 1. 56'	2.01	14.25
L.	11 Damasus	op 17 17		2.51	15.15

51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2—10.
2' række, Luk. 1, 67 til enden.

S.	12 3. s. i advent	18 45	Epimachus	3.38	16.05
M.	13 Lucia	20 11	} Nikatius Sol. op 8. 35', n. 15. 34' Tusmørket varer 53'	4.23	16.54
Ti.	14 Crispus	21 84		5.08	17.41
O.	15 Tamperdag	22 54		5.53	18.29
T.	16 Lazarus	—		6.39	19.20
F.	17 Albina	0 10	€ s. kv. 3. 21'	7.25	20.14
L.	18 Lovise	1 24		8.20	21.11

52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19—28.
2' række, Joh. 3, 25 til enden.

S.	19 4. s. i advent	2 87	Nemesius	9.23	22.15	
M.	20 Abraham	8 50	} € fjernest jorden Venus lyser stærkest	10.40	23.17	
Ti.	21 Thomas	5 3		11.44	—	
O.	22 Japetus	6 13	} Sol. op 8. 40', n. 15. 36' Tusmørket varer 53'	0.09	12.37	
T.	23 Torlacus	7 16		Solhverv, korteste dag	0.58	13.25
F.	24 Dr. Alexandr.	8 11		Adam	1.40	14.08
L.	25 Juledag	ned 15 45	☉ n. m. 8. 33'	2.20	14.48	

53. uge. Det retfærdige blod, Matth. 23, 34 til enden.
2' række, Matth. 10, 32 til enden.

S.	26 St. Stephan	16 57		2.54	15.22
M.	27 Johannes evang.	18 14		3.27	15.57
Ti.	28 Børnedag	19 33	} Sol. op 8. 42', n. 15. 41' Tusmørket varer 53'	4.01	16.34
O.	29 Noah	20 53		4.38	17.11
T.	30 David	22 14		5.12	17.51
F.	31 Sylvester	23 36		5.50	18.32

December 1954

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Det danske kongehus

Kong **Frederik IX**, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig Holsten, Stormarn, Ditmarsken. Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning **Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta**, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) **Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid**, født 16. april 1940. 2) **Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid**, født 29. april 1944. 3) **Anne-Marie Dagmar Ingrid**, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins **Knud Christian Frederik Michael**, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid** (se nedenfor). Børn: a) **Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée**, født 8. maj 1935. b) **Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage**, født 17. februar 1940. c) **Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik**, født 22. oktober 1942.

Faders søskende: 1) **Haakon VII**, Norges konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), født 3. aug. 1872, formælet 22. juli 1896 med **Maud Charlotte Marie Victoria**, datter af kong Edward VII af England, født 26. nov. 1869, død 20. nov. 1938. 2) **Harald Christian Frederik**, født 8. okt. 1876, død 30. marts 1949, formælet 28. april 1909 med **Helena Adelheid Viktoria Marie**, prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. juni 1888. Børn: a) **Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne**, født 3. juli 1910, formælet 9. septbr. 1937 med **Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan**, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. febr. 1898. b) **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid**, født 27. april 1912, formælet 8. sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar**, født 12. dec. 1914, formælet 22. jan. 1937 med greve **Luitpold Alfred Friedrich Karl** til Castell-Castell, født 14. nov. 1904, død 6. nov. 1941. d) **Gorm Christian Frederik Hans Harald**, f. 24. febr. 1919. 3) **Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise**, f. 2. aug. 1878, formælet 27. aug. 1897 m. Oskar **Carl Vilhelm**, prins af Sverige, hertug af Vestergötland, f. 27. febr. 1861, død 24. okt. 1951. 4) **Dagmar Louise Elisabeth**, f. 23. maj 1890, formælet 23. nov. 1922 med hofjægermester kammerjunker **Jørgen Carl Gustav Castenskiold** til Kongstedlund, født 30. novbr. 1893.

Farfaders broders børn: 1) **Axel Christian Georg**, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med **Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg**, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: **Georg Valdemar Carl Axel**, født 16. april 1920, formælet 16. septbr. 1950 med prinsesse **Anne Ferelit Fenella Bowes-Lyon** f. 4. december 1917. 2) **Viggo** (se nedenfor). 3) **Margrethe Francoise Louise Marie Helene**, f. 17. sept. 1895, formælet 9. juni 1921 med **René Charles Maria Joseph**, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktbr. 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. dec. 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. **James O. Greens** datter **Eleanor Margaret**, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Tres aar

I EFTERAARET 1893 udsendtes „Sprogforeningens almanak for 1894, samlet ved *J. Fausbøl, J. N. H. Skrumsager og M. Andresen*“. Den indledes med digte af *Zakarias Nielsen* og *Morten Eskesen*, og saa fulgte en stor fortælling af *Skrumsager*, „Virkelighedsbilleder“, med det stærke vers:

»Ej Minder fra en Digter-Aand;
men fra en Grændsevogter-Haand,
der fjern fra Vuggens Gjængers Spor
vil værge Maal og Fædrejord.«

Ogsaa de to andre redaktører havde skrevet, *J. Fausbøl* om præstehistorier og *M. Andresen* adskillige smaating. *Nis Callesen* i *Lerskov* havde sendt en fortælling, og *Jørgen Iversen* fortalte minder fra 1848. *P. Skovrøy* skrev den drastiske skildring af et ligsyn, og *Nicolai Andersen* havde to digte i stedmaal; disse to var udstyrede med tegninger af selve *Hans Tegner*, og *Max Kleinsorg* havde flere tegninger i almanakken. Det bidrag, der endnu i dag har mest at sige til os, var dog *H. P. Hanssen-Nørremøllers* lige saa jævne som yndefulde „Et møde“.

En saadan almanak maatte naturligvis modtages med glæde, dens baade stedlige og almen-nationale værdi laa adskilligt højere, end hvad vi var vante til fra „Drøhses

almanak“ og fra „Christelig folkekalender“ fra Breklum, og den havde fra først af det præg, der har holdt sig i de mange aar, smaafortællinger og digte, skrevne af udgi-verne og den samme kreds, som ogsaa paa andre omraa-der stod forrest i folkeligt arbejde. Dertil kommer saa de mindeord, der lidt senere i almanakken er skrevet om „De gamle som faldt“. Der er gennem dem ydet et godt bi-drag til Sønderjyllands personalhistorie.

I 1896 er der en levnedstegning af vandrelærerinden Henriette Gubi ved *Morten Eskesen* og en lille side om maleren Jes Jacobsen af J. Fausbøl, de første af de hun-dreder, almanakken siden har bragt.

Fra 1904 staar M. Andresen som eneudgiver, uden at almanakkens præg ellers paa nogen maade ændres; alle-rede i 1895 havde han faaet en fængselsstraf paa 5 uger, fordi han i almanakken havde optaget en skildring, „Rø-verne i Lindetskov“, af J. V. Nissen med slutsætningerne: „Af Røverstuen eller Kæmpegraven ses endnu tydelige Spor, men den er for faa Aar siden lige som saa mange andre Mindesmærker i Sønderjylland bleven forstyrret, idet Overliggeren er ført til Løgumkloster for at rejses, ikke til Ære og Amindelse om Lindetskovs Røvere, men til Ære og Amindelse for en afdød Landsherre. Om Stenen nu vil blive nævnet efter Røverstuen eller efter Kæmpe-graven, kommer ikke denne Historie ved.“

Aaret efter var Sønderjyllandskortet paa almanakkens bagside rullet længere ned, saa det nu ikke kun naaede til Flensborg, men helt til Rendsborg, og i stedet for nav-net „Sønderjylland“ tværs over kortet, var der to sorte

striber. De var ikke strafbare, men de kom igen hvert aar indtil 1914. Derefter kom der et brunt og ufestligt omslag, indtil navnet atter frit kunne trykkes i aargang 1921.

1911 kom der for første gang et oversyn over nye forsamlingsbygninger under overskriften „Murskeen i den nordslesvigske Frimenigheds og Folkesags Tjeneste“. De forsvandt naturligvis ogsaa i krigen. Aargangene fra 1915 til 1920 er tørre og nødtørftige. Hovedmedarbejderen i denne tid er frimenighedspræst *Thade Petersen*, som i mange aar udregnede flodtiderne for almanakken. *Jørgen Fausbøls* navn findes sidste gang 1903. Aaret efter staar *M. Andresen* som udgiver, og det bliver han ved med, undertiden dog sammen med *Skrumsager*, til krigen kommer, og fra 1913 sammen med *Nicolaj Andersen*. Saa hedder det efter *Andresens* død i 1916 kun „Udgivet af Sprogforeningen“, indtil der i 1922 tilføjes „under Redaktion af *N. Hansen* og *H. Rud*.“ Siden 1933 har *Niels Hansen* været almanakkens udgiver, efter 1942 sammen med Sprogforeningens formand, *Jakob Petersen*. Det er lykkedes dem paa en særdeles smuk maade at føre „Sprogforeningens almanak“ videre i den form og den tone, den har haft fra først af. Efter at begge er døde, siden aargang 1953 udsendtes, maatte der træde en ny redaktør til, og enhver, som har fulgt og haft glæde af „Sprogforeningens almanak“, vil være med til at ønske, at det maa lykkes redaktør *Morten Kamphøener* at føre den videre i samme aand som hidtil, i stadigt rigere og smukkere form og med voksende kulturel, litterær og national værdi.

Høststormen

Af **Martin N. Hansen**

Der hænder nu og da noget nede ved grænsen, som man ikke oplever andre steder i landet, og det er maaske værd at fortælle, hvad Peder Mortensen kom ud for under de urolige aar kort før anden verdenskrig, da folk jagedes som dyr og enkelte gange havde held til at flygte over grænsen.

Det var vel i oktober, og høststormen tvang folk til at blive inden døre. Skønt det var over sengetid, fandt han det nødvendigt at blive siddende, om noget skulle ske. Hans hustru og børn var gaaet til ro. Kvinder kan have en underlig tryghed i sindet under et uvejr, som mænd ikke helt forstaar. Nu sad han og lyttede med alle sanser, naar en luge smækkede, eller det knagede i træerne, og tog kending af lyden, naar en tagsten raslede, om det var ved gavlen eller midt paa huset, og han lagde mærke til, hvor sindet bliver følsomt og aarvaagent ved saadan en lytten, naar man sidder alene. Netop derfor fyldtes maaske hans sind denne aften af saare minder, som han ellers havde skubbet fra sig og sjældnere og sjældnere kom tilbage til, som aarene gik, og han fik krigen paa afstand.

Han gik bort fra lyset og kiggede gennem ruderne ud i mørket. Langt borte skimtede han lys i nogle vinduer. Det var paa den anden side af grænsen. Ja, det stormede naturligvis ogsaa dér — paa mere en én maade, tænkte han. Det var heldigt, grænsen kom til at gaa sønden om min gaard. Saa gik han tilbage og aabnede for radioen. Alle vegne fra taltes der til den unge slægt, ikke til ham. Jo, det gav nok at tænke paa.

Han var ved at blive gammel. Ingen bliver saa tidlig gammel som en mand, der har været med i krig. Han er halvt fremmed for det fredelige liv hjemme, og verden taler ikke mere til ham, kalder ikke paa hans kræfter, men paa de unges kræfter, paa dem, der skal bygge det op, han frivilligt eller tvungent havde været med til at ødelægge. Han havde nemmet det i krigen, og nu plagedes han af denne fornemmelse tidligt og sent. Det var nok mere sindet end kroppen, han fik ødelagt.

Peder Mortensen kom til at tænke paa faldne kammerater. De store ord ved begravelsen om det tapre og heltemodige ved deres død. Nej, det var ikke glempt. Dengang, den første tid derude, haabede han endnu paa gode aar bagefter, hjemme, om man var saa heldig, og det havde han jo været. Men nu var det bekræftet saa haabløst bittert for ham, at intet i verden var saa overflødig som en hjemvendt soldat. Han saa for sig de lange rækker af invalider, som sad paa fortovet eller stod ved husene langs Unter den Linden i Berlin, hvor han gjorde ophold under hjemsendelsen. — Stakkels mennesker, som havde blottet deres saar for at blødgøre folks sind, naar de tiggede. Ogsaa det var en stormfuld oktoberdag. Han smed sine sidste mark til dem og rejste hjem. Nej, det var ikke værd at tænke paa.

Storm og uvejr medførte gerne smerter i den saarede skulder, og smerterne gav tankerne om krigen ny næring. Og saa kom han alligevel tilbage til det, han ikke ville mindes, en strid med en officer om en bagatel ude i skyttegravene, hvor han, Peder Mortensen, havde saa uafviselig ret. Det syntes han ogsaa nu, da han havde det hele paa afstand og skulle kunne se uhildet paa sagen. Saa uafviselig ret. Men resultatet blev alligevel og naturligvis, at han blev sendt, udkommanderet for at bruge det rette udtryk,

paa vagt uden for pigtraaden, fik skulderen skudt i stykker og laa hele natten og næste dag, før han kunne hentes hjem. Og den tur kostede tilmed en kammerat livet.

Officeren vendte ryggen til, da de bar ham forbi i skyttegraven. Han saa hans ryg og hadede den, havde gjort det længe. Denne krigsmand, der ville frem og ikke skaanede sine folk. Det var dumt at tænke paa alt dette, bare glemme, glemme — men det var ikke saa let.

Han lukkede for radioen og lyttede igen til stormen. Den tog snarere til end den løjede af. Lugen blev ved med at smække, fandens ogsaa med disse smækkende lyde! — og det hvinede om gavlen, en hvinen, der kunne minde om granater, naar de fløj over hovedet paa én. Dog, saa længe de bare hvinede, var der ingen fare.

Den ene tanke tog den anden, og jo mere han kæmpede for at blive fri, jo fastere hang han i krigens rustne pigtraadsnet. — Listede der ikke én frem af fjendes skyttegrav? Han lyttede anspændt. Sad længe og glemte sig selv. Han hørte virkelig listende trin. Der var nogen. Han kom til at ryste. Men saa slog klokken halv to og kaldte ham behageligt tilbage til virkeligheden. Han slap et lettelsens suk, og et smil prøvede at mildne hans mund, der bed sig sammen i smerte, saa forsvandt det igen, før det fik lov til at brede sig.

Han lyttede igen. Jo, der lød virkelig svage og listende trin, og han hørte eller rettere mærkede et menneske uden for vinduet. Ny spændt lytten. Saa vovede smilet sig endelig helt frem, for det var jo ganske taabeligt. Her kom ingen om natten. Var det en nabo, der trængte til hjælp, ville han gaa lige til, ruske i døren eller banke paa ruden. Da gav det et sæt i Peder Mortensen, for nu kom der virkelig en stille, ængstelig banken, og han blev lyttende hængende midt i sin rejsning fra stolen. Det var vel roserne,

Peter Mortensen blev saa overrasket, at han tog et skridt tilbage.

der piskede paa ruden? Saa bankede det igen lidt fastere end før. Da rejste han sig helt og gik ud for at aabne døren og se efter, hvem der stod ved hans hus.

Peder Mortensen blev saa overrasket, at han tog et skridt tilbage, da en ung mand listede frem og bad om

husly i stalden eller hvor som helst — og om en smule mad. Og saa kom det ængstelig: Jeg er vel i Danmark? Peder Mortensen havde hørt om flygtninge før, men ingen havde banket paa hos ham. Det var ikke blot snak og rygter. Jo, svarede han, den fremmede kunne være tryg, nu var han i sikkerhed, og han bad ham komme ind.

Lidt sky og bange prøvede den sene gæst at forklare sig, idet han sank ned paa en stol. Man bliver saa træt af saadan anspændelse. Forholdene i hans hjemland var farlige, livsfarlige for øjeblikket, og han saa ingen anden udvej end at flygte.

Peder Mortensen hentede mad til ham i spisekammeret, noget øl, men kom til at tænke paa, at han maaske trængte til noget varmt. En kop kaffe eller en kop varm te. Den fremmede nikkede til det sidste.

Peder Mortensen var huslig nok til at ordne dette, og han sad tavs og saa den fremmede spise og drikke. Deres blik mødtes nu og da, naar den fremmede saa paa en ny skive brød. Kunne han være bekendt at spise mere? Peder Mortensen nikkede: Spis endelig! Saaledes kom han til at nikke nogle gange mildt til sin gæst, og det gav efterhaanden denne en vis tryghed. Men det var heller ikke uden et vist behag, Peder Mortensen havde siddet og set paa hans ansigt, for vel kom denne gæst sent og overraskende, men han havde med et ryk faaet hans tanker drejet ad andre og mildere veje. Det var altid en stor lettelse for ham at slippe minderne om krigen.

Endelig var den fremmede mæt. Nej tak, nu kunne han ikke mere, og han smilede frit og befriet.

Saa fortalte han om aarsagen til sin flugt. Det var svært at komme i gang, skønt han havde stor trang til at aabne sig og fortælle. Det kom stødvis, nu og da tøvende, og saa igen

i rivende fart, som en lektie, han skulle haspe af sig. Han var en stor dreng, én og tyve aar, men kunne ikke gaa med til alt dette, som blev forlangt af ungdommen af de nye magthavere. Hans far, en gammel soldat, havde betalt dyrt for sin indstilling. Om man havde hørt om koncentrationslejre heroppe i Danmark?

Aah ja, nikkede Peder Mortensen.

Den unge mands far havde været der et halvt aar og var kommet hjem som en knækket mand. Og sønnens flugt ville maaske medføre, at de hentede ham igen. Men det havde de drøftet hjemme. De gamle maatte ofre sig for de unges liv og lykke, det var jo dem, der skulle bygge en ny verden. Ikke sandt? Eller var det maaske ikke rigtigt?

Jo, jo! Den tale havde Peder Mortensen hørt før.

Den fremmede rokkede nervøst paa stolen. Maatte han bede om en stor ting?

Ja, hvorfor ikke. Lad mig høre Deres ønske.

De kan vel ogsaa s k r i v e tysk? De taler det saa godt! Vel kunne han det. I hvert fald nogenlunde.

Om han ville skrive et par ord til hans hjem, at han var kommet vel over grænsen? Ja, det maa naturligvis siges skjult, bare en meddelelse efter aftale om at operationen paa den og den slægtning var forløbet heldigt, for de h a v d e slægt i udlandet.

Peder Mortensen hentede papir og blæk og skrev efter diktat. Det var kun nogle faa linier. Saa bad den fremmede ham om ogsaa at skrive adressen, for det maatte være med samme skrift ifald brevet blev undersøgt.

Peder Mortensen dyppede pennen og ventede . . . Løjtnant Georg Steiner.

Det gav et sæt i Peder Mortensen, og den fremmede lagde mærke til et haardt træk om hans mund og begyndte sin nervøse snakken igen. Ja, min far var med i sidste krig.

Og — kom det langsomt, tøvende fra Peder Mortensen, som vovede han ikke spørgsmaalet — og laa i 1917 over for Arras i Frankrig?

Ja, det er vist rigtigt. Det har han fortalt om.

Løjtnant Steiner var, saavidt jeg husker, fra Güstrow. Ved det sidste ord svigtede stemmen lidt.

Netop. Ja — der bor mine forældre endnu da. — Güstrow, Wilhelmstrasse 21.

Peder Mortensen skrev adressen, men kom til at ryste paa haanden. Det var en mærkelig hændelse, sagde han hen for sig, en mærkelig hændelse, og at jeg netop skulle tænke paa ham i aften.

Kendte De min far, dengang — i krigen? Var De med der? spurgte den unge Steiner.

Peder Mortensen sad, som lyttede han til blæsten, eller snarere en fjern stemme bag ved den. — Ja, jeg kendte Deres far, endog temmelig godt, tør jeg sige, for under krig og fare afslører man sig altid paa en eller anden maade. Jeg lærte ham at kende som et menneske, en overordnet . . .

Den unge Steiner fik taarer i øjnene. De skulle maaske hellere skrive forhenværende løjtnant — nej, nej ikke fra udlandet! Den gamle titel vil glæde ham. Var han ikke en god kammerat? Og sikkert en helt i krigen? Men freden har knækket ham. Han ville kæmpe ærligt, kæmpe, kæmpe — men han kunne ikke med det nye, kunne ikke omstille sig. Vil De fortælle mig noget om ham, saa jeg kan kende ham, som han var før, som ung. Hvordan var han i krigen?

Det venter vi med til i morgen, kom der med tilkæmpet ro. Nu er De træt og skal i seng.

Peder Mortensen rejste sig, førte ham op i deres gæsteværelse, hvor der efter gammel skik i huset altid stod en seng rede, og nikkede venligt godnat til sin gæst.

Sov godt og trygt! I morgen skal jeg fortælle om Deres far. Jeg tænker jo saa lidt paa krigen nu, og maa friske minderne op først.

Saa gik Peder Mortensen igen ned i stuen, der var ingen grund til at gaa til ro, satte sig paa stolen og lyttede til blæsten. Der sad han længe. Hen paa morgenstunden syntes han, den stilnede af, eller hørte han den ikke saa tydeligt som før? Men den hvinede stadig om huset. Nu og da gentog han: Freden knækkede ham, i krigen var han en helt.

Klokken var mange. Om en time skulle folkene op. Alle sov trygt, ogsaa hans hustru. Hun havde børnene og var efterhaanden vant til, at manden nu og da sad ene oppe om natten.

. . . Det var et underligt møde, sagde han hen for sig og virrede med hovedet. Og hans sind mildnedes, da han digtede den historie, der skulle varme den unge Steiners sind, give ham mod til at kæmpe.

Men om Peder Mortensens historie til den fremmede er kun at fortælle, at den begyndte med disse stiltfærdige, men tungtvejende ord. Deres far var en god mand.

Folk fra provinsen maa ophøre at være genstand for købslaaen, at gaa fra den ene magt til den anden, som om det var løspøre eller brikker i et stort spil, der nu for altid er kommet i miskredit ved magternes ligevægt.

(Woodrow Wilson, 11. 2. 1918)

*

Masserne begærer kun færdige meninger.

*

(Gustave le Bon)

Hvad er friheden, hr. Jaurés, uden retten til at ave sig selv i stedet for at lade andre gøre det.

*

(Clemenceau).

Kunsten at faa det sidste ord bestaar i ikke at ta' det næstsidste ord fra modstanderen.

(Piet Hein.)

Ann' Lisbeth

Af Sigurd Elkjær

Clemen havde været ude at flytte køerne og drev hjem mod gaarden, der laa og dukkede sig ind ved skoven som en fuglerede under et tagskæg. Han havde ikke travlt, det havde folkene paa den gaard aldrig. Det var, som om skovens evindelige susen var gaaet dem i blodet, havde gjort dem sindige og sunde i deres bevægelser.

Det var søndag formiddag, og gaarden laa sunken hen i helligdagshvile. Der var ikke megen uro til daglig, arbejdsstøjen druknede næsten i skovbruset. Men i dag klang der ingen træsko mod stenbroen, ingen spande i brøndvippen, der blev ikke smækket med døre, og der raspede ingen vognhjul i vejgruset. Der var saa stille, at Clemen stod en tid i porten næsten uden at sanse noget.

Uden at vide hvorfor, drev han over gaarden og ind i forstuen, der laa hvidkalket og snæver, med toppede gulvsten og de daglige træsko stillet i lige række langs væggen. Han løftede klinken til opholdsstuen og gik ind. Men han blev forundret staaende lige inden for døren.

Han havde hele tiden haft den bevidsthed, at han var ene hjemme i gaarden, at alle de andre var i kirke. Og nu stod Ann' Lisbeth derinde. Hun havde sit sorte kirkegangstøj paa, men hun var blevet hjemme. Og det var endda ikke det mærkeligste. Hun havde taget et skilderi ned fra væggen og stod og græd stille over det.

Det var et rask billede. Foran tætte masser af danske soldater, hoved ved hoved, bajonet ved bajonet, løb en ung officer. Han løftede Dannebrog højt i den ene haand, i den anden holdt han sin sabel, og han pegede med den mod de vigende tyskere. Det drev om ham med skyer af støv og krudtrøg, i græsset laa

*Hun havde taget et skilderi ned fra Væggen og stod
og græd over det.*

faldne soldater med armene strakt ud til siden. Og neden under
billedet stod det vers, Clemens for længst kunne udenad:

Det var paa Isted hede
og saa i Øvre-Stolk,
for gamle Danmarks ære
da stred det danske folk.

Det gjorde Clemens underlig til mode at se Ann' Lisbeth staa der og græde. Han ville gerne trøste hende, men kunne ikke faa magt over sine raadvilde tanker.

»Moster,« sagde han og rakte haanden ud imod hende.

Hvordan det gik til, vidste Clemens ikke. Men paa een gang følte han en fugtig, hed kind mod sin, et par bløde læber mod sine. Han blev knuget ind i en blød favn, saa det svimlede for ham.

Da han straks efter stod alene i stuen, vidste han hverken ud eller ind, saa hed og urolig var han. Han syntes, det var sært, at stuen om ham laa fredelig, og som han altid havde kendt den. Bordet med det blomstrede ølkrus, slagbænken under vinduet, klokken i kroen, det hele stod, som var der ikke sket noget. Han tog skilderiet, som Ann' Lisbeth havde lagt fra sig paa bordet, og saa paa det. Der var ikke andet at se, end hvad han havde set mange gange før, den unge officer, de fremstormende soldater, de faldne. Og han hængte uforstaaende billedet paa plads.

Det bølgede hedt igennem ham ved tanken om det, der var sket. Han ligesom glemte sig hen paa ny i Ann' Lisbeths favn, i hendes voldsomme kys. Det var en hemmelig lykke at kende det, men ogsaa noget af en smerte, noget der ville have ham til at græde.

Da Clemens igen gik ud over markerne, ud for at hente køerne hjem, havde hans sind ikke længere søndagens stilhed og skovens dulmende susen i sig.

— — —

Før den tid havde Ann' Lisbeth været Clemens moster, en stor pige, som ikke sagde ret meget, men som han alligevel var fortrolig med, ligesom han var det med sin mor. Nu var hun noget andet, som fyldte hans sind med hemmelig lykke. Nu saa han hende. Før havde han knap tænkt paa, hvordan hun saa ud. Nu saa han, hvordan hun var, skær som de skovblomster, hun fandt og satte i vand i vinduet. Han saa hendes blanke, sorte haar, hendes graa øjne, der tit syntes trætte, men til andre tider havde saa hed en glans, at Clemens hjerte snøredes sammen i pine og lykke. Han saa hendes bløde bevægelser, den dvælende maade, hun gik paa. Og alt dette øgede den stemning, der var over hende, over hendes legeme og klæder, over hendes rolige stemme.

Nu forstod han ogsaa mange ting, som han ikke før havde skænket en tanke. Han forstod, hvorfor unge karle oppe fra

byen jævnlig kom drivende ind i gaarden ved aftenstid. Det var Clemens bror, de foregav at besøge. Men det var nok for Ann' Lisbeths skyld, de kom. Før havde han været svært optaget af den slags besøg. De gav afveksling i gaardens ensformige liv. Nu saa han med andre øjne paa de fremmede. Nu var han paa vagt over for dem. Utryghed og skinsyge hamrede i hans sind, naar de sad og bredte sig inde i stuen, snakkede op og anglede efter Ann' Lisbeth.

Aftenerne var lange og mørke dernede i gaarden. Mens folk endnu gik og arbejdede i fuldt dagslys paa byens aabne marker, strakte skovens skygger sig ud over gaarden og dens agre langs skovbrynet, lukkede sig om bygninger og mennesker, saa de blev eet med skoven. Der pippede da ogsaa gerne lys frem i vinduerne dernede, før der blev tændt lys oppe i byen. Clemens far satte sig tæt ved lampen og begyndte at mumle avisen igennem linje for linje, han sprang ikke noget over. Der kunne blive snakket og sunget i stuen, han hørte det knap og lod sig ikke forstyrre. En gang imellem hævede han stemmen for at læse noget højt. Saa blev der helt stille om ham. De ville allesammen gerne høre noget nyt, det var ikke i alle gaarde, folk fik aviser. Clemens mor og Ann' Lisbeth havde deres stole ude paa gulvet, i nærheden af kakkelovnen. De behøvede ikke meget lys til deres arbejde. De kartede og spandt. Ulden og hørren gled gennem deres hænder og blev til glatte traade om rokkens blankslidte ten.

De havde ikke overhaands travlt. Vinteren var lang. De kunne godt følge alt, hvad der foregik i stuen, snakke med, om de ville det. Men Ann' Lisbeth sagde alligevel sjældent noget. Hun sad stille bøjet over sine skrattende karter, sad, som om hendes tanker drev bort med vinden, der strøg langs ruderne. De fremmede sad paa slagbænken under vinduet ved Clemens bror, de røg tobak, de snakkede højt, og Clemens mærkede, hvordan al deres fortælling, deres sang og deres pral var garn paa garn, de kastede ud for Ann' Lisbeth. Det var hende, de ville vise sig for, hende, de ville fange.

»Det er med Ann' Lisbeth ligesom med et skovhindebær,« sagde gaardens gamle tøndetærsker en aften, da Ann' Lisbeth var gaaet en vending ud i køkkenet. »Det kan være gemt aldrig saa godt mellem buske og tjørn, men naar det hænger og er rødt og er lige ved at dryppe af saft — saa skal det minsæl nok blive fundet og plukket.«

De fremmede lo noget forlegne til hinanden. For Clemen var det baade godt og ondt at høre. Det gav ham mange pinefulde tanker, men ogsaa hemmelig glæde. Han kendte skovhindebærrets sødme. Han kunne ikke taale at tænke sig nogen anden i den favn, der havde lukket sig om ham.

Og allermindst kunne han tænke sig den lange Jens Østergaard tage Ann' Lisbeth. Jens gramsede efter alle de piger, han kom nær, og var hoven af sin fars store gaard. Snakke for sig kunne han. Munden stod næsten aldrig stille paa ham. Clemen mærkede, hvordan han rev dem med sig allesammen, kun ikke Ann' Lisbeth. Hun sad stille. Men hvor længe ville hun staa imod?

• Clemen saa, hvordan moderen lod sig lokke af den stortalende karl og gerne ville hjælpe ham paa gled med Ann' Lisbeth.

»Du hænger der og driver paa bænken, Jens Østergaard,« kunne hun sige. »Du kunne ogsaa godt tage en haand med. Hold garnet for Ann' Lisbeth, mens hun vinder det op. Mens jeg var ung, kunne karlene tage saadan noget af sig selv.«

Jens Østergaard var ikke sen til at komme ud paa gulvet. Og kom han først nær til Ann' Lisbeth, nægtede han sig ikke noget. Hans fregnede haand strøg hendes knæ, naar han dyngede en bunke blaar op i hendes skød, hans ansigt strøg tæt forbi hendes kind, naar han bøjede sig ned over rokken og gjorde sig klog paa spindingen. Clemen saa det og kunne næsten ikke styre sig. Hans eneste trøst var, at Ann' Lisbeth sad, som vidste hun slet ikke af Jens Østergaard. Han forstod ikke, at hun lod det ske. Hun sad rolig og ænsede kun sit arbejde.

Saa taalte Clemen da bedre Mads Brun, skønt han kunne være farlig nok paa sin vis. Han var af en anden slags end Jens Østergaard. Han tog ikke saa voldsomt for sig, men sad stille og tilbageholdende og saa godt ud, indtil pigerne af sig selv faldt i hans arme. Han var, hvad de kaldte en køn karl. Og saa kunne han synge. Han havde en god stemme, lidt kvindagtig, men behagelig. Han kunne mange viser, de var næsten uendelige, og de berettede om ulykkelig kærlighed og andre livets svære tilskikkelser. Den vise, han sang tiest, var dog ikke oprivende. Den handlede om, hvor dejligt det er for en ung pige at faa en god mand. Han sang den saa tit, at Clemen kunne den udenad. Den var møntet paa Ann' Lisbeth.

Det er saa godt at eje
en velbyggt gaard med tilbehør,
en kærlig mand for øje,
en trofast ven, indtil man dør.
Han bærer mig paa hænder,
han klæder mig i silkeskrud,
det er en hjertens glæde
ved ham at staa som brud.

Men Ann' Lisbeth saa ikke op. Sangen bandt ikke hendes tanker mere end de hørtraade, hun lod løbe gennem sine hænder, mens hun traadte rokkehjulet. Hun drømte sine egne drømme, hvis det da var drømme, der flakkede over hendes sind, mens aftentimerne mildt dryssede ned over stuen.

Der var kun een af aftengæsterne, Clemen saa venligt til. Det var Mikkel Dam. Han kom ikke for Ann' Lisbeths skyld. Det kunne Clemen se. Han kom kun, fordi han havde det saa enligt hjemme. Han havde en lille gaard længere omme bag skoven, og han havde været gift, men hans kone var død.

Mikkel Dam kunne sidde aftener igennem og høre paa de andre, paa Jens Østergaards historier og Mads Bruns viser og paa, hvad der ellers blev sagt. Han sagde »godaften«, naar han kom, og »godnat«, naar han gik, men udover det sagde han grumme lidt. Hans ansigt var stærkt og stillestaaende. Han var en kraftig mand, men gik ikke godt, han førte det ene ben noget stift. Han havde taget skade i hoften af en tysk kugle.

Mikkel Dam havde været med i trearskrigen, i alle de store slag og i mange smaa. Naar det lykkedes at lede ham ind paa det, kunne han helt godt fortælle. Han fortalte langsomt og troværdigt, men alligevel saadan, at Clemen hang ved ham med store øjne og aaben mund.

Han havde staaet ved »de grønne jægere« under »den lille major«, ham, der ogsaa hed Wilster. Det var en meget lille, men modig mand. Da de sloges ved Kolding, sagde »den lille major«, at han hellere ville komme hjem til København med to træben, end han ville vige. Han holdt foran bataillon, da han sagde det, og straks peb der en kugle lige forbi hans øre. Den kom fra geledet.

»Pas godt paa jeres geværer, kammerater,« var alt, hvad han sagde.

Naar han mødte en soldat, sagde han: »Goddag, kammerat.«
Naar han mødte en trainkusk, sagde han: »Goddag, soldat.«

Mikkel Dam fortalte mest om andre, mindst om sig selv, Men det var alligevel let at høre, at han havde været med, hvor det gik varmt til. En aften, da han var kommet i gang med at fortælle, spurgte Clemens mor, i hvad for et slag det havde knebet haardest for ham.

«Det var dengang ved Vejle. Da laa jeg i fire timer bag ved et hegn og skød og kunne ikke faa saa meget som en pibe tobak.»

»Maatte du ikke tænde din pibe?« spurgte hun.

»Jo, men jeg kunne ikke finde den. Der kom en kugle og rev den væk mellem tænderne paa mig og smed den pokker i vold.«

Clemen saa, at Ann' Lisbeth løftede øjnene fra sit arbejde og saa paa Mikkel Dam. Øjnene lyste næsten som den dag, Clemen havde truffet hende inde i stuen med billedet af slaget ved Isted.

Men det forundrede ikke Clemen, at Mikkel Dams simple fortælling havde større magt over Ann' Lisbeths sind end bykarlenes sludder. Det var en naturlig sag, saadan var det jo ogsaa for ham selv.

Det var imidlertid kun en sjælden gang, Mikkel Dam fandt ørenlyd. Aften efter aften bryskede Jens Østergaard sig op og fik Clemen til at aande tungt af vrede og afmagt. Aften efter aften sang Mads Brun sine vandle viser og sad og saa godt ud. Og der kom flere, som bejlede til Ann' Lisbeth hver paa sin maade. Clemen led mange kvaler, men havde dog stadig den trøst, at Ann' Lisbeth ikke gav sig af med nogen af dem. Hun sad lige rolig, lukket inde i en tankeverden, ingen anden kunne ane sig til.

Vinteren svandt. Solen fik mere magt, skoven begyndte at glinse af fugtighed, aftenerne blev korte. Da blev paa een gang de fremmede karle borte fra gaarden. Den første aften tænkte Clemen ikke noget derved. Men der gik to aftener og flere, og der kom ingen paa besøg. Kun Mikkel Dam sad som sædvanlig paa bænken under vinduet, røg af sin pibe, men sagde ikke mere end ellers.

Der faldt en underlig fred over Clemen. Saadan ville han gerne have det. Nu kunne han sidde og gemme sig hen over en bog, eller hvad han fik fat i, og af og til se op paa Ann' Lisbeth. Nu var hun atter hans alene, ingen greb efter det dryppende skovhindebær, hvis sødme han alene havde kendt. Han tænkte slet ikke lige straks paa, hvorfor det hele var blevet anderledes.

Den tanke dukkede først op, da der var gaaet en tid. Med dulgt glæde i stemmen spurgte han sin mor, hvorfor der mon aldrig mere kom fremmede om aftenen.

»Det kan jeg saamænd godt sige dig, bette Clemen. Det kommer af, at Ann' Lisbeth har sagt ja til Mikkel Dam. De skal have bryllup inden høsten. Men det er ikke noget at snakke for højt om endnu. Der er knap gaaet et aar, siden hans første kone døde«.

Der blev paa een gang saa underlig tomt inden i Clemens hoved. Alle tanker, al fornuft ligesom sugedes ud.

»Ann' Lisbeth og Mikkel Dam«, sagde han uden at tænke noget derved.

»Ja«, sagde hans mor. »Hun kunne jo have gjort det meget bedre. Saadan en flot og rig karl som Jens Østergaard. Saadan en kønne karl som Mads Brun. Hun kunne saamænd have faaet, hvem hun ville. Men Mikkel Dam har været »jæger« i krigens tid. Og hun skulle jo have en »jæger«. Det kunne ikke være anderledes«.

Clemens tanker fangede ikke det, moderen sagde. Han gik den dag og de følgende dage, som vidste han ikke rigtig af noget. Alting om ham var saa uvirkeligt, som laa det og flød hen i taage. Han kunne knap taale at se efter Ann' Lisbeth. Hun var blevet en helt anden, en fremmed for ham.

Men det daglige liv gik sin gang. Arbejdet skulle passes. Det blev aften, og det blev morgen, og Clemen begyndte langsomt at tænke roligere over tingene. Det beroligede ham, at der ingen forandring var sket med noget som helst. Mikkel kom hver aften men talte ikke til Ann' Lisbeth. Og hun saa sjældent op paa ham. Der begyndte at arbejde noget i Clemen. Det var det, moderen havde sagt om, at Ann' Lisbeth skulle have en »jæger«. Dengang havde det været tomme ord for ham. Han havde slet ikke grebet dem. Men de havde alligevel ligget gemt et eller andet sted i hans bevidsthed, og nu dukkede de frem og ville forstaas. Og en dag spurgte han sin mor, hvorfor Ann' Lisbeth skulle have en »jæger«.

Det kan jeg saamænd godt sige dig, Clemen. Det ligger længere tilbage, end du kan huske. Det var i krigsaarene. Ann' Lisbeth var dengang sytten aar. Vi havde jo af og til indkvartering. Og engang laa her nogle af »de grønne jægere«. En af dem hed Haarby. Han var fra Fyn. Han var saadan en flink karl, og Ann' Lisbeth blev hans kæreste. Han faldt ved Isted, men hun har

aldrig kunnet glemme. ham. Hun er ikke af den slags, der glemmer. Men hun er ogsaa en sund pige. Hvorfor skulle hun saa ikke gifte sig og faa børn at være god imod? Mikkel Dam har været »jæger« ligesom Haarby, ja de har endda kendt hinanden. Derfor blev det Mikkel Dam«.

Nu havde Clemen noget mere at tænke over, men hans tanker var roligere end før. Han syntes, han paa een gang var blevet mange aar ældre. Og han syntes, det hele egentlig var, som det skulle være. Nu forstod han, at det ikke var ham, hun havde knuget og kysset, det var Haarby, jægeren, hendes første ungdoms kæreste. Og han syntes, det var rigtig, hun giftede sig med Mikkel Dam, der ogsaa havde været »jæger«. Han fortjente hende. Ja, det blev saadan for Clemen, at han gik og ønskede, Mikkel Dam ville tage Ann' Lisbeth i besiddelse. Det lignede ikke noget at sidde der og hænge og knap se paa hende. Det kunne hun ikke være tjent med.

Saa blev det da hen mod høsten, og de holdt bryllup. Clemen morede sig godt og dansede med Ann' Lisbeth. Ud paa natten hjalp han Mikkel Dam med at spænde for. Ann' Lisbeth satte sig op i agestolen, Mikkel Dam tog tømmerne og kørte bort med hende. Der blev stadig danset inde i storstuen, og musikken lød ud over gaarden.

Clemen kunne dog ikke gaa ind igen. Han gik ud gennem porten og stod og lyttede, indtil han ikke mere kunne høre vognen. Da mærkede han noget varmt pible frem under øjenlaagene. Han lænede sig over mod portstolpen og græd.

Det er en syndig betragtning at vurdere sit arbejde efter, hvad det kaster af sig af penge. Nej, hvad det gælder om, er at vurdere det som livsudfoldelse.

(Holger Begtrup)

*

Men hør da, hvad jeg siger: Der findes hos mennesker en lønlig kraft, en modstandskraft, en kraft til selvhævdelse, som man ikke selv véd, man har, før man faar haardt brug for den. Naar det rigtig kniber, naar det lyder fra alle sider: 'Giv dig lige saa godt fortabt! da bryder det op fra sjælens bund, da er der noget, der retter sin ryg derinde, noget, der spytter i næven og siger: Det skal endda blive løgn!

(Morten Pontoppidan).

Julestagerne

Af Thit Jensen

Faar du det saa bedre, mor? En lille fireaars purk staar foran sin mor og støtter sin smækre lille krop op mod hendes knæ, hans mørke gyldenbrune øjne er saa store og saa gammelkloge, hans blik saa forstandigt som en helt stor drengs. Han er et ganske usædvanlig smukt barn, en rigdom af lyse krøller springer ud fra hans ansigt, og han er som et lille miniatuerekontrafej efter ingemannbilleder. Det skulle synes en umulighed for en mor at skille sig af med ham, og dog er det det, som talen er om... og ikke ham alene men den lille søster paa tre aar, der er optaget af at samle vand op fra gulvet, som hun har spildt af en halvflaske og faaet skænd for. Med den sødeste omhu forsøger hun at samle vand mellem tommel- og pegefinger og putte det ind gennem flaskehalsen, hvoraf det var saa lumpent at trille ud for hende, bare fordi hun vendte bunden i vejret paa flasken.

— Ja, min dreng, saa faar jeg det meget bedre — lyver hun for den lille dreng, for hvad kan det nytte at forklare ham sammenhængen, han forstaar den dog ikke alligevel. Han var saa lille, da hans fader døde, at han ikke forstaar, at fra den tid har han været baade sin moders byrde og lykke; han forstaar ikke, at hun nu er saa træt og underernæret paa søvn, at hun næppe mer ved, hvad hun gør. Men alene tanken om, hvad der skal ske, faar hendes mund til at bæve. Hun maa bore sit ansigt ned mod hans skulder, saa han ikke kan se, hvor det forvrider sig i skjult hulken; hun maa svælge graaden et par gange, før hun igen kan optage den gammelkloge samtale med ham.

— Du og lille La'lotte... Det er drengens kælenavn til den lille søster fra den gang, han var for lille til at sige Charlotte... I vil jo komme til at bo sammen, og saadan en stor dreng, som du jo er, saa kan du jo trøste hende med, at mor kommer og ser til jer, hver gang det blot er muligt.

Hun kommer ikke længere, for den »store« lille purk er alligevel ikke større, end at han ganske stille begynder at græde med sit hoved ned i hendes skød. La'lotte kommer hen og tager ham med en fast lille pigenæve i haaret, hun tror, han bare leger. Men hun begynder ogsaa at snøfte, da hun opdager, at han græder for alvor.

Nanna Søggaard løfter sit ansigt, hendes øjne er lukkede, hendes mund staar halvaaben, men ud fra den halvaabne mund er det, som om der med aandepustet lydløst følger røgen fra et modersind, der indvendig staar i brand, et fortvivlelsens baal, der har fortæret hele hendes livs glæde.

— — —

Alligevel, da ingeniør Holger Næss kommer med sin bil for at hente de to smaa søskende til en biltur, er der kun rødme og smil paa fru Nannas ansigt.

Hun ler til sin forlovede, hun er foraarsfriskt klædt paa, saa ung som om hun aldrig har været gift, set sin mand dø, født børn og kæmpet for brødet til sig selv og dem. Hun ligner paany det, som hun var berømt for som ung pige: »Venus i lommeformat«, henrivende skabt, mørke graagrønne øjne med gyldne stænk og en hud som lyserøde tusindfryd. Det er ikke til at se paa hende, at hun har grædt, kosmetiske ting har udslettet hvert et spor, selv øjenrandene er delikat trukne op med fine sorte streger, der forhøjer hendes blikks mun' :e glans.

Det er kun et lille sekund, hendes hænder knuger sig om hinden, da en stor kuffert med børnetøj bliver bundet fast paa bagagebæreren. Saa hopper hun glad op til 'de to smaa, slynger en arm om hver af dem, og siddende sammen i bagsædet, medens ingeniøren fører bilen, smaasludrer hun med de smaa, hun viser dem marker med de mange bukøer, vovhunde, der glammer efter dem, gæs, der vralter frem mod et stakit og skriger deres vildskrig, hele marker af gæs, der ingenting ved om, at de skal staa liflig brunede i selskab med rødkaal og søde kartofler til julen, og kan Gunner-mand huske, han spiste alt for meget hos tante Anna og maatte blive der om natten. Men nu er tante Anna ogsaa lagt ud paa kirkegaarden til lille far, saa nu skal han næste gang spise julegrød mellem mange andre smaa drenge og piger, som bor i et yndigt hus med mange blomster i haven, og selv om han ikke maa plukke dem og lille

La'lotte heller ikke, saa maa de plukke alle de blomster, de vil, ude paa marken udenfor hækken . . .

Men de faar aldrig lov at komme udenfor hækken, hulker det inde i hende. Aajo, tænker hun saa, de gange, jeg faar lov at komme ned til dem, gaar vi sammen udenfor hækken . . . og Gud ved, om det ikke havde været bedre, om jeg havde . . .

Hun fuldender ikke sin tanke, for nu kører de op foran hoveddøren, gennem en aabentstaaende laage ser hun ud i haven en aaben plads med mange børn, men hvorfor er de mærkelig stille, saa alt for uhyggelig artige . . . »dresserede«, tænker hun. Men i det samme tager bestyrerinden imod børnene, overgiver dem til en net ung barneplejerske.

Gunner er i strakt løb ned gennem laagen til de mange børn . . . da han med ét vender sig om . . . han ser sin mor paa vej efter dem, som om hun ogsaa vil lege med, beroliget vender han igen, men et øjeblik efter staar han atter vendt med blikket tilbage. Fru Nanna gaar igen et par skridt, drengens og hendes øjne hviler i hinanden, mærkeligt nok løfter et langt dybt suk den lille drengs bryst, før han for sidste gang drejer sig mod haven. Og i et spring er fru Nanna i bilen, som staar parat, knurrende med sin motor, vender, inden hun endnu har faaet sat sig i forsædet ved sin forlovedes side, og landevejsstøvet omkring den er det sidste, en lille højtrædende dreng ser af sin mor.

— — —

Ingeniør Næss og hans smukke frue fik en stor omgangskreds, ikke alene hans mange venner, men de venner, som fru Nanna ikke havde set, da hendes kaar blev saa forandrede, kom igen ind i hendes liv, hun havde igen et smukt hjem, fortryllende spilleaftener, og til sin mands stolthed fordrejede hun igen hovedet paa galante mænd.

Alting var ganske simpelt fuldendt.

Ingeniør Næss beundrede den karakterstyrke, hvormed hun holdt deres aftale. Da han friede til hende, lagde han ingen skjul paa, at han var skinsyg paa hendes børn, og det var hans overbevisning, at et ægteskab aldrig kunne blive nogen ideel forening, hvis han skulle dele hende med de børn, der var hendes minde om en anden mand.

Hun havde gjort et lille forsøg paa at overbevise ham om, at hendes kærlighed til ham ville blive saa meget inderligere,

hvis han kunne tænke sig at tage til sit hjerte de to faderløse, som var saa henrivende børn. Men netop fordi de var saa henrivende, ville han ikke, og sikker paa, at hun var forelsket i ham, satte han det som en betingelse, at de skulle opdrages paa et godt børnehjem; til gengæld ville han garantere for deres fremtid, sætte penge hen til deres studier, naar den tid kom, og sætte dem i vej, som om de var hans egne. Han havde konsekvent sikret de fornødne midler straks, han var en korrekt mand, fra hans side skulle der ikke ske noget brud paa deres uskrevne kontrakt. Derimod var han ikke sikker paa Nanna, en mor er jo altid uberegnelig; saa meget større var derfor hans beundring og forelskelse, da han saa den fejlfri selvbeherskelse, hun altid udviste, naar børnene kom paa tale.

En dag greb han sig i at tænke: Mennesket er udstyret med tanke for altid at gøre sig selv utilfreds. En lillebitte løjerlig orm. gnavede i hans indre og naede omsider til hans overlæg: Var hans smukke kone en saa koldsindigt egoist, at hun overhovedet ikke savnede sine børn? Havde det muntre byliv grebet hende saa stærkt, at hun for smukke klæder, glade aftener i hans selskab, koketteri og kurtiseren betragtede sit moderskab som en periode i sit liv, en trættende periode, hun meget ivrigt havde ombyttet med et nyt ægteskab? Og var hendes anmodning til ham om at adoptere børnene kun en fint beregnet gestus, et kvindeligt trick for at se ud som den ømme moder. Ganske vist hørte det med til kontrakten, at hun ikke maatte underholde ham om børnene, naar hun en enkelt gang havde besøgt dem, men det forekom ham alligevel en besynderlig hjertekulde den lethed, hvormed hun meddelte, at de »havde det godt«.

I grunden havde det været i kraft af en slags herskerlune, at han ikke ville adoptere børnene den gang, og havde hun trængt stærkere ind paa ham, gjort deres ægteskab afhængig deraf, ja, saa var han uden tvivl faldet til føje, for hans kærlighed til hende var alvorlig, og egentlig havde han altid holdt af børn. Han havde heller ikke tænkt sig, at hans eget ægteskab skulle være barnløst. Nu derimod, da der var kommet den nagende mistro til Nannas moderfølelse i ham, var han ikke sikker paa, han ville synes om at se sine egne børn saa moderlig forladede som de to smaa nede paa børnehjemmet. Endnu havde han ikke glemt — og maaske var det netop det, som var skyld i den lille

Mor, Far har sagt, vi skal sige Far til ham hele Tiden.

løjerlige orm i hans samvittighed — den lille drengs dybe suk, da hans ængstelige blik for sidste gang rettede sig imod moderen.

Trods hans lige store forelskelse i sin smukke hustru, vidste ingeniør Næss udmærket godt, at hans tanker arbejdede sig koldere og koldere . . . og en gang kommet ind paa den bane, skal der ske ting udefra, som ændrer retningen.

Det kom en dag, da en af hans venner henkastet bemærkede: »Ved du hvad, Holger, hvis din kone bruger disse her afmagringskure, saa skulle du gribe ind, før det er for sent, for hun er uhyggelig tynd«.

Holger Næss fik ordet »uhyggelig« slaaet ind i hjernen som et søm. Han havde ikke bemærket det før for den monotisme, som havde besat ham. Han havde gaaet og opstillet saa mange teorier om hendes sjæl, at han havde glemt hendes legeme. Hun var forfærdende tynd, men hun benægtede bestemt nogen hemmelig afmagringslast, og med armene om hans hals lo hun og forsikrede, at hun var saa lykkelig, som hun aldrig havde drømt om at kunne blive.

Han kom med en forsigtig forespørgsel til børnene, og han fik svaret med venlig nonchalance. Hun havde for nylig hørt fra forstanderinden, de havde det »rigtig godt«.

Mer ikke. Holger Næss opgav igen tanken om, at det skulle være det, der græmmede hende. Han forsøgte at faa hende til at sove noget længere om morgenen, altid var hun oppe før han, kom soigneret ung og morgenfrisk ind til ham, naar han vaagnede, lo og kyssede ham, naar han sagde, at hun snart var saa tynd, at hun kunne bruges som sejl garn til at binde julepakker ind med.

I tusinde af tilfælde er en ubetydelighed aarsag til store forandringer. En tidlig telefonoprigning jog Nanna op af sengen og ind i den anden stue. Holger Næss vaagnede, og imens han laa lyttende efter, hvem der mon kaldte op saa ubelejligt, kom han til at se paa Nanas hovedpude. Den var vaad, som om nogen havde spildt det meste af et glas vand ned over den. Nysgerrig tog han den i sin haand, men idet han fjernede den, opdagede han ting under den, som han ogsaa tog op til nøjere betragtning . . . det var en lille drengeskjorte og to ganske smaa sammenbundne barneluffer.

I det samme lagde han begge dele tilbage, anbragte hovedpuden paa sin plads og lod, som om han sov, da Nanna kom tilbage. Han havde indtrykket af, hvor diskret hun fjernede de samme ting, han lige havde set paa, og listede ud. En tid efter kom hun ind og kyssede ham, ung og yndig, en anden hovedpude laa paa hendes seng og saa uskyldig ud, et tilfældigt tryk af hendes haand efterlod en fordybning, som havde hendes hoved hvilet hele natten i tryk søvn der.

Jasaa. Hele dagen grundede ingeniør Næss. Var dette en tilfældig nats hændelser, eller var Nanna en saa mesterlig herre over baade sit ydre og sit oprevne indre, at hun tro mod deres aftale var stærk nok til at skjule for ham, hvor længslen efter børnene undergravede hendes fysik, til hun næsten kun var et skelet. Og saa var hendes juleønske, som hun foregav saa heftigt, to ny stager til julebordet, kun bluff? I sit hjerte ejede hun ikke mere noget ønske, siden hun gav sine børn fra sig.

Et par nætter efter holdt Holger Næss sig vaagen og laa lyttende, han smaasnorkede ganske vederheftigt, pustede, sukkede som en mand i tung søvn efter en lang dags arbejde. Nanna syntes virkelig at sove, og han ville lige til at rejse sig paa albuen for at se paa hendes ansigt, da han opfattede, at hun havde rejst sig fuldkommen lydløst. Hun sad op i sengen; i mørket skelnede han, at hun sad med begge hænder for ansigtet og hovedet dybt bøjet forover, smaa knapt hørlige stødvise pust sagde ham, at hun hulkede krampagtig med sit ansigt dækket af noget, som døvede lyden.

Hun naaede ikke at faa skiftet stilling, da han tændte lyset. Forskrækket vendte hun sit vaade ansigt om imod ham. Det var den samme lille barneskjorte og de smaa luffer, som hun holdende i hænderne havde skjult ansigtet i og dæmpet sin graad med. Øjeblikket efter sad han hos hende og lagde hendes hoved til sin skulder. Stakkels lille Nanna, stakkels lille Nanna, blev han ved at sige, mens han strøg over hendes haar og følte en mærkelig fred, fordi hun faldt sammen i hans arme, hulkede og hulkede uden at kunne sige en stavelse. En usynlig kuldemur blev brudt ned, før den havde faaet tid til at beskadige hans kærlighed. Han sad taalmodig og ventede, til hun, træt og fortabt, af sig selv begyndte at forklare ham ting, han aldrig havde tænkt over.

»Hvis jeg havde vidst i forvejen, hvor forfærdeligt det var at undvære dem«, hviskede hun, »saa var jeg aldrig gaaet ind paa vor aftale. Men jeg kunne ingen udvej se, hverken for børnene eller mig selv. Jeg var forelsket i dig, men aldrig havde jeg givet børnene fra mig, hvis jeg havde kunnet forsørge dem eller skaffe dem nogen fremtid. Jeg havde faaet noget afskrivningsarbejde, jeg kunne ogsaa godt skrive smaating, men det kunne ikke indbringe saa meget, at jeg kunne holde hjælp til at se efter børnene, og de ville lege med mor naturligvis. Naar

lille La'lotte havde ondt for tænder kunne hun ikke tænke sig at være andre steder end paa mors skød, og med hende paa skødet sad jeg og skrev paa maskine. Du kan forstaa, hvad det blev til. Saa maatte jeg skrive hele natten, og dødsenssøvnic var jeg, naar børnene vaagnede tidligt om morgenen, som børn jo altid gør, og de kravlede glade og legelystne op i mors seng og ville »sove morgensøvn« med mor. Det vil sige, de ville underholde og underholdes, lykkelige og vaagne som de jo var. Jeg prøvede at sende dem paa asyl, men det forsløg ikke. Jeg prøvede at faa min gamle stilling igen, som jeg havde, før jeg blev gift, men den var naturligvis besat. Og redaktionen var fornærmet, naar mine ting ikke kom i tide. Der stod flokke paa lur efter den smule arbejde, jeg havde der. Og da du kom, og jeg stod overfor at vælge mellem dem og dig, saa granskede jeg i min samvittighed, om det var af magelighed, jeg kunne huse den blotte tanke om . . . « igen hulker Nanna med sit ansigt ind imod hans hals, hulker saa hendes hele legeme ryster i stød . . . »men det var det ikke«, hulker hun ud i et formeligt skrig, »det var, fordi jeg ikke kunne være det for dem, som jeg skulle, min sygekasseregning kunne jeg ikke betale, jeg havde ingen penge at købe medicin for, da de var syge, jeg kom i gæld, og min husleje . . . «

»Saa saa, saa saa,« trøster Holger Næss, »lad være at sige mere, jeg har indtrykket af, at jeg købte dig for judaspenge, da du var i din bitreste nød.«

»Nej, du gjorde ikke,« hvisker hun med armene om hans hals, »du lovede dem alt det, jeg ikke kunne skaffe dem, jeg vidste blot ikke, at det var saa haardt. Jeg trøstede mig selv med, at de var to, der kunne gaa med hinanden i haanden. Men hver gang, jeg havde været nede at se til dem, saa syntes jeg bare, at de var dobbelt forladt, og jeg kunne ikke tale til dig om det, jeg kunne ikke bryde mit ord til dig, og jeg tror, jeg havde skreget ubehersket op, hvis jeg havde sagt et eneste ord . . . «

»Ja ja, sov nu, min lille pige, en af de første juledage kører vi begge to ned og ser til dem og bliver der en hel lang dag.«

— — —

Et par dage før jul kom ingeniør Næss hjem og bad Nanna om de julegaver, hun havde købt til børnene, han ville sende dem samtidig med andre ting, han skulle sende.

»Og du ønsker stadig disse her julestager?« spurgte han, og

Nanna nikkede straalende. Men ingeniør Næss var blevet mere mistroisk overfor sin hustrus blik og minespil. Han saa den svage antydning af skuffelse i hendes blik, hvor kunstig glæden over julegaven var, og han vidste, hun havde ventet noget andet, haabet uden at ville ytre et haab, hun havde haabet paa, han ville tilbyde hende i julegave at have børnene hjemme i juledagene.

Ingeniør Næss slog stort ud med haanden, da han gik. »Du skal faa lysestager, der skal lyse over denne jul, saa du aldrig skal glemme den.« Halvt ude ad døren vendte han om igen. »Har du noget imod, jeg ringer til min broder og siger, vi kommer ikke. Jeg har saadan lyst til, at vi holder jul sammen, alene du og jeg?«

Nanna nikkede. »Gør som du synes.«

Mens han gik ned ad trappen, følte han sit hjerte snøre sig sammen, saa tynd og ensom hæret havde hun staaet i lyset fra vinduet. Det var kun smuler, der var tilbage af den smukke »venus i lommeformat«. Det ville aldrig være gaaet i længden. En tilfældig influenza ville have knækket hende, saa let som vinden flytter et fnug. Vanemæssig saa han op mod vinduet, da han skraaede over gaden, jo, hun stod der, hilsende, med straalende smil og hvide tænder, røde kinder, som han nu vidste var kosmetik, leende øjne og over dem den løftede haand . . . et sandt billede paa en fuldkommen lykkelig hustru, et lykkeligt menneske, lige til det sidste sit ord tro. Hun ville gaa i graven, før hun forraadte sin sorg, hvis han ikke den ene nat havde grebet hende i den.

Han kom hjem juleaften lidt før kl. 18. Nanna kom ham i møde, festligt klædt helt i hvidt. Julebordet stod dækket. Maden var færdig. Under det lille juletræ laa hendes gaver til ham, og værs'god, nu kunne han lægge sine til hendes, der ogsaa.

»Jamen, mine gaver er for store til at ligge dér,« lo han, »har du noget imod, vi laver om paa arrangementet? Jeg ville nemlig gerne, dine stager skal pryde julebordet, der skal staa en ved hver side af din kuvert. Vil du være sød og gaa ud saa længe?«

Nanna smilte og gik ud for at se til stegen . . . det puslede i entreen, hun hørte døre blive aabnet og lukket igen. Det maatte vel være budet, der kom med stagerne. Ogsaa pigen blev kaldt ind, et øjeblik fik hun lov at staa helt alene. Hendes nervøse hænder laa rystende paa køkkenbordet, begge tomterne borede

sig ind mellem de andre fingre — nu har de faaet hendes julegaver, hendes børn der langt borte, nu er de ved at blive puttet i seng med gaverne i de smaa hænder. Gaverne fra mor. Men andre hænder end mors dækker dem denne juleaften, pakker dynerne sammen om deres smaa runde kroppe, andre kysser dem til godnat . . . . hvis nogen gør det overhovedet, der er saa mange forældreløse børn paa det store børnehjem. Hendes skælvende hænder krammer om køkkenbordets kant. »Gud, Gud«, hvisker hun frem for sig, »hvor længe holder jeg det ud,« og som en anden krybende angst kommer det over hende, at hendes mand har forandret sig, hun ved ikke, hvad der har forvoldt den skarpe utaalmodige klang, hans stemme undertiden har haft . . . . maaske kommer alligevel den tid, da hun maa »laane« børnene blot for en nat, naar hendes mand ikke er hjemme, og hun maa bede Gud tilgive, at hun kommer til ham med baade dem og sig selv, for der var ingen udvej at se . . . . Taarerne brænder hendes øjne, hun skynder sig at faa sin lille pudderæske frem . .

Ingeniør Næss havde ordnet sine »lysestager« ved hver side af Nannas stol, han kaldte med sin høje, klare stemme: »Nu kan du komme, nu er mit lille julearrangement parat.«

Og fru Nanna kom nypudret, med frisk læberødt og straalende frem i døren . . . . der blev hun staaende, og hendes hænder sank ned, hele hendes saa kunstnerisk velordnede ansigt forandrede og forskød sig, øjnene krøb sammen og blev fulde af taarer, hendes læber skælvede, saa gik hun et skridt frem, som om hun ikke vidste, om hun saa rigtigt. Ved hendes side, der var trukket ud fra bordet, stod Gunner ved den ene side, lille La'lotte ved den anden, med hver sit julelys i de smaa hænder. De saa henrivende ud som to fintformede rokokolystager. Idet deres mor kom frem i døren, raabte begge de to levende stager, tydeligt nok instrueret:

»Glædelig jul, mor!«

De skære,høje barnestemmer kaldte fru Nanna til sans og samling, hun saa sin mand staa bag de to børn, omhyggeligt vogtende paa, at de ikke tændte ild i sig selv. Han tog lysene ud af deres hænder og lod dem løbe, Nanna fangede dem i sine arme paa samme tid. Ud af deres ivrige barnesludren fattede hun Gunners faa sammenhængende ord, da han løftede sit søde Ingemann-ansigt med de mørke øjne og de fri lyse krøller op imod hende.

»Mor, far har sagt, vi skal sige far til ham hele tiden.«

Holger Næss kom hen og lagde sin arm om hendes skulder.

»Sagde jeg ikke, jeg ville give dig julestager, der skulle lyse over denne jul, saa du aldrig skulle glemme den. Har jeg gjort det, synes du?«

Nanna slap børnene, lagde armen om hans hals og sagde sitrende: »Du har givet tre en juleaften, der aldrig skal glemmes dig her og i himlen.«

Han tog om hendes spidse albuer og lo: »Min venus i lommeformat er blevet saa mager som et stykke peberrod. Vil du love mig at faa lidt huld paa dig igen. Men nu er baade ungerne og jeg sultne, for vi kørte hele vejen fra børnehjemmet i eet stræk for at være her til tiden. Nu deler vi den halve gaasesteg, og saa spiser du resten, at du ved det.

Nanna lagde nakken let tilbage, hendes øjne var endnu blanke og fugtige, da hun saa rundt paa de tre smilende ansigter, der var vendt imod hende. »Er hele aaret ondt,« sagde hun med sin bløde, ømme stemme sitrende af glæde, »saa er juleaften helliget det reneste af alt, for da glæder menneskene sig til at glæde andre.«

De to smukke smaa børn havde ingen sans for julefilosofi. De fandt deres ny far langt interessantere end alle julegaverne, med helt smaa børns mærkelige instinkt-velvilje for store mænd drog de til ham, en paa hver side, hængende med de buttede arme frem over hans knæ. La'lotte fandt han var en meget fin far paa grund af det røde silkelommelørklæde, hun halede op af hans lomme. Gunner søgte opmærksomt belæring om en fyldepens mysterier.

Omsider blev de begge lagt i deres mors seng og sov med det samme. Ingeniør Næss laa vaagen, ved hans side sov Nanna. Hun laa med sit ansigt ind mod hans skulder, han mærkede over i sig, hvor hendes legeme med alle nerver i hvile udstraalede en indre fredfuldhed. Han tænkte tilbage til sin skarpe bitterhed imod hende, da han mente at have opdaget, at hun var gold og uden virkelig moderomsorg. »Hvor er vi mennesker sjælsnær-synede,« tænkte han, »hvor hurtigt dømmes og fordømmes vi ikke, hvor alt for lille umage gør vi os ikke for at forstaa, hvor lidt kærlighed viser vi i vore tanker, hvor selvretfærdige lader vi ikke den ensomme stride sine sorger ud i sin uforstaaenheds ørken. Nytaaret er vort økonomiske regnskabs-opgør, vor for-

retnings status. Juleaften burde være hjerternes status over det svundne aar. Saa og saa meget godt har du undladt, stemmer dit regnskab for Gud? Og synes du retfærdigt ikke, at det stemmer, saa tag dit eget hjerte op til revision.«

Han løftede sit blik op i mørket, som søgte hans øjne Gud, »Du er den store revisor, Gud. Mon ikke du vil synes, at mit regnskab for dette aar finder naade for din store hovedbog over hjerternes handlemaade. Jeg skal beflitte mig paa, at resten af mine aar skal mine religiøse regnskaber være i orden, indtil den dag kommer, da du selv gaar dem igennem med mig.«

Han mærkede noget hedt paa sin arm. Halvt i søvne havde Nanna med sine varme læber kysset den arm, hendes hoved hvilede imod. Han bøjede sig ned og fandt hendes mund med sin ..

Og saa sov den lille nysamlede familie ind i julenatten.

Men da jeg rigtig forstod, hvilken forfærdelig, ubevægelig magt uvidenheden er og hvilken uhyre virksomt magt den har, der forstaar at lede masserne ved at smigre deres instinkter og fordomme, gik mit lyse lune for bestandig tabt.

(Georg Brandes)

*

Dumme hustruer og forkælede børn kan ingen mand styre.

(Kinesisk ordsprog).

*

Er jeg god mod mine fjender, hvorledes skal jeg da belønne mine venner.

(Kung-fu-tse).

*

Hjertet har sin fornuft, som fornuften ikke forstaar sig paa.

(Pascal.)

*

Fra min ungdom har jeg mærket, at det hjemlige tonede stærkere end det fremmede. Min egen stammes minde talte mest fortroligt til mig om menneskeliv og folkeliv. Naar vort sind lytter til blodets røst, foregaar der i det dunkle en virksomhed af befrugtende og skabende art.

(Hans Lund.)

*

I menneskenes liv er flod og ebbe; benyttes floden, leder det til lykke; forsømmes den, gaar hele livets rejse blandt skær og usselhed.

(Shakespeare.)

Mathis Tarrehalm

... et tidsbillede

Af Th. Kaufmann

Omkring aar 1830 var der en efteraarssdag stort rykind af mænd og kvinder paa Ras' skyttes store toft, hvor hele nabolaget var samlet til hørbrydning. Efteraarssolen skinnede over græs- og stubmarker, hvor det glinsede og flimrede af »Jomfru Mariæ Spind«, dette flyvende spindelvæv, og i heget lyste det gyldent og rødt af benved og hyben. Paa en kæmpehøj i nærheden af skyttens gaard stod en hyrdedreng og sang sin advarsel over til nabohyrden: »Hovli, hovli, heje. Pæ Pæsens Kræ æ teveje, æ Hie hand lægge aa søvve«, o. s. v.

I toftens ene hjørne, længst fra gaardens bygninger, brændte ilden i braækulen, hvor de ældre kvinder besørgede tørringen af hørren. Alle var travlt beskæftiget. De unge piger løb frem og tilbage, fra ilden til mændene ved hørbryderne med de tørre knipper og atter tilbage til ilden med ny hør til tørring. Andre var i færd med at samle den brudte hør. Mændene svedte og maatte fra tid til anden læske sig med en slurk af det gode gildesøl i »kovsen».

Solen stod alt i middagsteden, saa nogle begyndte at længes efter maden. Men nu kom ogsaa skyttens ældste datter Maren frem paa Toften og indbød med høj, klirker røst folkene til unnen.

Man fik travlt med at ryste skæverne af tøjet, og særlig de unge piger søgte at nette og pynte sig, saa godt lejlighed bødes. Snart var alle bænkedede om de lange borde i den tjældede lo, hvor der blev budt paa egnens traditionelle gildesmad, kødsuppe med boller, samt kød i peberodssauce med brød til. Kartoffler var der paa den tid endnu ingen, som bød paa ved saadan lejlighed. Mange bønder avlede end ikke kartofler, hverken i mark eller have; denne nymodens frugt ansaa mange for fattigmands kost.

Her, som ved andre gilder i nabolaget, var der blandt pigerne især to, som var genstand for karlenes hyldest, nemlig Maren, den ældste blandt skyttens rankvoksne døtre, og Ellen, en køn og kvik, men fattig pige, som i Kresten Mikkelsens gaard gik for otte daler om aaret, samt i tilgift fik et lispund heget hør og ulden af et faar.

Det var ikke sært, at Maren Skytte var ombejlet, da hun ansaas for nærmeste arving til sin fødegaard, og der fandtes mange bøndersønner, som efter tidens sæd og skik ventede paa at gifte sig ind i en gaard. I slige tilfælde fulgte der en pige med gaarden, men Maren var hverken skæv eller koparret, saa hun afskrækkede ingen fra et saadant indgifte.

Landsbyens sladdersøstre vidste ogsaa besked om, at Maren allerede af sine forældre var lovet hen til sognefogdens Tammes, den yngste af to sønner, og at til gengæld broderen Klavs skulle have en af Marens søstre, hvilken det saa end blev. Det var det man kaldte for et bytte eller en tuskhandel, og sagen afgjordes i reglen af forældrene uden at de unge blev spurgt. Ved et saadant bytte sparede man medgiften, og paa rede penge var der knaphed i aarene efter den store landbrugs- og pengekrise, som havde hærget landet i tyverne.

Tammes foged var med til brydegildet sammen med Rasmus Alsing, en søn af skomager og kaadner Jørgen Alsing, der ejede et lille sted i Troldelesen. Begge de unge karle var lige vendt hjem fra kongens tjeneste, Tammes fra grenaderkompagniet i Slesvig, og Rasmus fra fire aars tjeneste ved dragonerne i Aarhus.

En opmærksom iagttager ville have lagt mærke til, at der mellem Tammes og Ellen inden maaltidet blev vekslet blikke, som kunne tyde paa, at den gud Amor havde ramt en af de to unge, maaske dem begge, med en af sine pile. Og saadan var det. Tammes havde taget ikke saa lidt af sin faders sind i arv, og Niels Foged var af den slags, der turde ro sin baad op imod vind og strøm, hvis de truede ham. Det kunne nu se ud til, at Tammes ikke var til sinds at danse efter de gamles pibe. Med faderen kom han vel tilrette, men værre ville det være at gaa imod moderens vilje, og Sidsel Fogeds' vilje var ikke let at bøje. Men saadan lidt kæresteri mellem unge tog man ikke saa nøje, naar tiden var inde, faldt de fleste tilføje.

Mens nu de unge karle og piger skæmtedes, sad de gamle i samtale med hinanden. Nogle sad og morede sig over Søren Tækker som søbede »en skefuld tyndt« oven paa maden, alt medens han fortalte haarrejsende historier fra dengang han var med det danske Auxiliærkorps i Frankrig og Holland. Den skefuld tynd suppe, han var ifærd med at søbe, var bleven til mere end en snes melklumper, uden at han viste tegn til mættelse.

Saa udbrød Jørgen Alsing: »Jeg synes vi mangler Mathis Tarrehalm i dag, han plejer ellers altid at være en sikker gæst ved vort brydegilde. Han er forresten en doven rad, men en snu hund«.

»Hvordan var det egentlig han snød krigskommissærerne paa sessionen, Søren?« sagde han, henvendt til tækkeren.

»Ja, det skal jeg fortælle«, svarede denne, »al den stund jeg var paa sessionen i Rinkenæs Kro dengang Mathis lavede sin sidste store ballade med sessionsherrerne«.

*Ude paa gaardspladsen kom en mand gaende
i fladbundede træsko.*

»Det var den dag tredie gang, Mathis mødte til session, og der skulle udskrives mange fra hvert lægd, da der skulle flere soldater ind, fordi vi skulle sende tropper til Frankrig.

Første gang Mathis var mødt paa session, stillede han med sin hesselkæp eller karrestok, og med nogle tarrehalmstraa i sin hat. Det var iøvrigt den første lejlighed, ved hvilken han optraadte som tumbet. Indtil da havde ingen mærket noget til, at hans forstand fejlede noget. Men nok om det. Mathis begyndte straks at forklare kommissærerne, at hasselkæppen var hans almanak, hver skure, han havde skaaret i kæppen, betød en helligdag, og to skurer gik helt rundt om kæppen, det var begge Kliplev markedsdage. Det var de to største helligdage om aaret.

Sessionsherrerne rystede paa hovedet og lod ham gaa til næste aar. En saadan optræden tydede ikke paa et af de almindelige kneb, der anvendtes for at blive fri for krigstjeneste.

Manden fejlede vist noget. Næste aar mødte Mathis saa i et par træskostøvler, som han havde vadet med i en møddingpøl, saa han førte en saa ulidelig stank med sig, at man jog ham ud af sessionslokalet.

Men den tredje gang, det var altsaa den dag, jeg var med. Da mødte Mathis atter i sin kendte dragt med kæp i haanden og sin høje hareuldsshat trykket godt fast paa hovedet.

En af skriverne gik hen og slog til hatten, saa den røg af hovedet, men samtidigt fløj en graaspurv ud af hatten, og Mathis foranstaltede en vild jagt paa spurven, væltede et par borde med blækhuse og skriverkarle, og før ømkring i stuen som en bersærk.

Da man endelig fik ham overmandet og ville før ham ud, protesterede han højlydt og ville ikke forlade lokalet uden sin graaspurv, thi den ville han sælge paa det ny apotek i Graasten.

Enden blev, at han erklæredes for skruptosset og slap for baade trøjen og korporalernes kæppe.«

»Men se der«, udbrød Søren, »naar man taler om fanden, saa er han i nærheden«.

Og ude paa gaardspladsen kom en mand gaende i fladbundede træsko, klædt i blaargarns bukser og en ulden trøje, hvis lød var rødlig, fordi tøjet til den var af ufarvet uld af et sort faar, af den slags, der med tiden falmer og bliver rødligt. I den ene haand havde han den berømte kæp, og de tre tarrehalmstraa i den gamle hat manglede ikke. Paa armen bar han en vidjekurv, i hvilken han samlede sine almisser, som for største delen bestod i brød og osteskorper. Tiderne havde længe været saa ringe, saa der kun vankede usle almisser til tiggerne. Synet af tiggeren syntes dog at være et oplivende moment, og flere af mændene raabte muntert: »Goddag, Mathis!«

»Har du faaet unnen«, spurgte skyttens maren.

»Tak, den som byder«, svarede Mathis, »her lugter det saa rart af kliplevmarkedssuppe, saa jeg faar appetit, hvis jeg ikke havde den i forvejen.«

Mathis satte sig uden videre ved et af bordene og tog for sig af retterne. Det var jo ikke hver dag, der vankede gildesmad i disse tider.

Saalænge han spiste var han faamælt, sagde kun ja eller nej, nikkede eller virrede med hovedet. Da han endelig syntes at være mæt, slikkede han træskeen og ræbede et par gange, inden han fik munden paa gled.

Først fortalte han markedshistorier fra sidste efteraarsmarked i Kliplev. Saa udbrød han: »Men har I hørt det sidste nyt om Hans Stensvang? Han er brudt ud af fængslet i Odense og flygtet over hustagene, har færget sig over Lillebælt paa et markled, og nu jages han af de Tønder betjente. Men de faar en lang næse; Hans Stensvang fanger de ikke saa let, han har mange smuthuller, og overalt i Lundtoft herred er befolkningen paa hans side og rede til at hjælpe ham«.

Der udspandt sig nu én længere drøftelse om bonden Hans Hansen Stensvang, som under den store pengekrise havde været medlem af en falskmøntnerbande. Han var kommen ind paa denne bane som lovbrøder, for at skaffe penge til skatter og afgifter, saa han og hans familie ikke, som saa mange i disse tider skulle forlade deres fæstegaard som tiggere.

Flere af mændene ved bordet fortalte nu fantastiske historier om Hans Stensvang og dennes broder Peter, hvilken sidste, trodsende sult og savn, havde arbejdet sig frem til, at tage teologisk eksamen. Som ung kandidat havde Peter Stensvang rettet skarpe angreb paa præstestanden, hvilket resulterede i, at øvrigheden i Tønder beslaglagte hans skrifter, og det blev ham umuliggjort at opnaa et præstekald. Under sin udrejse til missionsmarken var han bleven overfaldet af røvere og var død paa et hospital i Konstantinopel.

Saaledes endte denne unge mand sit liv, den eneste som i aarhundreders løb havde formaaet at rejse et røre i det aandeligt døde Lundtoft herred.

Ras Skytte mindede os om, at tiden var inde til atter at tage fat paa hørbrødningen, saa man kunne være færdig, naar Mads Spillemand mødte med sin violin. De unge var straks parat til at tage fat. Kun Ras Skytte, sognefogden og et par aftægtsmænd, som var kommen til stede, blev siddende ved en bordende for at høre paa Mathis Tarreholm.

»Ja, ja«, ytrede Niels Foged, »du er nu ikke saa tumbet, Mathis, som du giver dig selv udseende af!«

Mathis kneb øjnene til og lo med et fiffigt smil.

»Ja hvad, tumbet«, sagde han, »vi er alle mere eller mindre tumbet. En er det paa en maade, en anden paa en anden maade. Ingen er dog saa tumbet, at han ikke ser paa sin egen fordel.«

»Men du er en doven rad, Mathis«, indskød skytten. »Du og alle andre tiggere er arbejdssky og er en byrde for bøndernes.«

Tiggeren svarede ikke straks paa denne beskyldning. Han skramlede lidt med træskoene paa logulvet, greb efter sin halvtredie alen lange hasselkæp og sin vidjekurv, hvorpaa han langsomt rejste sig fra bænken. Der faldt lige som en maske fra hans ansigt, saa det fik et helt andet udtryk. Det listige, halvt fjollede grin, var med et forsvundet, da han nu tog ordet.

»Du kalder mig arbejdssky og doven, Ras Skytte, men hvem er skyld i, at jeg er den, jeg nu er, en sølle stakkel, der driver for lud og koldt vand?«

»Den lille mand er tilsidesat. Der er ingen mulighed for ham til at komme frem her i livet. I bønder blev befriet fra livegenskab, fra stavnsbaand og hoveri. I har arbejdet jer ud af trællekaarene, gennem trængselsaar, ved slid og udholdenhed. I er nu de fri bønder, paa vej til at blive landets marv, det bonden var i gamle, længst henfarne tider.

Men vi stakler, der ikke ejer en fodbred af Danmarks jord, vi øjner intet maal, har intet at stræbe efter, intet at kæmpe for.«

»Kan I undres over, at der er tyvebande som til eksempel Mikkel Fynbos Kæltringeflok? De folk har kun valget mellem at sulte eller stjæle, mangen en er for stolt til at tigge.

Men vi trænger til en storm, der skal fare hen over landet og feje alt det raadne bort«.

Mathis bankede med sin kæp i bordet, mens hans øjne lynede.

»Vi trænger til mænd som brødrene Stensvang«, der tør trodse øvrigheden og præsterne, og hensynsløst gaa imod det, de kalder uret!

Vi har mænd, som Mikkel Fynbo og hans lige, hvis familier lider sult, og som saa af den bitre nød bliver tyve og røvere.

Og der er mænd som jeg, om hvem der siges, at jeg er en nar, en gøgler.

Men der var en gang, da der rørte sig noget i mig, en stræben imod et maal. Men maalet, der vinkede, det svandt for mit syn. Ikke fik jeg lov til at favne den mø, min hu stod til; ikke fik jeg lov til at stifte et hjem. Som fuglen, der flyver, som vildtet i skoven, saadan drager jeg nu fra sted til sted.

Jeg fryder, naar solen skinner paa mig; jeg glæder mig over et par kvindeøjne, der smiler til mig.

Jeg og mange af mine lige, hvad er vi? Kun nogle sølle skrog, og dog med samme ret til livets goder, som hertugen og kongen paa deres slotte.

Og den dag, vi dør, er vi lige«.

Uden at sige farvel eller tak, som han plejede, gik tiggeren Mathis Tarrehalm bort fra brydegildets selskab.

»Ser vi det«, mælede skytten, »Mathis forstiller sig. han er klogere end vi tror«.

»Hm, vi gør vel nok ham og mange af de omstrejfende tiggere uret«, mente Niels Foged.

»Vi bønder er nu ved at komme ovenpaa, men vi bør vel vogte os for at gaa i herremændenes fodspor, thi saa gaar det os ilde«.

Nu kom skyttens Maren ud i loen og spurgte efter Mathis Tarrehalm. Han havde ikke faaet noget i sin kurv, saadan som skik og brug var. Skytten virrede paa hovedet og mente, at Mathis i dag havde nykker, hvad der hændte af og til.

*

Aar var gaaet, man befandt sig i fyrrerne, de nationale bølger gik højt i Sundeved og Lundtoft herred, som følge af, at den danske vækkelse i Haderslev amt havde bredt sig sydpaa.

En smuk sommerdag lavede man til gilde i Skyttegaarden, men nu var det ikke længere Ras og hans viv, som stod for styret her. Det utænkelige var hændt, Rasmus Alsing var flyttet ind som mand paa Skyttegaarden, og Ellen som kone paa Fogedgaarden. Vel havde Sidsel Fogeds til sin tid faaet sin handel saavidt i stand, saa hendes ældste søn, Klavs, trolovedes med skyttens Trine, mens til gengæld den yngre Tammes skulle giftes med Maren og overtage skyttens bol. Saa mente den om-

sorgsfulde hustru og moder, at hun havde sørget godt for sine børn, thi hendes husbond, Niels Foged, det pjok, kerede sig jo efter hendes mening om ingen verdens ting.

Saa var det, at det utænkelige skete, at Tammes Foged paa trods af gammel sædvane og god skik satte sig imod de gamles vilje og erklærede, at naar han havde tjent to aar som kongens grenader, saa ville han selv raade for sit gifte. Det var let nok at faa faderen over paa sit parti; Niels Foged var fra sin ungdom smittet af den franske revolutions idéer om frihed og menneskerettigheder, men moderen, Sidsel, læste baade manden og sønnen teksten.

Da Tammes nu aabent havde gjort opør mod herskende sæd og skik, fik Maren Skyttes ogsaa mod til over for forældrene at bekende, at hun i hemmelighed var kæreste med Rasmus Alsing, den fattige kaadnersøn fra Trolldemose, og da Ras Skytte truede med at gøre hende arveløs og give gaarden til en af de yngste døtre, erklærede den kække pige, at hellere drog hun ud paa overdrevet og tog sæde i et husmandssted, end hun svigtede den, hun havde kær.

Der blev rigeligt med stof til sladder i grandelaget, saa tiggerkvinderne fik baade i kurv og potte, naar de omkring i gaardene kunne opvarte med de sidste nyheder fra Skyttegaarden og Fogedgaarden. Sidsel søgte at redde, hvad reddes kunne. Skyttens døtre var gode partier, da Ras Skytte sad i gode omstændigheder.

I en lang aarrække havde han været opsynsmand over her-tugens vidtstrakte jagtomraader, i hvilket embede han oppebar en løn, som havde været en stor hjælp for ham i de trange aar efter statsbankerotten, saa han nu i modsætning til de fleste af naboerne sad i gode kaar.

Da Trine godt kunne lide Klavs Foged, blev forlovelse og jaord mellem de to fejret ved et stort gilde i Skyttegaarden.

Imidlertid indtraf der en sørgelig begivenhed, som kuldkastede alt, hvad der var vel forberedt. Midt i den travle høst-tid, da Niels Fogeds folk var i færd med at køre korn hjem fra Skovbakkerne, hvilken del af udmarken den driftige Niels havde opdyrket, væltede Klavs med et læs og slog i faldet hovedet mod en ledpæl, saa han var dræbt paa stedet. Sidsel tog sig sønnens død saa nær, saa hun, som naboerne kaldte det, blev sær i hovedet. Hun brød sig ikke mere om noget, men glk tavs og stille omkring, og da Tammes et aars tid efter ulykken overtog fødegaarden, var der ingen, der modsatte sig, at han hjemførte Kresten Mikkelsens tjenestepige, den fattige, men dygtige, Ellen, som sin hustru.

Til skyttens døtre var der bejlere nok; et par hundrede rigsdaler medgift var i disse tider eftertragtet som en kærkommen hjælp til at bringe en forfalden gaard paa fode. De to yngste af døtrene i Skyttegaarden blev snart giftet bort til større gaarde i nabosognene, mens Trine nægtede at gifte sig. Hun

ønskede at Maren skulle overtage gaarden, og at hun selv kunne faa sikret livsvarigt ophold der. Den noget stiltfærdige pige med det indadvendte sind, havde taget sig kærestens bratte død nær, og søgte nu glemsel og trøst ved vævestol og spinderok.

Langt om længe indvilgede Ras Skytte i, at Maren tog Rasmus Alsing til husbond, og da skyttens kone i mellemtiden var død, flyttede Ras og datteren Trine ind i aftægtsboligen.

Saaledes var alt omsider trukket ilave, og mellem baade den gamle og unge generation paa de to store slægtsgaarde raadede der venskab og god forstaaelse.

Nu i dag var man ifærd med at pynte den store lo paa Skyttegaarden til grandelagets store, aarlige fest, midsommergildet, hvilket holdes Sankt Hansdag. Gildet holdtes paa omgang paa alle gaarde og huse i Østerballe grandelag. Mads Væver og Klavs Pottemager blev ikke forbigaaet. Naar raden kom til dem, blev der rejst telt nede i Skovbakkerne, nabolaget sendte forsyning af viktualier og spisestel, saa det ofte blev de muntreste gilder derude i udmarken. I modsætning til, hvad der var skik i nabobyerne, hvor kun mændene deltog i grandemøderne paa Valborg-, Mikkels- eller Mortensdag, mødte baade kvinder og aftægtsfolk i Østerballe op til midsommergrandet, naar mændene var færdige med deres drøftelser, og saa gik man tilbords. Om aftenen spillede Mads Væver og Jørgen Alsing op til dans. Selv Ras Skytte spillede paa tværfløjte, naar han var rigtig i sit es.

Mens kvinderne dækkede bordene, sad mændene bænkedede i pisselen eller storstuen ved en dram og et krus øl, alt mens de drøftede grandelagets sager og regnskaber. Klokkeren 2 plejede man at gaa til bords; dengang begyndte man i god tid at holde gilde. Kvinderne var begyndt at møde op. De gik stiltfærdigt, snakkende omkring i kaalgaarden og saa paa Marens sirlige blomsterbede og rosenbuske.

Endnu inden de sidste grander var mødt op kom den gæst gaende ind ad gaardsleddet, som aldrig nogensinde manglede ved Østerballes midsommergilde, nemlig Mathis Tarreholm. Han var nu en mand omkring de halvhundrede, med rundskæg, barberet over- og underlæbe efter tidens mode. Han styrede lige hen mod de dækkede borde, hvor Niels Foged og Ras Skytte sad paa en bænkkende, sammen med Jørgen Alsing. De tre var ikke længere »ved stavnen« og altsaa ikke deltagere i grandernes drøftelser.

»Goddag, gudhjælp«, hilste Mathis.

»Tak, sid ned Mathis!« svarede mændene.

»Ja, her sidder I godt!« mente Mathis, »men ikke alle har det godt, alt er ikke, som det burde være.

Op hvad mener I om slesvigholstenerne?

De pønser sikkert paa oprør og har ondt i sinde. Særlig efter at kongen aabent har erklæret, at Slesvig hører sammen med Danmark og bør gaa i arv til samme tronfølger«.

Jørgen Alsing gav Mathis tilslutning og komplementerede den hjemløse omstrejfer for hans kloge omdømme. Det var sikkert nok, mente han, at Sønderjylland gik onde tider imøde.

Ras Skytte mente, at det hele røre sikkert ikke betød noget. Hertugen var efter hans opfattelse en god dansk mand og bøndernes ven.

»Aah, du med din Hertug«, udbrød Mathis, »han er en ræv, er han; han pønser kun paa at tage den danske trone fra kronprins Frederik, naar kong Kristian dør«.

»Men det skal blive løgn«, forklarede han ivrigt, »før gaar jeg selv med i krigen og kæmper for vor ret og frihed, end at Danmark skal sønderlemmes«.

Mathis bankede med sin kæp i bordkanten og begyndte at synge nogle strofer af en gammel soldatersang.

Folk vidste nok, hvorfra Mathis Tarrehalm havde sin viden. Han var ven og kammerat med den fredløse bonde, Hans Stensvang. Mange dage og nætter havde den omstrejfende tigger gjort den fredløse selskab i dennes skjulesteder, ligesom han ved lejlighed hjalp Stensvang ud af en klemme, naar det kneb.

Niels Foged havde rejst sig og gik rastløs frem og tilbage, det saas tydeligt, at hans tanker syslede med noget. Saa stillede han sig ud for Ras Skytte og sagde: »Du tager fejl, nabo; den unge hertug er ikke faderen, og broderen, prinsen, er en vindbeutel, det siger Tammes, han kender ham lidt fra tjenestetiden i Slesvig.

Men al vor fortræd er tysk. Vor hjemstavn, dette gamle grænseland, er blevet forurettet, og man har sat tyske herrer til at styre dette gamle danske land, mens ligeledes tyske raadgivere sad tronen næst.

En gang var der en dansk mand, som var kongens raadgiver, det var den snilde Griffenfeldt, men han jog man bort, skønt han vel ikke var mere forræder end de tyske adelsmænd. Ikke uden føje har Blicher skrevet det vers:

»Mangt et aar skal svinde hen,
skifter ofte Danmarks krone,
før en Griffenfeldt igen
staar ved Danmarks trone;
konger har et sekel flere,
Griffenfeldter ingen mere.«

Vi bønder og almuefolk har gaaet her og bildt os ind, at tysk var finere end dansk. Se blot til vor ny, unge sognepræst, hvor han gaar omkring og paavirker folk i tysk retning, skønt han selv er af god dansk rod.

Vi maa slutte os sammen og alle melde os ind i den slesvigske forening.«

Alle mændene strømmede nu til efter at de havde endt deres forhandlinger om grandelagets sager.

»Hvad er det I drøfter«, udbrød Kresten Mikkelsen, »jeg synes at Niels er ved at holde prædiken«.

Gamle Jørgen Alsing forklarede, at det var det slesvigholstenske røre man talte om.

»Ras Skytte mener, at røret ikke betyder noget«, sagde Jørgen, »men jeg har faaet et andet syn paa sagen, efter at jeg forleden sommer besøgte min svoger i Tyrstrup og sammen med ham var med til det store folkemøde paa Skamling. Aldrig har jeg oplevet noget lignende. Der var mødt over ti tusinde mennesker; helt fra København kom de sejlene. Der blev talt og sunget dansk, saa det rørte ved vort hjertes lønligste strenge. Især talte en ung bonde, Lavrids Skau saadan, saa det havde fynd og klem. Aldrig før har jeg følt mig saadan som en dansk mand, end da jeg stod blandt de tusinde paa Skamlings Banke.«

»Ja, jeg er ikke saa boglærd som du og Niels«, sagde Kresten Mikkelsen, »men min sunde fornuft siger mig, at vi slesvigere hører med til det øvrige Danmark, og vide skal vor konge i København, at der slaar et trofast dansk hjerte i vor barm.«

»Det passer sig iøvrigt vist bedst for os bønder at holde os til det danske. Hvad mener du derom, Ras Skytte? Du er den ældste af os alle.«

Den gamle Skytte virrede med sit hvidhaarede hoved og sagde: »I mere end to snese aar har jeg tjent hertugen som skytte, og baade den gamle og unge hertug har været mig et godt herskab. Ikke kan jeg tro, at augustenborgerne nu pønser paa svig over for Danmark. Jeg er en gammel mand nu, kan ikke følge med tiden, men det ved jeg, at skal der vælges mellem Danmark og Tyskland, da vælger jeg Danmark. Jeg føler mig som slesviger, men vi slesvigere er vel lige saa gode danske som jyder og fynboer!«

»Der sagde I et sandt ord far«, udbrød Rasmus Alsing, idet han tog sin svigerfader om skuldrene. »Men nu skal vi til bords, suppen venter paa os.«

I munter stemning, under skæmt og latter, bænkedes man nu omkring de fulde fade. Det var den dag i aaret, hvor Østerballe grandelag glemte alle sorger og genvordigheder for at samles i et broder- og vennelag. Heller ikke den fredløse bonde, Hans Stensvang, manglede. Pludselig sad han der ved bordet, ingen saa, hvor han kom fra, men han kunne være tryk i dette selskab, hvor han var blandt venner, og desuden vaagede den snu Mathis Tarrehalm, den hjemløse omstrejfer, over ham som en hund over sin herre.

Senere ud paa aftenen gik dansen i den lyse sommernat, og det blev sent, inden man sluttede midsommergildet i Østerballe.

★

En sen aftenstund sidst i maj maaned i aaret 1848 sad der to mænd i et lille krat i Østerballe skovbakker. Det var en maanelys aften med mildt vejr, og nattergalene slog deres triller i den nære skov. Alt var fredeligt, selv om der var krig, og hele egnen siden den 27. april var besat af tyske tropper, baade slesvigholstenere, saksere, hannoveranere, mecklenborgere, prøjsere og mange andre.

En sen aftenstund sad to mænd i et lille krat

De to mænd, som sad paa hver sin græstue, var ingen andre end den fredløse Hans Stensvang og Mathis Tarrehalm. Det vil sige, Stensvang var ikke længer fredløs, idet selve kong Frederik havde taget ham under sin personlige beskyttelse, da den fredløse bonde havde tilbudt kongen sin hjælp i efterretningsvæsenets tjeneste. Bistaet af den snu Mathis Tarrehalm, der var saa dreven i kunsten at forstille sig, saa han forstod at narre de fjendtlige officerer og soldater til enhver tid og ved enhver lejlighed. Sammen eller hver for sig havde de to nu i flere uger opereret i de egne, der var besat af fjenden, havde endog gjort afstikkere helt ned til Rensborg og Kiel. For at drive løjer med Mathis havde nogle soldater ved en lejlighed iført ham en gammel, slidt soldaterfrakke af dem, som de danske soldater bar, men som oprørerne havde farvet blaa. Farvningen var imidlertid ikke lykkedes, saa den røde farve skinnede igennem. Men Mathis gik nok saa strunk omkring i denne frakke. De fjendtlige soldater ansaa ham for en nar, men Mathis benyttede sig heraf og færdedes overalt, saa han ofte fik oplysninger, hvor det var mislykkedes for selve Hans Stensvang.

Nu var de vendt hjem til Østerballe fra deres store spejdetogt med fuldstændige oplysninger om fjendens styrke og deres stillinger, det gjaldt blot om at faa oplysningerne bragt til oberst Rye, som førte den brigade, der opererede i Sundeved og omkring Dybbøl. Her i Skovbakkerne havde Stensvang et af sine smuthuller og det var i nærheden af dette, de to mænd opholdt sig denne aften, ventende paa deres hjælpere, som i nattens løb skulle bringe efterretningerne over bæltet til Als.

Der lød nu tre ugleskrig ovre fra storskoven. Mathis rejste sig op, satte hænderne for munden og udstødte et langtrukket skrig, saa lig en ugles, at end ikke en erfaren jæger ville have tvivlet om dens ægthed. Det varede heller ikke længer, før man saa en skikkelse nærme sig krattet, hvor de to mænd opholdt sig. Det var en underlig fremtoning, en fyr ikke større end en ottears dreng. Men mandens hoved, thi det var en mand, var næsten større end en voksens. Benene var til gengæld meget stumpe. Under armen bar han en riffel, paa hovedet havde han en hareuldshat af en vældig dimension, som yderligere øgede dværgens aparte udseende.

Den lille mand bød godaften og gudsfred. Hans stemme var høj og klangfuld, saa man skulle ikke tro, den kom fra saa lille en mandsling.

Hans Stensvang og Mathis gengjældte hilsenen og bød den ankomne tage sæde. Hans navn var Peter, og han blev kaldt »lille Per Sort«; han var fisker og urmager, den sidste profession havde han lært hos Frederik Fischer i Aabenraa, men folk paastod, at hans hovederhverv var krybskytteri. I hvert fald var han en meget dygtig skytte, som næsten aldrig forfejlede sit skud.

Han havde, fortalte han, efter aftale ventet dem denne aften. Hans broder og han havde alt rede til at afgaa med deres fiskerbaad i nat, for at bringe »depescherne«, som han udtrykte sig, til den danske hærledning paa Als.

Hans Stensvang henvendte sig til Mathis Tarrehalm, som straks knappede sin soldatertrøje op og fra foret fremtog nogle papirer, som indeholdt skitser og optegnelser over fjendens styrker, deres antal og opstilling. Det var et materiale, som sikkert var af stor vigtighed for oberst Rye og for den danske generalstab.

Saa meddelte Stensvang nogle oplysninger, som Per mundtligt skulle bringe videre til Rye.

De tyske forbundstropper under en hannoveransk overgeneral skulle være parat til at gaa til angreb i Sundeved den 31. maj, og det var meningen, at Dybbølskanserne skulle stormes og indtages den 5. juni, hvilken dato var den hannoveranske konges fødselsdag.

Disse oplysninger var efter Stensvangs mening helt paalidelige.

Lille Per Sort lovede, at papirerne og øvrige efterretninger skulle være hærledelsen paa Als i hænde næste morgen. Vel havde tyskerne etableret en slags strandvagt ved Østkysten, men denne bestod af de saakaldte »turnere« eller friskarer; mange af dem var sydtyskere og havde vandskræk. Da Per og hans broder samt et par andre danske patrioter et par nætter i træk havde sendt strandvagterne nogle riffelkugler fra storskoven, som strakte sig helt ned til stranden, vovede tyskerne sig ikke længer i skovens nærhed ved nattetide. Saaledes havde man nu fri adgang til at sætte baade i vandet fra denne del af stranden.

Inden de tre kumpaner skiltes, drillede lille Per Mathis Tarrehalm med den uniform, han bar, men Mathis forklarede, at den havde været ham til megen nytte under hans togt gennem Angel og Sydslesvig. Mange havde antaget ham for en af friskare-mændene, og iøvrigt havde Mathis spillet mange forskellige roller, alt efter som omstændighederne krævede det. Desuden havde den gamle vaabenfrakke tjent som opbevaringssted for skitser og optegnelser, da tyskerne næppe antog, at der kunne være noget fordægtigt ved den. Men iøvrigt var Mathis gaaet fri for nærgaaende spørgsmaal. De fjendtlige tropper havde anset ham for en gal mand, ingen havde fattet mistanke til ham.

Hans Stensvang meddelte nu lille Per, at han og Mathis næste morgen atter begav sig paa en tur til omegnen af Flensborg for at spejde; ved Bov havde tyskerne indrettet en slags retrætestilling. Om tre døgn paa samme tidspunkt satte han Per stævne her i skovbakkerne igen.

Dermed skiltes disse fædrelandssindede mænd, som omend fattige og ringe, var i besiddelse af offervilje og højsind, rede til at staa vagt for Danmark i farens stund.

*

Krigsaarene var overstaaede; efter dem fulgte aar, som gav bønder og borgere gode kaar. Den ringeste fordel af opgangstiderne fik smaafolk, og deres higen efter eget hjem og egen arne fik kun udslag i rejsning af en mængde jordløse huse i udmarken og paa overdrev. Derimod rejste der sig baade tre- og firelængede bøndergaarde til erstatning for de gamle enlængede bondehuse. For at befri landet for tiggerplagen byggedes der fattiggaarde omkring i sognene. Fattigfolk i almindelighed betragtede disse bygninger med gru. Hellere ville de leve et usselt liv i frihed end stænges inden for fattiggaardens mure, hvor de berøvedes enhver borgerlig rettighed og endog den personlige frihed.

Naar der i efterkrigsaarene skete et saa stort opsving paa landbrugets omraade, skyldtes det ny driftsmaader og dyrkning af ny kulturplanter.

En af disse ny sædarter, som indbragte helt fantastisk udbytte, naar heldet var med, var rapssæden. Høstning og tærskning af denne avl foregik i halvtredserne paa gammeldags vis i fællesskab inden for nabolagene. Dette gav anledning til rapsgil-

derne, hvor man samledes fra morgenstunden, mandsstærke, for at faa endt arbejdet paa een dag. Der tærskedes med plejl paa en sejldug paa marken til tonerne af en violin eller harmonika. Om aftenen var der dans.

Iøvrigt blev rapsen høstet med segl, hvilket var et ret besværligt arbejde.

En varm julidag var man i travl færd med rapstærskning paa Skyttegaarden. Rasmus Alsing havde det aar tilsaet hele den store Solbjærglække med rapssæd, og den lovede et meget stort udbytte, især da høstvejret havde været heldigt, saa »pollerne« ikke sprang op og oliefrøene spildtes ved fugtigt vejr.

I eftermiddagstimerne havde en del aftægtsfolk samt nogle kvinder samlet sig for at se paa arbejdet. Tærskerne var delte i to hold; mens det ene hold svang plejlene i rask takt til Mads Vævers harmonikaspil, rev det andet halm og poller bort paa den anden del af sejldugen og skovlede frøet i sække. Nogle drenge »red rapsslæderne«, nogle lad, forspændt en hest, paa hvilke rapssæden slæbtes til tærskerne, og halmen fjernedes.

Blandt tilskuerne var Niels Foged, Jørgen Alsing og Ras Skytte, hvilken sidste nu var en gammel, hvidhaaret mand. Desuden havde Hans Stensvang og Mathis Tarrehalm indfundet sig.

Maren Skyttes, som hun stadig kaldtes, kom sammen med koner og piger med mellemmad og drikkevarer til folkene. Da tærskerne saa Maren, istemte de en visestump, ledsaget af musikken:

»Søren, hej du røde sjæl,
kom og lad os faa en pægl,
jeg har hørt at du har sat
i kasjot den hele nat.«

Da tærskerne var færdige med deres omgang og der skulle skiftes, holdt man madpause.

Søren Tækker, der var med som tærsker, lagde sig paa knæ, løftede en fyldt øllejle i sine arme og drak. Øllet løb med sagte kluk ned i hans svælg, som var der ingen bund, hvor det løb hen. Da han endelig satte ankeret fra sig, udbrød han: »Det kvægede! Nu kunne det være rart med en dram.«

En af kvinderne ytrede, at Søren maatte sikkert have to maver, ligesom en ko, ellers kunne han umuligt sætte saa store portioner af mad og drikke til livs.

Folkene lejrede sig nu, hvor der var plads; maden fortæredes under munter skæmt. Ogsaa tilskuerne blev budt paa en bid brød og en dram. Ved en saadan lejlighed blev der ikke sparet hverken paa mad eller drikke.

De gamle mænd faldt i snak om de skiftende tider, og om, hvad man alt havde oplevet. Ras Skytte var den, der huskede længst tilbage, da han var den ældste. Han fortalte bl. a. om en af de første klapjagter, han havde deltaget i, og hvor den sidste ulv der paa egnen blev skudt ved Drejbjærg i Søgård skov.

Hans Stensvang tog en gulddaase frem af vestelommen og bød

mændene en pris tobak. Daasen var en egenhændig gave fra kongen til ham, som tak for de tjenester han havde ydet den danske hær i krigsaarene.

Iøvrigt havde kong Frederik benaadet Stensvang og eftergivet ham al straf for hans deltagelse i falskmøntneri. Den gamle bonde, der havde levet som fredløs i det meste af en snes aar, kunne ikke blive træt af at fortælle om kong Frederik og hans vennesælhed.

Niels Foged henvendte sig til Mathis Tarrehalm og spurgte, hvad han mente om de nye tider.

Mathis havde forandret sig i de senere aar. Han ældedes hurtigt og synligt, haar og skæg var graanet og ansigtet furet. Det forsorne udtryk, som tidligere laa over hans træk, var forsvunden.

»Hvad jeg mener«, svarede Mathis, »der er vel ingen, der bryder sig om, hvad den anden mener. Iøvrigt mener jeg, at det er en snavs tid, vi lever i. Dengang, i krigsaarene, da var der liv og løjer, naar man kunne være med til at dreje tyskerne en knap. Jo, Hans Stensvang og jeg har saamænd ofte spillet tyskerne et rigtigt puds. Det var en gang ovre paa Als, at general Rye klappede mig paa skulderen og kaldte mig en brav, dansk mand.

Det var den stolteste dag i mit liv. Hans majestæt kongen har jeg ikke haft lejlighed til at tale med, saadan som Hans Stensvang haer.

Men jeg synes, at det er en ussel tak vi faar, som satte livet i vove, dengang det gjaldt. De blaa har i fjor arresteret mig og sat mig ind i Graasten arrest, fordi jeg tiggede, og saa truede de mig med fattighuset.

Men i denne tvangsanstalt faar de mig nu ikke hen.

Forleden traf jeg atter et par gendarmer, der tiltalte mig og sagde, at jeg ikke maatte tigge; men jeg gav dem besked.

»Se her«, vedblev Mathis, idet han tog sin kurv, hvori der laa nogle bundter lyspinde af mosefyr, »disse bundter karlumlys viste jeg de blaa og forklarede dem, at jeg drev byttehandel med hjemmelavede trævarer. Det er nemlig lovligt at gaa omkring og handle med ting, man selv laver. Gendarmerne maatte da ogsaa lade mig fare.«

»Ja, ja, Mathis« sagde Niels, »dig narrer man ikke saa let. Du er god nok, men du er nu engang ikke kommen paa den rette hylde, ellers kunne dit liv have formet sig anderledes.«

»Men tak for din daad i krigsaarene!« Den gamle sognefoged havde rejst sig og trykkede varmt den simple omstrejfers haand.

Denne følte sig synlig hædret ved Niels Fogeds haandtryk. Han fo'r med haanden hen over øjnene idet han sagde: »Tak skal du selv have Niels. Jeg er nu ikke gjort af samme haarde stof, som du. Du er af flint, men du har et hjerte af guld. Gid Danmark havde mange bønder som du og din lige, saa saa det bedre ud her i landet.«

Arbejdsfolkene var gaaet i gang med tærskningen igen. Hans Stensvang opfordrede Mathis til at følge med sig hjem. Saa sagde de farvel og fjernede sig tværs over markerne.

De gamle, deriblandt Ras Skytte, Niels Foged og Jørgen Alsing, blev siddende stille en stund og lyttede til plejlslagene og Mads Vævers musik. Saa rømmede Niels Foged sig og sagde: »Se, der gaar han, Mathis, en sølle omstrejfer og tigger, en anstødssten for mange, en gaade for andre. Hvad var meningen med hans liv? Har han haft et kald at røgte? Vi mennesker skal ikke være hans dommere. Om hundrede aar er vi maaske glemte, faa husker vore navne. Men Mathis Tarrehalms navn vil huskes og han selv leve i folkemindet.

En stodders navn huskes gennem mange slægtled, mens stormænds og sognekongers glemmes som sne der faldt i fjor.

Saa mærkeligt er menneskelivet.«

*

Mathis Tarrehalm, der skildres i Th. Kaufmanns fortælling, var en original, hvis mærkelige fremtoning endnu er i folkmunde. Historikeren A. D. Jørgensen har ogsaa vidst om ham at sige. Det fremgaar af en lille efterladt optegnelse af ham, som aftryktes i Sprogforeningens Almanak for 1901, skrevet paa folkemaal, hvilket viser, at han fuldt ud har mestret egnsmaalet.

A. D. Jørgensen har selv som otteaarig lille dreng 1848 mødt Mathis i Hønsnap uden for en bondegaard. Han kom løbende med en kurv paa armen, en kæp i haanden og den høje hat med boghvede med en arrig hund i hælene, og Pæ Fyn fra Fiskebækskov, der sad paa et læs sammen med A. D. Jørgensen, spurgte ham da, hvad der var paa færde. Ordskiftet gengives her, saaledes som det er gengivet i almanakken:

— Hvad skal do, Mathis, æ tøkkes do hæ da faat fejt Sog aa dæ e Daw?

— De er ingen Vunde, den døvlens Huend kan itt' la mæ gaa i Frej, den troer, æ er en Tyske.

— Ja, hvar e' de for en Kjywl, do hæ faat aa, den klæj'e dæ itt' rigte?

— Ja, de e' jo jen a di profissorisk Militærrokke fra Rendsborre, do vée nok.

— De tykkes æ itt' de kan væ'e, di va jo blaa, o' den jæ e' jo brun.

— De skal æ sej dæ, hvondt de henge sammel, min Broe. De va jo di gammel rød' Kjywl', som di tow i Rendsborre, law di bløw men'svorn, o' som di sin farre blaa lisom e Tyskeres Tøj; men no skin e Ærlehe igømmel, o saa'e den bløwn brun.

A. D. Jørgensen tilføjer:

— Æ hæ tit tændt: mondt de itt' skuld gaa manne Hjem'tyskere, som de gik Mathis Tarrehalms Kjywl, te Vind o' Væer o' Ræn o' Solskin ettehaend tæje den tysk Kolør a dem o' lar e Ærlehe skin egømmel.

Ussel Ti'er

Den gammel Vis' om ussel Ti'er,
den kæend Jøn Hansens Folk til fuld',
skønt han var temle tyk og fi'er
og javnlet øged' Gods og Guld.
For møje det vil alti mier,
og novve Folk kan itt få nok.
Hvert Held var Stryghen mod e Fier
som o en gall og kæghend Kok.

E Bygg' kund knappest nok betales,
og Dav for Dav e Prise fåldt,
og der skuld tækkes, kalkes, males,
og hvad forslov en enkelt Gålt!
Så vild e Sogn tilmed beskatt ham,
skønt han var med i det hjer Råej —
en skønne Dav fro ålt di satt ham
og gør' ham tombe i e Hoej!

Ja, sikke Ti'er! Sikket Lævned!
Han hæsped' løs som halsend' Hund':
Der kræves mier, end en ævne.
Hvondt skal æ mætt di manne Mund'?
Slavt løs o Køer, Svin og Får!
Vi stakkels Bønder skal slåss nenn!
Snart kån en sejl' omkring som Noah.
Det er den trirre Dav, det rænn! —

Men davle Modgang må besejres.
Han nærmest ræend det itt en Døjt..
Han fyldt halvtreds, og det skuld fejres,
og så gav han sej til å fløjt'.
— Skuld itt Jøn Hansen kund bespis' dem
lidt viller, end e Sogn'folk plej'?
Det skal min Sæl og Sandt æ vis' dem! —
Hans Øjn' kam til å lys' åv Glæj.

Han gik en fjorten Dav' og gotted'
sej og tov tit e Kuen til Sid'
og kig i Balle, Gryd' og Potte,
og bjerre til sit Gild' i Tid'.

Ja, der bløv bagt og der bløv kjænne,
der bløv køvt Brændvin, Ål og Fisk —
og så en Solskinsdav hans Venne
sad hyggle bænked' om hans Disk.

Jøn Hansen riist sej, bød Velkommen,
og baj dem om å tæj til Takk':
— Æ tænker, I hæ snart fornummen,
æ itt vil treet jer med min Snak,
for tæj nu for jer åv e Retter,
hér spiss nok ingen sej ihjel —
e Ti'er er jo itt derædder,
til en kån flott sej, som en vil.

Tæj ved åv Skink' og Frikadeller,
og spar ejheller o e Semp!
Hug i jer Folk og fyld e Bæller,
drik ud og lad e Gummer rimp'!
Min Kuen hæ køvt en lill' Skjepp Sveske.
Vi regner med en Gås til Månds. —
Og Folk to ved, og der bløv diske'
op, til di knap kund saml' og såns'.

E Gåsskind var så, sprødt og sprukken,
så der bløv knast' og kagglet, kæft',
ja, der bløv sungen, ædt og drukken
og rafft Hurra og reeft og ræft'.
Hven ind emelld e Tønd' skuld tappes,
di hasted' om ebagg e Læj,
og mærked' di e Mavskind slappes,
så ind egenn og gør' sej glæj.

Men da e Gild var o det højest',
da kam hans gammel Sind tilbag':
— Vi Bønder hæ det alti drøjest,
og Skat og Skyld må gør' voss spag',
sit Sparen kam en ingen Vej med —
han råft som om e Folk var døv —;
Ja, sikke Ti'er! Døvlen tæj mæ,
hvondt skal vi arme Stakler løv'?

Martin N. Hansen.

HERRESELSKAB

i Hr. Vilgaards Lokale i Hotel Phønix Onsdag Aften
den 14. April Kl. 19,30

Hvordan man morede sig for 57 aar siden i Aabenraa, ser man af den aftrykte indbydelse til et »Herreselskab«. Indbydelsen er underskrevet af afdøde formand for Sprogforeningen M. A n d r e s e n, og den er kontrasigneret af provisor J. K o c h.

Hr. ....

indbydes herved til at bære denne Selskabelighed med sin Nær-
værelse.

Almindelige og særlige Bestemmelser.

1. Paaklædningen er tvangfri. Enhver maa afgjøre dette Spørgsmaal med Husets Øvrighed og sin egen Samvittighed.
2. Drikke og Mad til Opretholdelse af den gode Forstaaelse imellem Sjæl og Legeme sørger Værten for. Til særlig Næring for Aanden bedes enhver om at medbringe en Portion godt Humør.
3. Opretholdelsen af den nødvendige Orden er sikret Gjæsterne — om ikke netop af Lovens Arm, saa af en Arm, der er mindst lige saa stærk.
4. Til yderligere Betyggelse for Gjæsterne meddeles, at der iblandt de Indbudne befinder sig en Dyrslæge, tre Apothekere og fiere Livs-, Uhelds- og Brandforsikringsagenter.
5. Selskabets finansielle Side støttes iblandt andet ved Nær-
værelsen af flere Medlemmer af Bankraadet og en Bankfunktionær.

6. Referat om det eventuelt Forefaldne kan leveres og besørgeres til Offentligheden af flere Avissskrivere og en Avisstrykker.
7. Nattevagten hos dem, der ikke skulde finde det nødvendigt at gaa hjem, fordi de dog ikke kan sove alligevel, overtages af Værten med anden frivillig Assistance.
8. Enhver af Gjæsterne bedes om at medbringe, foruden et godt Humør — sin Gadedørsnøgle med Husøvrighedens Bevilling til at turde bruge den — ogsaa lidt senere end ellers, hvis det skulde være.
9. Denne Bevilling behøves dog ikke at forelægges Værten, der forøvrigt vil vide sig uden Ansvar for Gjæsterne efter deres Bortgang.

Givet i Aabenraa i April 1897.

M. Andresen.

Contrasigneret
J. Koch.

En tom hjerne er aaben for alle indfald, ligesom et hult bjerg frembringer ekko af enhver lyd.

(Kinesisk ordsprog.)

*

Jeg kender en mand, som tror, han er glad for sig selv, fordi han altid har ret. Sandheden er naturligvis den, at han tror, han altid har ret, fordi han altid er glad for sig selv.

(Piet Hein.)

*

Vi skal kende vore svagheder og tilbøjeligheder — og tøjle dem ikke blot med vor forstand, men ogsaa med Guds hjælp.

(Georg Foerster.)

*

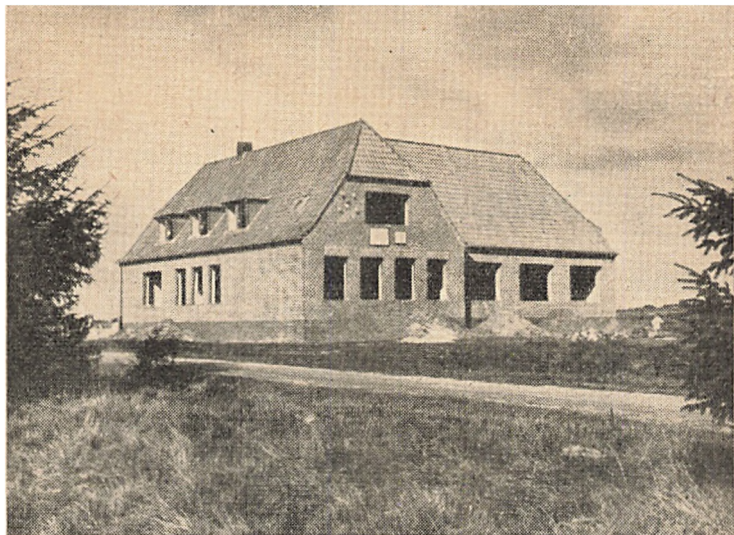
Ingen er fattigere i verden end den rige, der ikke forstaar at give sine penge ud.

(Arthur Schnitzler.)

*

Du kender ikke en mand, før du baade véd, hvad han tænker, hvad han skal til at tænke, og hvad han aldrig i evighed klarer at tænke.

(Sigurd Hoel.)

1.

Murskeen i folkesagens tjeneste

Den 17. maj 1953 nedlagdes grundstenen til en ny skole, hvortil der er knyttet et forsamlingshus i Medelby i Sydslesvig. Til denne bygning har Sprogforeningen ydet et betydeligt beløb ud fra den betragtning, at der var en opgave i folkesagens tjeneste og til støtte for det danske sprogs bevarelse, den maatte være forpligtet til at deltage i ud over den boghjælp, foreningen i øvrigt yder til det dansk-kulturelle arbejde syd for grænsen.

Aaret 1953 har været et virksomt byggeaar i Sydslesvig, idet der er indviet 14 nye skoler, som til dels har afløst barakker. Endvidere er der taget 7 børnehaver i brug, og desuden er der nedlagt grundsten til 10 nye skoler.

Det er arbejdet i skolerne og det folkelige arbejde i tilknytning hertil, der i den kommende tid vil faa stor betydning, og her vil der ogsaa blive brug for det nye forsamlingshus i Medelby, det første der er rejst i et sydslesvigsk landsogn.

Ovenstaaende billede giver et godt indtryk af, hvorledes skolen og forsamlingshuset vil komme til at se ud, naar det staar færdigt.

Særegne juleskikke

fra Sønderjylland

Af August F. Schmidt.

Der er stort set ikke megen forskel paa juleskikkene fra den ene egn i Sønderjylland til den anden. Tilbage er nu næsten kun, at man jule- og nyttaarsaften fra det ene hjem til dt andet kan spise forskellige retter. Et sted spiser man juleaften risengrød og gaasesteg, i naboejendommen foretrækker man suppe og steg. Gammel slægtstradition kan her være aarsag i valget af retter, og undersøger man sagen nærmere, viser det sig undertiden, at traditionen er ført til denne eller hin landsby eller købstad fra en ganske anden egn, derfra hvor husfaderen eller husmoderen var kommet.

I fordums dage, da folk ikke flyttede saa meget omkring som nu, var der mere fasthed i alle traditioner, ogsaa i valget af højtidretter. Paa Als fik man saaledes i ret gammel tid til juleaftensfestret klipfisk med tilbehør; men denne spise blev dog for omkring et aarhundrede siden afskaffet paa øen og erstattet med risengrød, ribbensteg og medisterpølse. Syd paa Als og paa Sundeved foretrak man flæskesteg eller røget svinehoved og derefter risengrød.

I vore dage vinder gaasesteg mere og mere indpas i de fleste egne landet over. Denne juleaftensret har længe været foretrukket i købstæderne, men den synes ogsaa at vinde førstepladsen i landbohjemmene.

★

Vi skal nu vende os til skikke, der ikke har med maden at bestille. Saaledes kendes en nordvestslesvigsk skolefest, der indledte julen. Det var *Thomasdagsfesten*, der fandt sted paa aarets korteste dag, den 21. december. Paa denne dag be-

gyndte julefreden, og da indtraf vintersolhvervets nytaar. Paa Thomasmessedagen gaves som løn til hørere og degne nogle lys, som skolepeblingerne havde med. Som tiden gik, nøjedes man ikke med blot at skænke lys, ogsaa smaabeløb i penge blev givet lærerne paa Thomasdagen. Til gengæld gav læreren børnene et lille traktament i skolestuen.

Thomasfesten eksisterede langt ned i afvigte aarhundrede i Vester Vedsted, Hvidding, Rejsby, Roager, Spandet, Vodder, Døstrup og Mjolden, og vel endnu længere sydpaa.

Fra Birkelev oplyses det, at i første halvdel af det svundne aarhundrede var det hyppigt saaledes, at læreren gav børnene sirup og brændevin med en ske; han madede dem. Eller ogsaa tillavede han punch til børnene. Den bestod af øl, sirup og brændevin, hvori blandedes kavringer (en slags tvebakker). Børnene fik af degnen fem gange hver en skefuld og desuden en kage, benævnt simle. Gad vidst, hvad nutidsforældre ville sige til, at deres børn fik en beværtning som den nævnte ved skolens juletræ! De gammeldags nøjsomme børn har sikkert været henrykte for den usædvanlige bespisning. Den ejendommelige forfest til julen, som Thomasdagsgildet var, er nu ganske ophørt.

*

Det mest højtidelige og spændende for børnene i de midslesvigske egne var, at de juleaften fik lov til at sætte en tallerken bag ved gardinet i vinduet til Kingken, der kom julenat og lagde gaver ind i tallerkenen til artige og flittige børn. Kingken, der betyder »det lille barn« (tysk: Kindchen), er Jesusbarnet. Børnene i Sønder Løgum narredes ved, at »Kingken« ikke kom der i julen; han laa med et brækket ben ude i Gudskogen. »Kingken-skikken« var vidt udbredt i Sønderjylland. Den er indvandret til det sydlige Danmark fra Tyskland. Den er ikke kendt længere nordpaa. Nogle steder satte børnene et par tøfler hen i vinduet, og de ventede da, at julemanden skulle komme med gaver til dem. De gik jævnlige hen og kiggede i tøflerne, og juledagsmorgen var der gerne en gave i dem. Vi har her en udløber af »Kingken-skikken«.

Ejendommelig for gammel jul i Sønderjylland var kapridningen. Den fandt sted tidlig om morgenen Stefansdag, 2. juledag. I Valsbøl red man om kap ud til en lille kro, der laa i den nordlige del af sognet. Den, der kom først til kroen, kaldtes »Steffen« og trakteredes frit. I Fjælde fik det barn, der kom sidst op Stefansdag, navnet »Steffen«. Det skulle derefter ride ind til naboen paa en gaffel. Naar han (hun) dér havde faaet noget at spise, blev han jaget bort med de ord: »Du er en doven hund og skal være den dovneste hele aaret rundt, du langslaaper (syvsover)!«

Det var en tur, børnene nødig ville paa. Skikken at ride jul eller nytaar ind var i 1880-erne i brug i sogne som Brøns, Rejsby og Hvidding. De ridende samledes et sted efter aftale (i Medolden altid ved »Færgehuset»), og saa red selskabet omkring i byen. Deltagerne kom naturligvis ikke hvert sted, men de drog lige saa godt til smaasteder som til bøndergaarde. Det var kun gaardmandssønner, der var ryttere. Naar de kom ind i en gaard, tog de hatten af og ønskede en glædelig jul eller et glædeligt nytaar, og husets folk kom da ud og skænkede for dem. Der bødtes et glas mjød, et glas sirup og brændevin eller hvad huset formaaede, og dertil kage. De unge prøvede ved denne lejlighed altid at ride om kap, og den, der kunne komme forud for de andre, var dagens helt, ligesom ridningen i det hele taget kunne give emne for samtale i lang tid. Det var ikke sjældent, at de unge ogsaa red en tur til nabobyen. I Vodderengen var det mest nytarsaftensdag, rytterne drog ud, og man sagde, at de red det gamle aar ud og det ny ind.

Medens i vore dage ringridning finder sted om sommeren, holdtes den i hvert fald i Mellemslesvig i ældre tider mellem jul og nytaar, oftest om søndagen. Alle voksne, ikke alt for gamle mænd, deltog heri i Ladelund. Ved ringridningen rejstes en galge af to læssetræer, befæstede i aftagne vognhjul, imellem dem hængtes ringen. I Karlum begyndte drengenes ringridning 2. juledag om formiddagen. Om eftermiddagen samledes de hos ringridernes konge, pigerne hos dronningen, d. v. s. den pige, kongen havde valgt. Drengene hentede saa pigerne, hver tog sin. Derefter gik man til gilde, altid i et eller andet kaadnerhjem, hvor man dansede i æ pissel. Her fik man kaffe med kager. Tre-die juledag havde karlene deres ringridning. De fik punch om

aftenen. En af karlene var skaffer; og ville nogen have mere, kom skafferen og skænkede.

Nytaarsaftensdag var saa alle, unge og ældre saavel som børn, samlede til et etterslyk, hvor man fortærede levningerne.

I **V a l s b ø l** blev den, som under ringridningen tre gange tog den første ring, der blev ophængt, kaldt »konge«. De, der tog de næste ringe, blev anden og tredje konge. Nu redes i procession til de piger, kongerne udvalgte til deres »dronninger«. Ved det paafølgende dansegilde dansedes kongedansen, der foregik saaledes, at den tredje konge begyndte med den første konges dronning og leverede hende af; derefter kom to par: tredje konge med anden konges dronning samt den første konge og dronning. Det kaldtes at danse dronningerne op. Børnene havde her ikke ringridning, men ringløben. De, som slet ingen ringe fik, kaldtes æ monkenstikkere, de fik et halmbaand om livet og en kaalstok i nakken.

★

Indtil nutiden har man fra forskellige egne af Danmark kendt **s t j e r n e f o l k**, der helligtrekongersaften 6. januar (og i dagene derefter) gik omkring i landsbyerne ved aftenstid med en stjerne af lærred eller papir paa en stang. Inde i den hule stjerne var anbragt et tællelys. Naar saa stjernemændene, tre i tallet (de repræsenterede de tre vise fra Østerland), traadte ind i stuen og sang en religiøs vise, imens stjernen blev drejet rundt paa stangen, blev de paahørt med megen andagt af store og smaa. Stjernefolk omtales i overleveringen fra landsbyerne mellem **R i b e** og **T ø n d e r**. En særudvikling har skikken faaet paa **A l s** og i **A n g e l**, idet det her var **b ø r n**, der som stjernefolk i flok besøgte hjemmene, ligesom det ogsaa fra denne ø oplyses, at der gik en stjernemand fra gaard til gaard i **n d e n** jul. Stjernefolkene var fattige mennesker, de fik deres sang og stjernefremvisning belønnet med skænk og gaver, saa deres idræt var en camoufleret form for tiggeri; men derfor var de alligevel meget velkomne i hjemmene.

Børnenes stjernegang har i indeværende aarhundrede ændret sig derhen, at den gamle helligtrekongerstjerne er blevet erstattet med papirlampions i harmonikastilen. Inden 1910 var denne skik kendt i **L ø j t** sogn. I **S ø n d e r b ø r g** huskes endnu et vers, der var knyttet til børnenes rundgang i byen, naar de med tændte papirlygter gik i gaderne. Verset havde denne ordlyd:

»Lanterne — lanterne
nu tændes aftenstjerne.
I mørke by, i mørke by
tændes vor lanterne ny;
naar man ej kan se at gaa
kommer vore lamper smaa.
For nu er somren omme,
og snart vil vint'ren komme.
Fidderombombom, fidderallala,
og med sneen hvid
kommer juletid.«

Papirlampions-skikken er uden tvivl vandret til Sønderjyl-
land fra Hamborg.

Stjerneskikkene helligtrekongeraften er de sidste minder om
et middelalderligt krybbespil, der fra Syd- og Vesteuropas katol-
ske lande er kommet til Danmark og Sverige.

Med Hellig-tre-konger var julen, helligtiden, forbi, og naar
»æ hællet« var omme, slog bondens tromme igen. Nu skulle man
paany tage fat paa arbejdet, som adskillige vel havde længtes
efter i de mange fridage i festens tid.

---

*Gør ikke mod andre; hvad du ikke vil, at de skal gøre mod
dig.*

(Kung-fu-tse).

★

Selv ikke den stærkeste kan springe over sin skygge.

(Svejsisk avis).

★

*Du kender ikke en mand, før du baade ved, hvad han tænker,
hvad han skal til at tænke, og hvad han aldrig i evighed klarer
at tænke.*

(Sigurd Hoel).

★

Den, jeg hjælper, vinder.

(Henrik VIII.)

★

England har intet evigt venskab og intet evigt fjendskab.

(Palmerstone).

★

*England er enten bevidst gaaet med til eller tvunget ind i et
modsætningsforhold til den magt, der ville oprette et hegemoni
i Europa.*

(Edward Grey)

M I N D E O R D

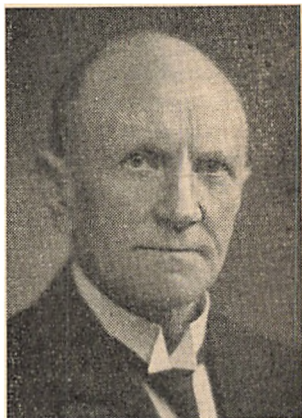
P. Grau, Pøl

Den 23. januar 1953 afgik P. Grau ved døden i sit hjem i Pøl ved Nordborg.

I sommeren 1903, kort før rigsdagsvalget samme aar, blev der afholdt et dansk valgmode i Flensborg, hvor talerlisten bød paa de tre bedste navne, danskheden syd for grænsen dengang raadede over: J. Jessen, H. P. Hanssen og P. Grau.

Nogle unge Flensborg-piger, der overværede mødet, sendte bagefter en af talerne en skriftlig tak og hilsen. Den var ikke henvendt til den stolte og stejle J. Jessen, som de ellers saa op til og beundrede, heller ikke til H. P. Hanssen, hvis sagligt vægtige indlæg de aabenbart ikke har heftet sig særlig ved, men til den tredje i rækken, P. Grau. Hans hele fremtoning og bidrag til dagen havde virket paa dem som en festligt klingende fanfare, en appel, de ikke kunne sidde overhørig, og som lød for dem, ogsaa efter at mødet var forbi, og de mange deltagere var gaaet fra hinanden.

Dette lille træk er betegnende for den stilling, P. Grau indtog under den sønderjydske nationalitetskamp forud for genforeningen, da han øvede sin største og mest betydningsfulde gerning iblandt os. Organisatorisk arbejde og parlamentarisk ansvar var det ikke hans sag at tage sig af. Jeg kender min begrænsning, kunne han sige. Han nægtede saaledes paa forhaand i 1907 at lade sig opstille til formandsvalget inden for vor vigtigste nationale organisation, vælgerforeningen for Nordslesvig, da dens første mangeaarige formand, P. Reimers, paa grund af alder traadte tilbage. Han afviste ligeledes, da H. P. Hanssen i 1908 foreslog ham til sin efterfølger som laddagsmand i anden valg-

kreds, idet han selv var bleven rigsdagsmand efter J. Jessens død. Og da H. P. Hanssen som følge af en indre krise i 1910 ikke ønskede genopstilling som rigsdagskandidat ved det følgende valg, holdt P. Grau igen fast ved det nej, meningsfæller omgaaende hentede hos ham. Krisen affødte saa et kompromis, hvorefter H. P. Hanssen i 1912 blev genvalgt.

Det var og blev en svaghed hos den saakaldte Flensborg-retning efter Jessens død, at naar der var brug for P. Grau i allerførste række, holdt han sig tilbage. Han var nu engang oppositionens første repræsentant, og den naturlige balance mellem Aabenraa-retning og Flensborg-retning med deraf følgende større stabilitet i samarbejdet kunne vanskeligt tilvejebringes, naar den ene part gentagende saa sig ude af stand til at stille en mand til den post, der krævede at blive udfyldt.

Til gengæld blev der aldrig kaldt forgæves paa P. Grau op imod et valg eller til andre nationale møder, det være sig nordfor den daværende grænse eller sydfor den. Paa det omraade var han uforlignelig, og da skaanede han sig ikke. Han kunne, som det er skrevet ved hans død, hverve og vække, løfte og bevæge som ingen anden. Han spændte som taler over et omfattende register, fra det mildt følsomme til høj patos, fra den blide ironi til det bidende sarkastiske, fra det smilende vid til vidende smil, og sad der en preussisk gendarm eller to i fuld krigsmaling nedenfor talerstolen, saa var det kun en ekstra tilskyndelse for ham. Større agitatorisk kraft har den sønderjyske danskhed næppe nogen sinde kunnet føre i marken, og vore nationale modstandere befandt sig ikke vel, naar de tjenstligt følte sig forpligtet til at overvære de møder, han holdt. Var han lille af skikkelse, paa talerstolen blev han en mand af format. Mødte han vel oplagt, og det gjorde han for det meste, oplevede tilhørerne herlige timer sammen med ham, timer, som de tit til de mindste enkeltheder mindedes mange aar efter.

Mærkeligt for øvrigt, at ligesom H. P. Hanssen holdt sin største tale paa det mindeværdige aarsmøde i Haderslev den 14. juni 1914, saaledes havde P. Grau holdt sin store og for hin periode afsluttende tale paa Skamlingsbanke en maaned i forvejen, Helgolandsdagen den 9. maj 1914, hvor han sluttede med Lembckes ord til Krüger: »Haabet, det peger mod Danmark«. Før aaret gik paa held, var vi inde i den første verdenskrig, og et nyt kapitel i grænselandets historie tegnedes sig forude.

Da Tyskland kapitulerede i 1918, og grænsestriden satte sindene i bevægelse herhjemme, optraadte P. Grau fra første færd som de syddanskes varme talsmand i vælgerforeningen som i København, de to steder, hvor alle betydende beslutninger blev taget. Afstemningen i II. zone, der sine steder var præget af den kendte tyske volds-mentalitet, maatte blive ham en bitter skuffelse. Han bidrog ved sine efterfølgende henvendelser til kongehus og rigsdag væsentligt til ministeriet Zahles fald, men heller ikke det kunne ændre noget ved den endelige afgørelse. Flensborg og II. zones landdistrikter forblev ved Tyskland, og nye opgaver, især af kirkelig og kulturel art, meldte sig for den danskhed, der var bleven dernede. Saa ydede han de danske sydslesvigere al hjælp og støtte indenfor grænseforeningen, og hvor det ellers var muligt, i den tid, der kom efter danskhedens uforudsete vækst sydfor grænsen efter Tysklands andet nederlag i 1945 voldte ham selvsagt megen glæde, og med hjertelig deltagelse fulgte han hvert fremskridt og hver ny bekendelse til dansk kultur og dansk livssyn. Men hans egentlige virke hørte nu fortiden til. I de senere aar blev han mere og mere stille, selv om han privat havde bevaret meget af sin gamle vitalitet og var aandsfrisk til det sidste.

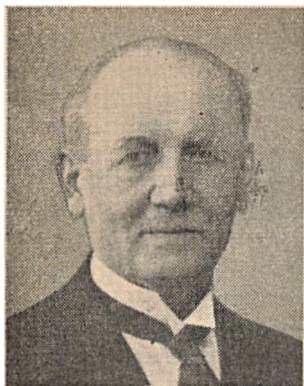
P. Grau, der var født 25. februar 1866 paa Graugaard i Pøl, som familien havde taget navn efter, havde faaet en god uddannelse paa realskolen i Svendborg, Askov højskole og Tune landbrugsskole, og han røgtede i aarens løb en mængde lokale tilidshverv. Han var en aarrække formand for Als Nørherreds Landboforening, formand for Nordborg Sparekasse, medlem af »Dybbøl-Posten«s bestyrelse, medlem af jernfondets bestyrelse, formand for de nordslesvigske grænseforeninger og næstformand i grænseforeningens hovedbestyrelse samt i den tyske tid medlem af Sønderborg kredsraad, efter genforeningen af Sønderborg amtsraad osv. I indre dansk politik sluttede han sig efter 1920 til Det konservative Folkeparti. Men det nationale indtog altid en førsteplads hos ham, og ud fra et nationalt stæde søgte han at modvirke krisen for det nordslesvigske landbrug i tyverne og trediverne og vor stærkt øjeblikksbetonede holdning over for det tyske mindretal efter 1945.

P. Grau var hædret med kommandørkorset af 1. Grad. Med ham er en af vore store fra fremmedherredømmets dage gaaet i graven.

A. Svensson.

Martin Simonsen

»Alle kæmper falder sejerløse« lyder det gamle ordsprog, og det er jo rigtigt, at den stridsmand, som falder i kampen, ikke ser sejrens dag; men heldigvis er der ogsaa kæmper, der oplever sejrens lykke og evner at arbejde videre under de kaar, der skabtes ved sejren. En saadan stridsmand var gaardejer Martin Simonsen i Flovt, der døde den 24. september 1953, 92 aar gammel.

Vælgerforeningen for Nordslesvig, hvis virksomhed hørte op ved genforeningen, havde kun tre sekretærer, først foreningens initiativrige op-
havsmand H. P. Hanssen-Nørremølle,

saa den stille arbejder Nis Nissen fra Nørborg, inderligt bundet af samlivet med dansk tankes og overleverings ædleste former, og endelig i mange aar Martin Simonsen. Han var fyldt 49 aar den 13. april, da han i 1910 valgtes til vælgerforeningens sekretær, men allerede forinden paa mange omraader tillidsmand i nationalt arbejde, foregangsmand i danske kredse paa Haderslev Næs. Nu udvidedes hans gerning til at omfatte hele Nordslesvig, og han blev Nis Nissen en værdig efterfølger. Der var orden i hans papirer som i hans tankegang, han var til at stole paa.

National-politisk fulgte han H. P. Hanssen, som han har kaldt »en stor lysende stjerne for Sønderjyllands og Danmarks ungdom.« Det var sjældent, at han gav sine ord saa højtliggende former, selv om han aabenbart var en mand, som kunne glæde sig ved modersmaalets skønhed. Det lyste igennem hans taler ved mange lejligheder.

Martin Simonsen opnaaede efter genforeningen i en hel meneskealder endnu at kunne sætte sine rige evner i samfundets tjeneste. Han var sit sogns trofaste og højtagede sognefoged i de mange aar, var med i ledelsen af økonomiske og samfundsnyttige foretagender, den samme ranke og trofaste mand i hovedstyrelsen for Sønderjyllands Højspændingsværk som i Haderslev amts-

kredses Biblioteksforening og i Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse. Gennem mange aar var han Sprogforeningens tillidsmand.

Hans legeme holdt sig rank og spændstigt til det sidste, hans aand var lige klar, hans kærlighed til og troskab mod alt dansk lige usvigelige. Kun 6 uger før sin død stod den 92-aarige kæmpe og takkede en gammel ven i en klar og kraftig holdt tale. Han havde den lykke at kunne gøre sin gerning i den frihed, han havde været med til at skabe.

Haderslev Næs har ikke fostret nogen smukkere skikkelse, Nordslesvig har ikke haft nogen trofastere søn; Danmark har mistet en mand, som elskede sit fædreland og viede det et usædvanlig langt livs uselviske og for ham altid selvfølgerlige gerning.

H. Lausten-Thomsen.

Niels Hansen

Den 8. marts 1953 afgang redaktør Niels Hansen ved døden i sit hjem i Aabenraa. Et langt, flittigt virke i danskhedens tjeneste var dermed afsluttet. Han var en arbejdets mand og gik op i det daglige arbejde med liv og sjæl. Det var tilfældet i den aarrække, da han var den redaktionelle leder af H. P. Hanssens blad »Hejmdal« og senere, da han modtog den betroede post at være formand for provinsjournalisternes faglige organisation.

Niels Hansen blev født den 2. maj 1881 i Trolddal, Lintrup sogn, hvor faderen var gaardejer. Forældrene sluttede sig til frimenigheden i Rødding, og lærelysten, som han var, kom han i en meget ung alder paa Askov Højskole. 1901 tog han studentereksamen i København og bestod 1908 teologisk embedseksamen. Det havde oprindeligt været hans hensigt at blive frimenighedspræst, og en kort tid knyttedes han ogsaa til de sønderjydske frimenigheder som medhjælper. Det blev imidler-

tid ved den danske presse, han kom til at virke og øve sin manddomsgerning. Efter nogle maaneders ophold ved »Flensborg Avis«, blev han medarbejder ved »Hejmdal«, og i aarene inden den første verdenskrig tilegnede han sig under den i nationalpolitisk henseende bevægede tid stor viden og erfaring paa det grænsepolitiske omraade. I disse aar skærpedes det preussiske tvangsstyre paany, og man søgte paa alle maader at lægge hindringer i vejen for befolkningens kulturelle udvikling. Statsadvokaterne fik ordre til at føre skærpet tilsyn med den danske presse og skride ind mod redaktørerne. Det kom ogsaa til at gaa ud over Niels Hansen, idet han i en artikel om udvisningen af nordmanden Coucheron-Aamodt 1913 blev idømt en maanedes fængsel for at have fornærmet en landraad. Og ved krigens udbrud blev han, ligesom det ogsaa var tilfældet for andre sønderjydske pressemænds vedkommende, arresteret.

Senere blev han indkaldt til krigstjeneste, for efter Tysklands sammenbrud atter at træde ind i bladets redaktion. Han deltog straks ivrigt i drøftelserne om grænseafgørelsen, og 1919 blev han »Hejmdal«s ansvarshavende redaktør. Stærkt paavirket af H. P. Hanssens personlighed, blev han fra nu af dennes pennefører og knyttedes efterhaanden til ham i et venskabs- og tillidsforhold. Han ledede bladet helt og fuldt i hans aand og gik med stor nidkærhed op i det daglige arbejde paa redaktionen. Under hans ledelse førte »Hejmdal« et aarvaagent øje ikke blot med den nationale udvikling i grænselandet, men ogsaa med de skiftende strømninger i nabolandet mod syd og videre ud.

Med nogen bitterhed oplevede han, at bladet efter H. P. Hanssen valgte en anden redaktionel ledelse, men snart efter blev han optaget af en ny virksomhed som grænsepolitisk medarbejder ved en række venstreblade, som kom til at yde godt af hans store kendskab til forholdene i Sønderjylland. Fra 1921 redigerede han Sprogforeningens Almanak, en aarrække sammen med Harald Rud, og siden 1942 sammen med Jakob Petersen. Han har i Sønderjydske Aarbøger skrevet om de nord-slesvigske forsamlingshuse, om statskirkens fortyskning i Nord-slesvig og om tyske udtalelser mod grænservisionskravet, ligesom han leverede et betydeligt bidrag til Franz v. Jessens Haandbog i det slesvigske spørgsmaals historie.

Et kapitel for sig er hans interesse for bladlige forhold, der førte ham ind i ledelsen af provinsjournalistforeningen, hvis for-

mand han var fra 1938—50. Som saadan udførte han et stort og fortjenstfuldt arbejde og fik overdraget en lang række tillidshverv indenfor pressens organisationer. Endvidere medvirkede han stærkt interesseret i journalisters uddannelse, som han var, ved oprettelsen af journalistkursus'et ved Aarhus universitet og deltog i dets ledelse.

Det blev saaledes Niels Hansen forundt at øve en betydelig indsats for dansk presse og i særdeleshed for den danske presse i Sønderjylland, hvis trofaste og nidkære tjener han var gennem en lang aarrække.

Morten Kamphøener.

Jakob Petersen

Budskabet om Jakob Petersens død blev landet over, og navnlig da i Sønderjylland, modtaget med sorg. Helt til det sidste, indtil han døde den 9. november 1952, fulgte han levende optaget med i alt det, der vedrørte grænselandets tarv, dets lykke og fremtid, og han følte, at han endnu havde meget at udrette. Arbejdet med at skrive Sprogforeningens historie fik han ikke fuldført, desværre, for han ville sikkert her have gjort rede for sit særlige grænsepolitiske syn og for den folkelige linje, han ofte omtalte som det grundlæ-

gende for nutid og fremtid i vor hjemstavn.

Jakob Petersen blev født i Varnæs den 25. januar 1884, men fik efter faderens tidlige død sit hjem hos bedsteforældrene i Vester Sottrup. Efter i nogle aar at have været beskæftiget ved landbruget og efter et besøg paa Hindholm højskole, besluttede han at søge videre uddannelse for at kunne gøre et arbejde i danskhedens tjeneste. Tre vintre, fra 1910—13, var han elev paa Askov højskole og deltog to somre i denne skoles lærerkursus. Det var først hans mening, at han ville være gaaet over i frimenighedens eller pressens tjeneste, men efter en kort tid at have virket ved »Dybbøl-Posten« i Sønderborg, modtog han til-

budget om at blive medhjælper ved Sprogforeningen. Forinden han i april 1914 overtog denne stilling, opholdt han sig et aars tid i København for at søge uddannelse ved Københavns kommunebiblioteker og fulgte samtidig dr. Moltesens historieundervisning paa Statens Lærerhøjskole. Men saa brød verdenskrigen ud og gjorde afbræk i den lige paabegyndte virksomhed, og 1916 blev han indkaldt til krigstjeneste.

Efter krigens afslutning blev han i december 1918 H. P. Hanssens privatsekretær og senere sekretær paa valgkontoret i Aabenraa, og efter Genforeningen blev han ansat som Sprogforeningens sekretær. Som saadan bistod han bibliotekar, dr. phil. Carl S. Petersen, til hvem han kom til at staa i et mangeaarigt venskabsforhold, ved arbejdet af tilrettelæggelsen af det sønderjydske biblioteksvæsen. Det var efter dette arbejdes afslutning naturligt, at han blev leder af Det sønderjydske Landsbibliotek i Aabenraa, et arbejde, han varetog med dygtighed og interesse helt til sin død. Samtidig fortsatte han arbejdet ved Sprogforeningen, og det var hans fortjeneste, at foreningen i 20'erne blev udbygget til en landsomfattende organisation. Ved afholdelsen af talrige møder landet over bidrog han i høj grad til at skabe interesse og forstaaelse for grænselandets problemer, og da H. P. Hanssen døde 1936, var han selvskrevet til at blive hans efterfølger som Sprogforeningens formand. Under udøvelsen af dette hverv fik han, der aldrig ophørte med at arbejde paa sin egen udvikling, ikke blot større indflydelse, men blev snart en af dem, hvis raad og mening, der blev lyttet til, baade under samtaler, og naar han i et af sine talrige foredrag kom ind paa de brændende nationale spørgsmaal. Et særlig fortjeneste har han af arbejdet for at faa forsamlingshuse rejst rundt omkring i sognene.

Efter den anden verdenskrigs afslutning vendte han sig skarpt imod en ændring af den bestaaende nordslesvigske skolelovgivning og imod forslaget til den nye skolelov, for efter dens vedtagelse dog at advare mod dens senere ændring. Den mindste eftergiveness paa dette punkt ville, skrev han, betyde en gliden hen imod de samme tilstande, som opstod af skoleloven af 1937. Ud fra samme grundsyn var han ogsaa modstander af en lovgivning med tilbagevirkende kraft ved det retslige opgør, der fandt sted efter besættelsens ophør. En dag ville efter hans mening alle erkende, at en saadan fremgangsmaade havde været et stort fejltrin.

Det siger sig selv, at han ud fra sit personlige syn maatte tage stilling til det sydslesvigske spørgsmaal. Vejen frem maatte efter hans opfattelse være et arbejde for at fremme det danske sprog og dansk folkelighed i Sydslesvig, og her ville skolen og dens gerning blive baade grundlæggende og afgørende. Med hensyn til selve det grænsepolitiske spørgsmaal erklærede han sig i en tale, han holdt i Notmark den 29. juni 1947, som en afgjort modstander af oktobernoten. Den var i modstrid med stormagternes interesse, og dens fem ønsker var da heller ikke blevet opfyldt, sagde han. En politisk aktion ville han ikke fæste lid til, og af statsbevarende grunde advarede han mod en traktatlig overenskomst om en folkeafstemning ad aare. Men var den folkelige linje i orden, som den var det i Nordslesvig efter 56 aars udlændighed, ville alle sikkert hilse en genforening med glæde.

Denne tale var et klart udtryk for hans standpunkt i det sydslesvigske spørgsmaal. Det var efter hans meningsfællers mening et positivt standpunkt, men det vakte naturligvis ogsaa modstand. Det glædelige er dog, at hans modstandere til trods for en anden opfattelse stedse respekterede ham. Man vidste hvor man havde ham. For ham gjaldt det om ikke blot at lade følelserne være afgørende. Et nøgternt overblik over stillingen var baade nødvendigt og tiltrængt.

Jakob Petersen blev med aarene en erfaren mand, og de fortrinlige nationale og grænsepolitiske oversigter, han i tidens løb offentliggjorde i Sprogforeningens aarsberetning, ejer en fylde af viden om og forstaaelse af forholdene, som vil komme eftertiden tilgode. Et stort og betydningsfuldt arbejde udførte han ogsaa, da han skrev sin fortrinlige bog om Skamlingsbankens historie gennem 100 aar. Nævnes skal ogsaa hans redaktion af bogen om kulturelle forhold i Sønderjylland, og fra 1942 redigerede han sammen med Niels Hansen Sprogforeningens Almanak.

Jakob Petersen blev, som Niels Hansen har skrevet i et efterladt udkast til nogle minde- og takkeord til sin afdøde ven, en fortsætter af H. P. Hanssens gerning, selv om han i enkeltheder ogsaa kunne være kritisk over for sin læremester. Han var trofast over for den linje, der skulle følges fra fortid og til fremtid.

Morten Kamphøvenser.

Hansigne Lorenzen

I 1905 udkom der en bog under navneskjulet »Sven Tange«. Den fortalte om en gammel lærer og om, hvor svært det var for en dansk mand at gøre tjeneste i en tysk skole midt i en kærnedansk befolkning. Bogen var i sig selv et vovestykke. Havde myndighederne vidst, at den var skrevet af lærer Hans Lorenzens hustru i Ballum, ville den straks have kostet ham hans embedsstilling; men de fik først at vide, hvem Sven Tange var, da hendes mand i 1909 havde faaet sin afsked uden pension, fordi han havde talt i et dansk forsamlingshus om afholdssagen. Der

fulgte forinden endnu to bøger efter »Der kæmper et Folk«, nemlig »Der stander en Strid« og »Så lægges den Sæd«. Alle tre bøger giver levende og sanddru skildringer af Vestslesvig i ud-lændighedstiden.

Hans og Hansigne Lorenzen overtog en gaard i Ballum, ikke langt fra den skole, hvor de havde virket i 25 aar, og fra deres smukke hjem udgik der endnu i en menneskealder et stærkt og godt dansk arbejde

I 1914 blev baade Hans og Hansigne Lorenzen fængslede og førte til Flensborg. Fru Lorenzen skrev:

»Med somrens duft og drømme
jeg drog i cellen ind,
Nu siver gennem gluggen
en kold og østlig vind.

— — — —
Jeg sørger ej for somren
og ej for rosens død,
jeg sørger for en liden fugl,
hvis vinge stormen brød.«

Disse smaavers staar med mange andre i den smukke samling »Tider og Steder« (1927). I den findes nogle af de smukkeste digte, der er skrevet i Nordslesvig, fuldttonende udtryk for et

rigt udstyret kvindesind. Fra foraaet 1917 er der et par vers, saa blide og rene, saa skære og yndefulde, som vi kun har faa:

»Hvad gør det, om mit haar blev graat
af vilde stormes dyst,
naar kun det sund er frit og blaat,
som vugger om din kyst.

Hvad gør det, om min liden fugl
fik dybe hjertesaar,
naar hjemme i vor moders lund
blot nattergalen slaar!«

Det er den tone, som ligger over hele fru Hansigne Lorenzens liv, det er den, som førte hende ind i det store arbejde for kniplingskunstens genrejsning, det er den, som bragte hende ind i Sprogforeningens ledelse og i mange aar gjorde hende til formand for biblioteksforeningen i Ballum — det er den, der har voldt, at hun har kunnet udføre en gerning, som vil mindes længe i Sønderjylland. Fru Lorenzen havde af Danmarks konge modtaget og bar med ære den kongelige belønningsmedaille i guld med krone. Ingen havde fortjent den mere end hun.

Fru Lorenzen var født i Ballum den 30. marts 1870 og døde 6. november 1952. Hendes fine personlighed og danske gerning vil mindes kanske allermest af de gamle kniplingskoner, hvis gode hjælperske og støtte hun var; men lige saa fuldt baade af dem, som elsker dansk digtning og som kan bøjede hovedet for en rank og modig personlighed.

H. Lausten-Thomsen.

Carl Nielsen, Haderslev

Den 27. juli 1953 døde efter nogen tids sygdom boghandler Carl Nielsen, Haderslev, 93 aar gammel.

Carl Nielsen var født i Haderslev, og hele hans livsgerning faldt inden for fødebyens mure. Uddannet som boghandler og bogbinder blev han kort før aarhundredskiftet ejer af landsdelens ældste boghandel, og her oparbejdede han, skønt han i den første tid systematisk blev boykottet af myndighederne ved køb af skolebøger, kontorartikler osv., efterhaanden en stor virksomhed. Men Carl Nielsen deltog

derudover virksomt i det nationale arbejde, og han har i tidens løb beklædt en række tillidsposter. Saaledes var han en overgang formand for Højskolehjemmet, næstformand i »Harmonien«, medlem af aktieselskabet »Modersmaalet«s direktion omkring aarhundredskiftet, da det gjaldt om at redde »Dannevirke« ud af den tyskbetalte fru Wildenradt-Krabbes og meningsfælles hænder, formand for det danske alderdomshjem, ledende medlem af Haderslev frimenighed og andet. Den berygtede retssag mod Den blaa Sangbog maatte han ogsaa gøre med, idet han stod tiltalt for at have forhandlet saavel sangbogen som Sprogforeningens Almanak, der var bleven de prøjsiske myndigheder ubekvemme.

Carl Nielsen var en stout og anset borger i sin by, som man aldrig gik forgæves til om nationale formaal. Han blev efter Genforeningen dekoreret med Ridderkorset. A. Sv.

Kirsten Mygind, Øster Lindet

Den 24. oktober 1951 døde Kirsten Mygind i Øster Lindet, 74 aar gammel. Hun blev født paa Store Hovgaard den 29. august 1877 som datter af gaardejer Oluf Højer. Hendes død føltes i Øster Lindet som et stort savn i hendes vennekreds og som et tab for den danske sag, der stod hendes hjerte nær.

Hun og hendes mand, Mathias Mygind, havde paa Store Hovgaard skabt et godt dansk og meget gæstfrit hjem. Desværre fik de kun lov til at virke sammen i et kort aaremaal, idet Mathias Mygind faldt i den første verdenskrig. Senere ramtes Kir-

sten Mygind paany af en stor sorg, da sønnen Oluf pludselig afgik ved døden. Han skulle efter bestemmelsen have overtaget den store gaard og været hendes hjælp og støtte i de ældre aar. Men efter at hun var blevet alene, tog hun ivrig del i gaardens drift, indtil hun bortforpagtede den.

Som ganske ung havde Kirsten Mygind været elev paa Ski-

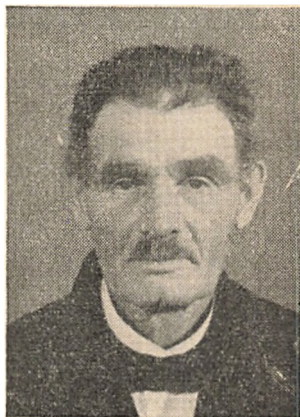
belund Efterskole, og kærligheden til denne skole bevarede hun gennem aarene. Den danske højskole, som hun senere besøgte, kom ligeledes til at staa hendes hjerte nær, og et ophold paa Sorø Husholdningsskole fik stor betydning for hende. Hun holdt meget af sang og musik, og naar den store vennekreds samledes i hendes hjem varede det ikke længe før sangbøgerne blev taget frem.

Hun var meget optaget af den sydslesvigske sag, og støttede rundeligt arbejdet dernede. Det samme gjaldt, naar der fra Nord-slesvig blev kaldt paa hendes støtte. Hun var et fint kultiveret menneske, alvorlig, men havde ogsaa sans for humor og lune. Hendes minde vil blive bevaret i Øster Lindet med taknemmelighed.

S. T. S.

Andreas Petersen, Oksekjær

Den 15. december 1952 døde gaardejer Andreas Petersen, Oksekær i Hølbøl sogn, 76 aar gammel. Han var en af de stille i landet, men en af de trofaste danske mænd, jeg gerne vil have lov til at sætte et godt minde i den almanak, han var en trofast læser af. For 50 aar siden overtog han den gamle landevejskro Oksekær, der dengang havde et tilliggende af 90 tdr. land mose og hede, af hvilket der kun var en lille del opdyrket, og der, hvor traktoren nu gaar sin gang, begyndte han et slidsomt opdyrkningsarbejde og fik den gamle krobygning og kørestald

erstattet med nye bygninger, fik oparbejdet en god besætning, alt i samarbejde med sin flittige og sparsommelige hustru.

Offentlige hverv tragtede han ikke efter, men var medlem af menighedsraadet. Han gjorde hele verdenskrigen med, og efter sin hjemkomst fortsatte han det opdyrkningsarbejde, han havde paabegyndt. Han fortjener at mindes som en af de gamle, der faldt, men ogsaa som en af dem, der mødte, naar der blev kaldt.

A. C.

Olav Fink

Den 6. august 1953 døde Olav Fink i Brændstrup, næppe 76 aar gammel. Han hørte til det slægtled, der allerede under fremmedherredømmet var dygtiggjort i kampen for danskheden, og som derefter naaede at gøre en indsats i genforeningsarbejdet.

Anlæg, arv og uddannelse medførte, at Olav Fink tidligt kom med i arbejdet. I 1902 overtog han gaarden i Brændstrup, hvor han sammen med sin hustru skabte et udmærket hjem, hvor efterhaanden en stor børneflokk voksede op. Men der blev stadig kaldt paa ham udefra, og snart stod han som en førerskikkelse her paa Røddingegnen.

Krigen gjorde han med som landstormsmand, og efter genforeningen var han i 26 aar medlem af Rødding sogneraad, de sidste 9 aar som formand, hvor han vandt megen paaskønnelse for sin sociale forstaaelse. I 13 aar sad han i Haderslev amtsraad og tog, hvad der fulgte af udvalg, kommissioner og møder. Hertil kom arbejdet i Sønderjyllands Kreditforening, andelsslagteriet i Rødding, mejeriet og meget andet.

Hjemmet i Brændstrup var i nær tilknytning til frimenigheden i Rødding, og Olav Fink var med i første række, da det gjaldt genoprettelsen af Rødding højskole og var stadig dens trofaste ven og støtte, hvad skolens to forstandere gav stærkt udtryk for ved hans jordefærd.

Men det blev i de senere aar arbejdet blandt landsmændene syd for grænsen, der lagde mest beslag paa Olav Finks arbejdskraft og skaffede ham de bedste oplevelser. I Vælgerforeningens tilsynsraad havde han støttet H. P. Hanssen i grænespørgsmaalet, men efter afgørelsen var han ivrig for at samle de stridende parter i et positivt arbejde, og derfor var han med til at oprette Grænseforeningen for Haderslev Vesteramt, og efter Jens Østergaards pludselige død i 1930 var han dens formand i mere end tyve aar. Der blev skabt personlige kontakter, og det landbrugs-

faglige arbejde, der kom i gang, er nu blevet til et storstilet hjælpe- og oplysningsarbejde.

Olav Fink blev en kendt skikkelse i Sydslesvig, hans besøg betød opmuntring, og han glædede sig ved at se, hvordan det spirede og voksede. Flere af hans sønner havde bosat sig i grænseegnene og gjort deres indsats der, og en af dem blev skoleleder i Valsbøl.

Og selv om tiltagende skrøbelighed tvang den engang saa kraftige mand til at opgive sine tillidshverv — sidst i grænseforeningen — fulgte han arbejdet og udviklingen dernede til det sidste i det lille hjem ved siden af gaarden, hvor hans hustru af andet ægteskab var ham en trofast støtte. Kræfterne svandt; det var klart for hans omgivelser, hvor det bar hen, og da opbruddet kom, var han ikke uforberedt. —

Vi vil mindes Olav Fink som manden med det lyse syn, det aabne sind, det varme hjertelag og den utrættelige arbejdsvilje. Ved hans bortgang blev der en tom plads.

Chr. Winther.

Hans Eriksen, Almsted

En alsisk ildsjæl er ikke mere. Hans Eriksen døde den 17. november 1952 i Hjørnet i Almsted, den gaard, hvor han var født den 23. maj 1884. Det var mødreneslægtens gaard, og han lignede mest sin mor, der i sommeren 1921, over 60 aar gammel, hver dag vandrede fra Almsted til Fynshav for at sætte sig paa højskolebænken sammen med de unge piger paa Danebod. Dette levende, stærke sind havde sønnen arvet. Som dreng var hans videbegærlighed umættelig. Som ung kom han baade paa tysk og dansk landbrugsskole — som følge af en slags »handel« mellem hans far og mor. Men det var opholdet paa Dalum, der gjorde, at han blev sig selv i allerbedste forstand, en fri og glad helstøbt og oprindelig dansk sønderjyde.

Efter hjemkomsten fra Dalum var han sjælen i oprettelsen af den første ungdomsforening i Sønderjylland, Asserballe og Notmark Sognes Ungdomsforening (1904). I ungdomsforeningen traf han Kathrine Hansen, Asserballeskov, og de blev viet i Stenderup frimenighedskirke den 16. sept. 1910. Det blev et usædvanlig lykkeligt og harmonisk ægteskab. I aarene før den første verdenskrig deltog det unge ægtepar med varme og begejstring i den voksende danske ungdomsbevægelse, og de var med paa flere af de store udflugter pr. damper til »det gamle land«.

I augustdagene 1914 var Hans Eriksen en af de 123 danske sønderjyder fra Sønderborg amt, der sad som »civilfanger« paa Sønderborghus og slottet. Senere blev han indkaldt til »Landstormen med vaaben« og laa først halvandet aar i Elsass, derefter godt to aar i Polen uden at komme til fronten. Under grænsestriden 1918—20 hørte han til dem, der holdt paa »den historiske ret«.

I 1919—20 gik Hans Eriksen i spidsen ved oprettelsen af Danebod Højskole, og han var i over 30 aar formand for skolens bestyrelse. Han var ogsaa virksom ved oprettelsen af Det unge Grænseværn i 1933 og blev i de følgende aar kendt som taler i videre kredse. Her i landsdelen talte han altid paa det reneste alsisk, og da var han bedst.

Da tyskerne i 1941 byggede en skole i Notmark, tog Hans Eriksen, mest dog bag kulisserne, ivrig del i arbejdet for rejsningen af et dansk forsamlingshus, og i 1943 stod det der. Efter krigen (1946) stiftede han en lille forening, »E Alsingegild«, der skulle arbejde for bevarelsen af gamle alsiske ord m. m., og til sin død var han gildets oldermann.

Men det, der siden 1945 stærkest af alt har optaget Hans Eriksens tid og tanker, er dog folkevækkelsen i Sydslesvig. Som bonde, som sønderjyde og som den, der kunne tale plattysk, naar det krævedes, gik han ud og ind i landbohjemmene i Angel, og han vil længe blive mindet som engelbøndernes ven. Hans syn paa Sydslesvig var sundt og realistisk. Han kendte forholdene dernede.

Hans Eriksen var alt for særpræget til at blive fører i et demokratisk samfund. Han kom aldrig frem i de ledende stillinger i sognet eller landsdelen. Men han var en foregangsmand i ordets fineste forstand, folkeligt og aandeligt. Han var ikke

general, men fanebærer, altid i forreste række og altid med fanen højt løftet. Han fik sin part af skuffelser og modgang, men inderst inde var han et lykkeligt menneske. I sit hjem og sit gudsforhold havde han sine kraftkilder, og derfor lyste det af ham.

Begravelsen den 21. november blev en usædvanlig smuk mindefest. Tak, tak, tak, lød det fra alle sider. Og vi, der er saa lykkelige at arbejde paa Danebod Højskole, har ikke mindst at takke Hans Eriksen for!

Frede Terkelsen.

af Peter Michaelson

Peter Michaelson

Peter Michaelson var født 1884 i Gesten nord for Kongeaa-grænsen, udgaaet af en gammel nordslesvigsk slægt. Hans fader, der var dyrlæge, var som saa mange andre blevet udvist af de prøjsiske myndigheder. Peter Michaelson voksede saaledes op i et hjem, hvor interessen for danskhedens kamp i Sønderjylland var en naturlig og selvfølgelig ting. Han har selv fortalt om, hvorledes han som dreng var med sin fader i Kolding og hørte Gustav Johannsen og redaktør Jessen, af hvilke navnlig den sidstnævnte gjorde et ufor-glemmeligt indtryk paa ham.

Peter Michaelson blev handelsmand og arbejdede sig fra en ringe begyndelse frem til en anset stilling. I 1908 begyndte han i Flensborg en forretning i uld- og hvidevarer, og fra denne tid stammede hans mange forbindelser i den gamle grænseby. Hele sit liv igennem følte han en stærk personlig tilknytning til Flensborg, og næppe nogetsteds følte han sig mere hjemme end her. Men det blev dog ikke i Flensborg, at han skabte sig en stor virksomhed. Udbruddet af krigen 1914 vendte op og ned paa mange ting. Michaelson forlod Flensborg i 1916 og drog til Lunderskov, hvor han grundlagde den oste-eksportforretning, der blev et stort og omfattende foretagende og gav ham en betydelig position inden for erhvervslivet.

Udadtil er Peter Michaelsens navn stærkt knyttet til grænseforeningen. Allerede i 1920 blev han formand for Sønderjydske Forening for Lunderskov og Omegn. I denne egenskab var han med ved de samvirkende sønderjydske foreningers møde i Sønderborg i 1920 efter fastsættelsen af den nye grænse, da der skulle træffes vigtige beslutninger om det fremtidige sønderjydske arbejde. Han var ligeledes med til de grundlæggende møder i Kolding og København, da grænseforeningens stiftedes. I 1927 valgtes han til formand for de samvirkende sønderjydske foreninger i Ribe amt, et hverv han beklædte i 25 aar. Siden 1925 var han medlem af grænseforeningens hovedbestyrelse, fra 1930 af dennes forretningsudvalg og senere næstformand.

Det fortjener at mindes, at det var Peter Michaelsen, der tog initiativet til rejsningen af den smukke sten ved korsvejen i Krusaa til minde om kong Christian X's møde med de danske, der ikke kom hjem til Danmark. Var der nogen, for hvem opfyldelsen af Dybbølløftet »I skal ikke blive glemte« var en livs- og æressag, da var det Peter Michaelsen. Et stort arbejde gjorde han ogsaa for at skaffe sydslesvigske børn »plejeforældre«. Han var sjælen i oprettelsen af »Vesterled«, Ribe og Ringkøbing amters sommeropholdssted og lejrskole for sydslesvigske børn.

En anden sag, der stærkt optog Peter Michaelsen, var Skamlingsbanke-selskabet, i hvis bestyrelse han sad fra 1930 og som han ved sin død var formand for. Han indlagde sig betydelig fortjeneste ved at bringe selskabets økonomi paa fode og var altid ivrig for at placere Skamlingsbanke-selskabet paa en maade, der svarede til stedets store traditioner. Han var saaledes stærkt interesseret i udgivelsen af Jakob Petersens historiske festskrift om Skamlingsbanken i forbindelse med 100-aaret for dets første store møde i 1843. Efter at bogen forelaa, gjorde han et stort arbejde for at sprede det smukke værk i de videst mulige kredse.

Mest af alt var han dog optaget af at følge udviklingen i Sydslesvig efter det store skred i 1945. Saa ofte han overhovedet kunne, tog han derned. Ved de store aarsmøder og skoleindvielser var han en sikker gæst, og blandt vore landsmænd sydfor grænsen var der altid glæde, hvor han viste sig.

Den danske sag har i ham mistet en trofast og utrættelig støtte.

Holger Andersen.

Hans Skau

Atter er en mand her i Sønderjylland af det slægtled, som stod i forreste linje, da kampen for alvor skulle tages op mod tyskernes forsøg paa at bryde danskhedens modstand mod germanismens stormløb, gdr. Hans Skau til Skovgaard i Hammelev sogn, gaaet til sine fædre. Han segnede for »høstmanden«s le paa den gamle slægtsgaard den 9. november 1952. Med ham gik en markant skikkelse mellem nordslesvigske bønder bort, han var en dygtig og maalbevidst landmand, en fremtrædende personlighed i det nationale sammenstød og en klog taktiker i kampens faser. — Da Hans Skau kom til skels aar og alder, stod han parat til at tage sit løft, der, næsten uden man blev spurgt, blev lagt paa enhver bevidst dansksindet sønderjydes skuldre, og han skuffede aldrig de forventninger, der blev stillet til ham. Sin arv havde han taget med fra et godt dansk hjem, og ikke uden paavirkning havde han som ung siddet under den fremragende kender af nationalitetskampen i Sønderjylland højskoleforstander *Hans Rosendals* talerstol.

Hans Skau har været Sønderjylland en trofast søn, hans ildnende ord i den nationale kamp har ofte været henvendt til en lyttende og modtagende forsamling.

Paa det landbrugsfaglige omraade fik han betydning ved sin indsats for hesteavlen, ligesom han indenfor bestyrelsen for landboforeningen var initiativgivende paa forskellige omraader. Som dommer ved de fleste kåringer og skuer her omkring var han en kendt mand, og hans komme imødesaas med forventning. Da vor afdøde konge en gang paa sin færd her i Sønderjylland ønskede at besøge en nordslesvigsk bondegaard, førte amtmanden ham til Skovgaard, og Hans Skau modtog majestæten med ærbødighed og kærlighed, men ogsaa med den frimandsfærd, der ligger sønderjydske bønder i blodet. Kongen og bonden forstod hinanden. Siden blev Hans Skau ridder af Dannebrog.

Et langt og indholdsrigt liv afsluttedes ved hans død; han var Sønderjyllands gode søn, derfor: Æret være hans minde!

H. Hamlev.

Jens Hørlück

Det tynder stærkt ud i Genforeningsgenerationen paa Røddingegnen. Paa godt et aar er Mads Gram, Jens Hørlück og Olav Fink gaaet bort — alle tre mænd, der hver paa sin maade i mere end en menneskealder har været med til at give deres egn præg, og som ogsaa udadtil i deres landsdel har øvet en betydningsfuld gerning. Selv om de aandeligt havde rod samme sted, var de som personligheder indbyrdes vidt forskellige, og deres indsats kom ogsaa til at ligge paa helt forskellige omraader.

Omkring aarhundredskiftet kom der paa grund af udvandringernes sene ophør i disse nordlige egne mange unge andetsteds fra til Røddingegnen, og Jens Hørlück var en af dem. Han var født i Rurup i 1879 som søn af landdagsmand Anders Dons Hørlück og hustru Abeline Fausbøl fra Mandbjerg. Folk, der kender slægterne, siger, at han mest lignede sin mødrene slægt — han havde bl. a. faaet »æ Mandbjerg-bien«. Han uddannedes til møller paa Gudsø mølle 1894—97 og var derpaa paa Askov to vintre, og her hedder han i protokollerne »Møllersvend J. H.«. Men han svigtede mølleriet og blev landmand, og efter at have været paa Dalum landbrugsskole 1904—05 købte han 1905 den store gaard i Skodborg, hvor han skulle øve sin manddoms gerning.

Det mærkedes snart, at der var kommen en dygtig ung mand til sognet. Folkeligt og kirkeligt arbejde havde en trofast støtte i ham. Naar sognet i disse aar fik et forsamlingshus, hvad der var god brug for i den af tysk indvandring paavirkede by, var han en af dem, der mest har æren herfor. Men man erfarede ogsaa snart, at han havde sind til mere end sit eget, og at han var god at søge, naar man trængte til et godt raad eller til praktisk hjælp. Det mærkedes ikke mindst under første verdenskrig, hvor han var en uvurderlig støtte for sit sogn.

Med genforeningen — hvis glæde han har givet det smukke udtryk, at det nu var som at have søndag hver dag — begyndte

offentligt arbejde at gøre krav paa ham. Han blev sogneraadsformand fra 1920 til 1937, og i 1922 valgtes han ind i Haderslev amtsraad, hvor han igennem en lang aarrække var vesteramtets mest indflydelsesrige repræsentant. I de to stillinger tjente han baade sit sogn og sin egn. Han blev en sognekonge i god gammeldags betydning. Sognets og dets menneskers ve og vel i stort og smaat laa ham paa sinde, og man vidste det og skønnede derpaa. Men som det er sagt om hans fader, kan det siges om ham, at han i kraft af sin indsigt i praktiske og administrative forhold og ved sin menneskekundskab og lyst til at hjælpe blev en meget søgt raadgiver i sager baade af offentlig og privat karakter for langt større kredse. — Et vidnesbyrd om hans ansvarsfølelse overfor sit sogn er det, at han, der var vokset op i frimenigheds-kredse, i 1920 i kirkelig henseende fulgte sognet.

Men fra sogn og egn udvidedes hans virkekreds til hele landsdelen, da han i 1929 blev medlem af statens jordlovsudvalg. Det var noget af et eksperiment at føre denne patriarkalske storbonde ind i samarbejde med folk af helt anden indstilling om opgaver af social art. Men det lykkedes over al forventning. Da Niels Frederiksen og han havde set hinanden an, knyttes der et nært personligt Venskab mellem de to mænd, der i høj grad skulle komme Sønderjylland tilgode. Niels Frederiksen havde pengene og den politiske indflydelse, og Hørlück havde sit forbavsende lokalkendskab, sin kløgt og sit praktiske greb, saa de lykkeligt kunne supplere hinanden.

Sideløbende med arbejdet i jordlovsudvalget var hans deltagelse i hedeselskabets virksomhed, fra 1921 som medlem af dets repræsentantskab, fra 1941 som medlem af dets bestyrelse. Han var tillige medlem af bestyrelsen for plantningsselskabet Sønderjylland.

Han var stærkt optaget af arbejdet sydfor grænsen. Han deltog personligt i agitationen forud for afstemningen i 2. zone og var blandt dem, der efter den 14. marts 1920 virkede for planerne om en internationalisering af 2. zone. I 1930 tog han initiativet til arbejdet for rejsningen af midler til støtte for ungdommens ejendomskøb.

Faa i nutiden har været saa rodfæstet i gammel sønderjydsk bondetradition som han. Hans menneskevurdering var bestemt herudfra. Han kendte slægterne og deres skæbne langt tilbage, og han saa de nulevende i lys heraf. Han læste vist ikke meget,

men omgangen med mennesker tilførte ham nok at arbejde med. Hans kærlighed til det gamle gav ham sans for nedarvet livsvisdom — han kendte og brugte mange gamle fyndord, og da han efter en brand opførte sin gaard paany, lod han i spisestuen male en række gamle ordsprog.

Det er hans ære, at han, der var bundet saa stærkt til det gamle, med saa megen forstaaelse gik ind i en udadventt gerning og udførte den i nutidens aand. Han har paa linje med de bedste i sin sønderjydske generation paa et betydningsfuldt omraade gjort et smukt genforeningsarbejde.

H. L.

Johan Jepsen, Staugaard

Brat og uventet, under udførelsen af sit dagværk døde Johan Jepsen ved et ulykkestilfælde den 17. oktober 1952. Det blev smerteligt stille i sognet, da budskabet om hans død blev kendt. Man følte tabet af en god sogneborger, og tankerne gik til hjemmet i Staugaard, hvor man havde svært ved at fatte, at det skete var virkelighed.

Johan Jepsen blev født d. 19. maj 1899 paa gaarden Batrup i Staugaard i Dybbøl sogn. Han naaede at komme med i verdenskrigen 1914—18, og efter hjemkomsten overtog han sin føddeggaard, hvor det lykkedes ham og

hans hustru at skabe et godt og solidt dansk hjem, i hvilket man altid følte sig velkommen. Han var i ordets bedste forstand en ægte sønderjyde, der holdt af sit minderige sogn, sin landsdel og sit sønderjydske sprog. Han besad ægte sønderjydske udholdenhed, var besindig og jævn i al sin færd og havde udpræget sønderjydske lune.

Alsidig, flittig og grundig, som han var, i alt, hvad han fik med at gøre, gjorde, at han blev meget betroet. Han var saaledes ved sin død formand for bestyrelsen for Dybbøl sogns forsamlingshus, et arbejde, der var ham en hjertesag, medlem af

menighedsraadet, formand for skolenævnet for Ragebøl skole, medlem af bestyrelsen for mejeriet, medlem af sogneraadet og tillidsmand for sprogforeningen.

Følget fyldte Dybbøl kirke til sidste plads, da han blev stedet til hvile, og der var mange, som efter jordfæstelsen, havde smukke mindeord at sige om Johan Jepsen.

—sen.

Andreas Thielsen, Holbøl

Hjuler Andreas Thielsen var født paa Holbøl mark i det gamle hjem, som slægten stadig besidder. Han kom i hjulerlære i Flensborg, en god læretid baade fagligt og nationalt for den allerede den gang sjældent vaagne dreng.

Ogsaa som svend tog Andr. Th. del i Flensborgs nationale liv, og soldatertiden før og under første verdenskrig var maaske mere end noget andet medvirkende til at udvikle den unge mand til een af de stærkeste og ogsaa mest forstaaende kæmpere i og for den danske sag, og da særligt i afstemningstiden.

Minderne og oplevelserne fra den tid fortalte han tit og gerne om. Der blev lyttet, naar Andr. Th. stod op og talte, som han gjorde ved alle vore nationale møder i »Landbohjemmet».

Faglig dygtig var han som hjuler og som landmand. Medstifter og formand for Vis herreds plantningsforening, i bestyrelsen for haandværkerforeningen og for Klipleve-Holbøl sognes sygekasse har han vist, at hvad han gik ind for, det gjorde han helt. Hans mange og alsidige interesser karakteriserede ham som det sjældent levende menneske, han var. En dansk national tillidsmand som faa. Han var sine venners trofaste ven.

Gymnastiksagen havde ogsaa i Andr. Th. en ivrig forkæmper og støtte, endnu som 70-aarig var han aktiv gymnast.

Faa er med mere ildhu gaaet ind for sin ungdoms idealer og mere trofast — og stædigt — holdt ved dem end han.

Vi følte det som om: een af de gamle ege i den danske skov segnede, da Andreas Thielsen den 17. december afgik ved døden. Og vi ærer hans minde.

Hans Andersen.

Peter L. Petersen, Kastbjerg

Tirsdag den 7. oktober 1952 døde gaardejer Peter L. Petersen, Kastbjerg, Lintrup sogn, efter kvæstelser, han dagen før tildrog sig ved en bilpaakørsel, da han cyklende var rundt for at foretage maaler-aflæsning for EASV, Skærbæk. P. L. Petersen, der var optantsøn, stammede fra Knorborg, Hygum sogn, og blev 70 aar gammel. I sine unge aar besøgte han først Vestbirk højskole og senere Askov højskole i to vin-tre. I 1907 overtog han gaarden i Kastbjerg efter sin fader, og i 1920 holdt han bryllup med Ane Jessen fra Blaavand.

P. L. Petersen kom hurtigt med i det danske arbejde, der helt havde hans varme sind. Han blev som helt ung mand tillidsmand i Skoleforeningen, et hverv, han gik op i med stor interesse for sagen og beholdt indtil sin død. Under den første verdenskrig blev han indkaldt til militær uddannelse i Slesvig og kom senere til fronten, men en hjertesvaghed medførte, at han allerede i 1916 blev hjemsendt. Det skete umiddelbart efter faderens død, og P. L. Petersen fortsatte derefter uhindret arbejdet i sin bedrift.

P. L. Petersens optagethed af det nationale og folkelige arbejde førte ham ind i megen foreningsvirksomhed og offentligt arbejde, hvor han gennem aarene har øvet en anerkendelsesværdig indsats. Nævnes skal, at han har været medlem af skolekommissionen, medlem af oplandsbiblioteket i Rødding og af bestyrelsen for Tornum forsamlingshus. I over 25 aar og indtil sin død var han kasserer for Lintrup Sogns Sygekasse, kasserer for Lintrup og Hjerting Sognes Sygeplejeforening og maaler-

aflæser for EASV i Skærbæk. Det førte ham ind i mange hjem, hvor han var en velset gæst.

Personlig var P. L. Petersen en meget interesseret og uhyre flittig mand, der sammen med sin udmærkede hustru, som overlever ham, og tre døtre, har haft et hyggeligt og gæstfrit dansk hjem.

H. M.

Henrik Clausen, Perbøl

Den 4. marts 1953 døde Henrik Clausen, Perbøl, paa Aabenraa sygehus, 77 aar gammel. Han var født i Smedager som søn af den kendte danske foregangsmand, Rasmus Clausen. I dette gode danske hjem voksede han op, og det prægede ham. Uden betydning har det sikkert ikke været for ham, at han her havde haft lejlighed til at møde Morten Eskesen, der med »sine tusind fjed« kom vandrende helt nede fra Strustrup, hvor han havde besøgt den yderste danske forpost.

Henrik Clausen overtog i sin tid sin hustrus fødegaard i Perbøl, som han for ca. 18 aar siden overlod til en søn for selv at gaa paa aftægt, uden at han derfor lagde arbejdet paa hylden. Som den indsigtfulde og dygtige mand, han var, kom han naturligt nok til at deltage i det offentlige liv. Han var nogle aar medlem af Bjolderup sogneraad, og han var som medlem af fadderskabsudvalget og senere som formand for Danske samfund stærkt interesseret i det nationale arbejde og i de møder og sammenkomster, der fandt sted i forsamlingshuset. Her var han en trofast gæst, og ingen var gladere end han, naar der flokkedes en stor forsamling ved de nationale møder og fester. Mange vil endnu mindes hans gode smil og hans hjertelige velkomst, og han selv følte sig ved saadanne lejligheder i pagt med den danske fortid, han ønskede fremtiden skulle bygge videre paa.

Det tynder ud i rækken af de gode danske mænd, der baade

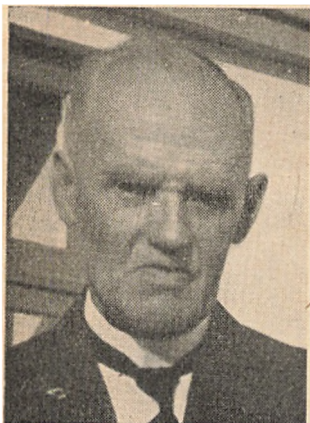

oplevede fremmedherredømmets kamptid og den lykkelige genforening. Maatte nye slægtled i mindet om dem og deres trofasthed vise vilje og lyst til at føre deres arbejde videre.

Henrik Clausen bar med hæder det dannebrogskors, kongen havde udmærket ham med for god og trofast dansk indsats.

M. K.

Jens Schultz Fredsted, Jels

Den 24. november 1952 døde pludselig og uden forudgaaende sygdom Jens Schultz Fredsted, Jels. Han blev født 'den 8. maj 1878 som søn af gdr. Hans Schultz Fredsted, Jels Overby, og var den ældste af 11 søskende i et af de solide danske hjem, hvor det nationale liv formaaede at give, ikke alene til dem, der havde deres hjem her, men ogsaa til den ungdom, som børnene trak til hjemmet.

Kærligheden til Danmark fik god næring her i kampaarene. Sprogforeningens bogsamling var til huse her — vistnok helt fra dens oprettelse. Først da Landbohjemmet i 1908 blev

bygget, flyttedes bogsamlingen hertil.

Som den ældste af børnene blev Jens Fredsted tidlig den ledende af arbejdet i gaardens drift. Kun en vinters ophold paa Skibelund efterskole og senere under verdenskrigen afbrødes hans virke her.

Den 2. juni 1911 holdt han bryllup med Elsebeth Fuglsang, datter af bygmester Theodor Fuglsang, Grønnebæk, og overtog derefter gaarden.

1915—18 deltog han i verdenskrigen og var bl. a. med i slaget ved Verdun. Oplevelserne her kom i nogen maade til at præge ham i de følgende aar, og han talte ikke gerne derom.

Som Sprogforeningens tillidsmand fortsatte han efter faderen, og nu efter hans død har sønnerne Hans og Theodor Fredsted overtaget dette hverv for Jels sogn. Straks efter Genforeningen blev han medlem af skolekommissionen, ligesom han i en aar-

række har været medlem af bestyrelsen for sygeplejeforeningen.

Jens Fredsted var en rolig og beskeden mand, der aldrig søgte at gøre sig bemærket, men han havde sin mening om tingene. Han var god at søge raad hos. Ogsaa efter at han i 1939 sammen med sin hustru var flyttet ind i aftægtshuset ved gaarden vedblev han dagligt helt til det sidste at deltage i alt forefaldende arbejde paa gaarden.

L. A. L.

H. Duggen, Harreslevmark

Den 19. december 1952 døde landmand Heinrich Duggen paa Harreslevmark, næsten 80 aar gammel. Med ham forsvandt en særpræget kampens mand i Flensborgs nærmeste omegn, stejl og ubøjelig af sind, naar han havde erkendt og indtaget sit stæde, fast i sin vilje til at give trufne beslutninger hævd.

Duggen var født den 30. maj 1873 i sin hjemstavns sydligste del; men allerede som dreng kom han op til Nordslesvig, hvor han tilbragte en aarrække i rent danske omgivelser. Duggens fader flyttede ca. 1890 til Harreslev, og her blev han ejer af det kendte Krim teglværk. Dermed var ogsaa Heinrich Duggens fremtidige virksomhed bestemt.

Under afstemningskampen i 1918—20 kaldtes der paa alle danske kræfter, og Heinrich Duggen meldte sig straks; det var for ham en selvfølge. Han udpegedes til formand for Den slesvigske forenings 21. distrikt og blev som den første danske talsmand valgt ind i kredsdagen (amtsraadet); i kommuneraadet var han i adskillige aar leder af den danske gruppe. Men ogsaa det kulturelle arbejde laa Duggen paa sinde. Han valgtes til formand for Dansk skoleforening for landdistrikterne, der snart søgte ind under skoleforeningen i Flensborg. I disse aar kom Duggen til at spille en væsentlig rolle ved oprettelsen af den danske kommuneskole-afdeling i Harreslev og ved starten af de første danske privatskoler paa landet.

Et alvorligt kørselsuheld for nogle aar siden bevirkede, at Duggen trak sig ud af det ledende foreningsarbejde. Men han bevarede fortsat en stærk forbindelse med det danske virke.

Juleaftensdag stedtes den afdøde til hvile paa Harreslev kirkegaard. Han var ikke alene en særpræget, stejl personlighed, men ikke mindst en mand, der bar troskabens adelsmærke paa sin pande.

L. P. Chr.

Chr. Nielsen, Vollerup

Den 4. september 1953 afgik fhv. husmand Chr. Nielsen, Vollerup, ved døden paa statshospitalet i Sønderborg, 64 aar gammel. Budskabet om hans død blev af hans mange venner ud over landet modtaget med vemod. Denne ægte søn af sin skønne fødeø, var som mange andre gode alsinger begavet med et lyrisk sind og et varmt hjertelag, ikke mindst for danskhedens sag. Han deltog gennem aarene med stor iver i det nationale arbejde, navnlig det grundtvigske ungdomsarbejde stod hans hjerte nær. Som formand for Ulkebøl Ungdoms- og Idrætsforening var han

med i bestræbelserne for at faa sognets nye forsamlingshus rejst, og 1932 overtog han efter pastor Jørgen Eriksen ledelsen af ungdomsforeningens amtskreds, som blev en af de største i landet. Han var en meget benyttet taler, og som initiativtager til en lang række ungdomsrejser til landets forskellige egne fik han mange forbindelser udadtil og blev kendt og værdsat i vide kredse.

Paa grund af sygdom trak han sig mod den sidste verdenskrigs slutning tilbage fra hvervet som formand for hovedkredsen og fra ungdomsforeningernes landsstyrelse, men ofrede fortsat sin tid i Dansk nordisk Ungdomsforbunds tjeneste og varetog her hvervet som hovedkasserer. Desuden var han gennem mange aar Sprogforeningens tillidsmand. Chr. Nielsen var en flittig og stræbsom

mand. Omkring 1914 drev han Asserballe kro og var derefter en kort tid bestyrer paa Sønderborghus og blev ved krigens udbrud arresteret sammen med andre fremtrædende danske. Senere drev han med stor dygtighed et landsted med frugtplantage og et mindre gartneri i Vollerup.

Han vil blive mindet som en utrættelig arbejder i den danske ungdoms tjeneste, og som en mand, der blev sine idealer fra de unge dage tro.

M. K.

Peter Clausen, Smedager

Den 13. december 1952 døde gaardejer Peter Clausen, Smedager, 80 aar gammel. Han var født samme sted den 27. juni 1872 som søn af den kendte danske bonde Rasmus Clausen, der var danskernes repræsentant i den daværende tyske kreds dag og medlem af provstiuvalget, men især kendt for sine satiriske digte paa folkemaalet, der findes optrykte i de ældre udgaver af Sprogforeningens Almanak. Gamle Morten Eskesen var en hyppig og velset gæst i dette hjem paa sine fodture ned igennem Sønderjylland.

Peter Clausen, der overtog fødegaarden i Smedager efter faderens død, var kendt som en dygtig opdrætter, saavel af heste som af kvæg. Paa det nationale område var han en foregangsmand og sad inde med mange tillidshverv. Han sad i vælgerforeningens tilsynsraad og var i mange aar danskernes repræsentant i den tyske kreds dag. For ham gjaldt det gamle ord: »Fædres jord og fædres arv, værnes maa til eget tarv«. Adskillige gaarde i Bjolderup sogn forblev, takket være hans indsats, paa danske hænder. Da det første forsamlingshus i Bolderslev blev oprettet 1912, var han en af de tre mænd, der stod som ejere af det.

I kommissionstiden, 1919, blev han indsat som amtsforstander i Bjolderup amtsdistrikt og røgtede dette hverv til alles tilfredshed. Han holdt sig det gamle ord efterrettelig: »En embeds-

mand med æ lærbog i æ fik, og en arbejdsmand med æ klok' i æ ha'nd, de duer it'.

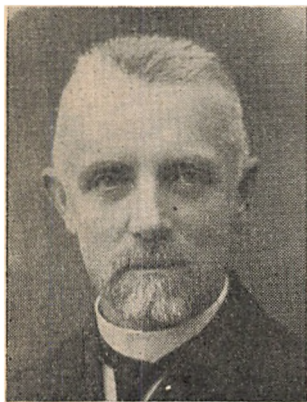
Efter genforeningen var han mange aar medlem af Aabenraa amtsraad. Han havde sin egen mening og var ikke at rokke fra sin overbevisning. Et standpunkt, der ikke altid faldt i god jord.

I 1947 afstod han den gamle slægtsgaard til sin eneste datter og svigersøn, Asmus Lorenzen fra Frydendal ved Faarhus, der viderefører hjemmet i den gode gamle aand. Under datterens og hans efterlevende hustrus kærlige pleje nød han sit velfortjente otium.

Han var en stout sønderjyde, og hans navn vil længe blive mindet paa hans hjemegn.

H. P. Jørgensen.

Chr. P. Speggers, Mjang

En af den danske sags gamle trofaste forkæmpere, gaardejer Chr. P. Speggers, Mjang, afgik den 7. april 1953 ved døden.

Fra sin tidligste ungdom kom Speggers ind i det nationale arbejde og gjorde god fyldest paa de poster, der blev ham betroet. Efter at han fra 1901 til 1903 havde aftjent sin værnepligt ved det tyske militær i Østprøjsen, kom han tilbage til sin fødeø, hvor han fik en gaard, og snart efter — 1904 — giftede sig med en datter af gaardejer Jørgen

J. Schmidt i Mjang. Ægteskabet blev desværre kun kortvarigt, da hustruen afgik ved døden i 1911, kun 32 aar gammel, og Speggers kom til at sidde tilbage med to sønner, idet en ugift søster paatog sig at passe huset for ham. Selv kastede han sig ud i dagens gerning og tog et tag med dér, hvor der var brug for hans evner og kræfter. Saaledes fik han snart overdraget en række tillidshverv. Fra 1921 til 1932 var Chr. P. Speggers formand for Hørup Andelsmejeri, og fra 1921 til 1938 var han medlem af bestyrelsen for Sønderjydske Landmænds Andelssmøreksporforening i Sønderborg. Samtidig med at han gjorde sig stærkt gældende paa det faglige omraade ydede han i fremmedherredøm-

mets tid en national indsats som en af de fremmeste i den trofaste stab, der evnede at styrke udenværkerne og var med til at opmuntre i kraft af en usvigelig sikker tillid til, at »altid det dages dog paany, hvor hjerterne morgen venter«. Chr. Speggers kom til at opleve sejrens dag, og en aarrække var han personlig med for i folkelig og kulturel henseende at fuldbyrde det, 1920 skabte grundlaget for. I 1931 overtog sønnen, Chr. Speggers, gaarden, og Chr. P. Speggers gik paa aftægt. Sønnen fulgte iøvrigt i faderens spor, blandt andet som formand for mejeriet i sognet og senere som formand for andelssmørekseportforeningen. Den gamle stridsmand saa saaledes, at den nye generation var rede til at tage opgaverne og gaa ind under ansvaret paa den rigtige maade. Linien kunne føres videre!

Chr. P. Speggers var en beskeden og fordringsløs mand, som man skylder tak for trofast indsats og ikke mindst for et smukt og godt eksempel i hverdagen blandt sognefæller. En lang aarrække var han tillidsmand for Sprogforeningen, et hverv, han røgtede med megen samvittighedsfuldhed til det sidste, fordi det berørte det omraade, der fra hans tidligste ungdom i særlig grad havde hans kærlighed og interesse.

Speggers var født den 21. april 1879, og blev saaledes knap 74 aar gammel.

Kai Edv. Larsen.

Kampen om Dybbøl Mølle

18. april 1864

Den 18. april er det 90 aar siden Dybbøl faldt, efter et tappert dansk forsvar af skanserne. Om kampene hin dag har ingen skrevet bedre end W. Dinesen (»Boganis«), der som ung løjtnant udmærkede sig ved forsvaret af Dybbøl. Med tilladelse af hans datter, forfatterinden Karen Blixen gengiver »Sprogforeningens Almanak« her det afsnit af hans bog »Fra ottende Brigade«, som omhandler kampen om Dybbøl mølle:

Den 15de om Aftenen rykkede vi indenfor Skanserne og tog Opstilling som Reserve langs nogle Jordvolde mellem Barakkelejren, der var ubeboelig paa Grund af Fjendens Ild, og Brohovederne ved Alssund, saa at vi altsaa omtrent stod i Centrum af det af de Danske i Sundeved besatte Land, midtvejs mellem Dybbøl Mølle og Sønderborg Bro, rede til at besætte den tilbagetrukne Linie i Tilfælde af Alarmering. Efter at vi fra den 16de om Aftenen i 24 Timer havde besat Forskansningerne paa højre Fløj, rykkede vi atter den 17de tilbage til disse Gjærder, og her var det, at 8de Brigade blev opstillet, da Stormen brød løs den 18de. Den Aften skulde vi have været afløste og sendte til Als.

Hidtil havde vi ikke mistet mange Folk, den 15de kun nogle Desertører, Sydslesvigere, af hvilke vi havde modtaget en Del i Fredericia, den 16de kun faa Saarede. Natten til den 17de havde Skydningen været voldsom; vi havde gjemt os, saa godt vi kunde, i nogle Huller i Jorden; henad Morgenstunden var jeg bleven kjed af at ligge her,

jeg gik et lille Stykke tilbage og lagde mig i Tæpper paa den flade Jord, hvor jeg sov trygt et Par Timer, indtil Redsted vækkede mig, viste mig, hvorledes Granaterne havde rodet rundt om mig, og sagde: „Det er løjerligt, De er sluppen, men De sov saa godt, at jeg ikke nænnede at vække Dem før nu — og forresten kan De godt blive skudt henne i Hullet“.

Natten til den 18de var Skydningen stærkere end nogensinde før og kostede os flere Folk. Kl. 4 om Morgenen stillede vi, drak varmt Øl, hvormed Tropperne i Sundeved blev trakterede, og krøb saa igjen ned i Hulerne. Geværerne laa ladte bagved; de vare ikke stillede i Pyramider for ikke at tiltrække Opmærksomhed. Vejret havde alle de Dage, vi opholdt os paa Dybbøl, været udmærket, stille, varmt; den 18de stod Solen glimrende op. Kl. 9 spiste vi Frokost sammen med 2det Compagnis Officerer; henad Klokken 10 begyndte Folkene at lave Mad; af og til blev en Saaret baaren bort; en Mand, der laa og soled sig op ad Gjærdet, fik hele Hovedet skudt af, Skydningen tiltog i Heftighed.

Paa Slaget 10 hørte Kanonilden pludseligt op. Vi studsede, sprang op, lyttede. Den Rumlen, vi hørte, som af en Vogn paa en frossen Vej, var Geværilden. Det var Stormen!

„Træd an!“ og et Par Minutter efter stod ikke blot 9de Regiments 1ste Compagni, men hvert Compagni af 8de Brigade kampfærdigt med Gevær ved Foden, opstillet i Grøften bag Jordvoldene, ventende paa Ordre.

Nu begyndte Fjendens Kanonild igjen, Granaterne faldt tæt om os, Geværkuglerne peb og hvinede. Det var paa høje Tid, om Skanserne skulde have Hjælp; Minutterne vare kostbare, men i 10 Minutter stod vi uvirksomme; saa rykkede Regimentet ind paa Chausseen, gik et lille

Stykke frem ad denne, gjorde „Holdt!“ „Omkring!“ marcherede det samme Stykke tilbage igjen, og Compagnierne rykkede da ud til begge Sider af Chausseen for at formere sig i Colonner paa Linie, ventende paa Ordre.

Da var Klokken 10^{1/2}. En lang, kostbar Tid var gaaet tabt, fordi Commandoforholdene vare daarlig indrettede, idet Oberst Scharffenberg var i Brohovedet, altsaa langt borte, og efter Overcommandoens Indberetning til Ministeriet maatte Divisionsgeneralen først give de i Brohovedet værende Brigadestabe fornødne Ordre, saa maatte Obersten begive sig til sin Brigade, som saa blev formeret til Fremrykning, og først derefter kunde der gives Befaling til Angreb. Men imens vare Skanserne faldne, den tilbagetrukne Linie erobret, Fjenden trængt frem over Dybbøl Mølle. I Overensstemmelse med det anførte Princip burde Skanserne slet ikke have skudt, før de havde faaet fornødne Ordre, og Fjenden kunde have naaet Hovedkvarteret i Ulkebøl, inden dette havde faaet de fornødne Meldinger for at kunne give de fornødne Ordre. Forresten havde Chefen for Reserven i Henhold til Befalinger af 28de Marts og 9de April Ordre til at rykke frem mod Skanserne i Tilfælde af Angreb.

„Kl. 10 og 30 Minutter omtrent var 8de Brigade formeret til Fremrykning“, siger Overcommandoen.

Dette er ikke rigtigt.

Kl. 10 og 5 Minutter vare vi under Gevær, fuldt vidende, at nu stormedes der; allerede da lod Redsted og jeg vore Oppassere pakke sammen med Ordre til at gaa til Als; men i 25 Minutter stod vi og smølede. Da var det, at Brigadecommandeuren kom til og strax, uden at spørge, uden at lytte til de mange gode Raad, kastede sin Brigade mod Fjenden. Det vilde han have gjort 25 Minutter før, om han havde været der.

Ifølge Overcommandoens Rapport maatte der med 8de Brigade endnu forsøges en haardnakket Modstand, skjønt det under de forhaandenværende Omstændigheder var klart, at Forsvaret af Stillingen maatte opgives; Hensigten med vor Fremrykning var at standse Fjenden paa venstre Fløj for at forhindre ham i at sætte sig fast paa det dominerende Højdeparti om Dybbøl Mølle og at gjøre det muligt for 3die Brigade paa højre Fløj og vore andre fægtende Afdelinger i Orden at trække sig tilbage til Brohovedet.

Men hertil er at bemærke, at Dybbølstillingen var uigjenkaldelig tabt, at 3die Brigade ikke var stærkere truet, end at den jo kunde naa Brohovedet, støttet af Ilden herfra og fra Als, og de andre Afdelinger existerede ikke, de vare, som Overcommandoen ganske rigtigt bemærker, overvældede og for Størstedelen tagne tilfange. De eneste Tropper, der da kunde være Tale om at faa i Orden tilbage, var 8de Brigade; men at kaste os ud i den voldsomste Ild, Tropper maaske nogensinde have været udsatte for, var ikke den rette Maade dertil. For saa vidt kan der siges Meget imod 8de Brigades Fremrykning, og for saa vidt havde de Mænd Ret, der raadede til Retraite. 8de Brigades Attaque kunde umuligt bringe de tabte Skanser tilbage, og de uhyre Tab af Menneskeliv vilde paa langt nær ikke kunne opvejes af nogle smaa spredte Afdelingers mulige Redning. Det var et Menneskeslagteri.

Naar vi ikke desto mindre med Tak og i Ærbødighed mindes vor gamle Oberst for det kjække, raske Kaardestød, han førte mod Fjenden, da han resolut kastede sine 3,000 Mand i Ilden, saa gjøre vi 3,000, der dannede hans Klinge, det, fordi han udførte hvad vi havde paataget os: 8de Brigade opfyldte sit Hverv — og saa gjør Nationen det, fordi den Blodstrøm, han lod flyde, viste, at der endnu er Kraft i Danmark, viste, at vi kun med gabende Saar og

Kaarden brudt forlod den sidste Stump af Slesvigs blodige Jordbund — og Blodet klæber endnu og kalder og vinker, det følte jeg ifjor, da jeg efter saa mange Aars Forløb atter stod ved Dybbøl Mølle, det saae jeg forleden, da de sønderjydske Piger tog Afsked ved Klampenborg — ikke 9 Hurra-Vræl itræk: vaade Lommetørklæders Viften, det var Farvellet. Vi ses igjen! —

„Tror De, Skanserne ere tagne?“ hviskede jeg til Redsted.

„Ja!“ svarede han sagte, men raabte saa til Compagniet: „Der er ikke Noget ivejen, Folk! nu skal Preusserne snart faa Been at gaa paa!“

I dette Øjeblik kom Brigadechefen gaaende. Han gik lige løs paa Redsted: Vil De holde Chausseen ryddelig!“

Redsted lod øjeblikkelig opdeployere, saaledes at 2den Deling havde højre Fløj, derefter 3die, 1ste og 4de, og i samme Nu rykkede hele 8de Brigade frem. Vi, 1ste Compagni, havde Regimentets 2det Compagni tilvenstre, og dette støttede sig til højre Fløj af 20de Regiment, der skød sin venstre Fløj ned mod Vemmingbund; 9de Regiments øvrige 6 Compagnier vare tilhøjre for os.

Fra den af Fjenden tæt pakkede 4de Parallel, kun 3 til 400 Alen fra Skanserne, stormede paa Slaget 10 sex Colonner frem mod Nr. I—VI, og Reserverne rykkede ind paa deres Plads. Skanserne faldt alle for det fjendtlige Angreb, den første knap 5 Minutter efter 10. I Skanse I naaede Besætningen, som paa Grund af den heftige Ild havde søgt Dækning udenfor, kun tildels ind i Skansen; Kampen var kort, men hidsig; hvad der ikke blev stødt ned, toges tilfange, og Sejrherrerne rykkede i Løb frem mod Skansen A paa den sydligste Del af den tilbagetrukne Linie.

Tolv Compagnier stormede mod Anckers berømte Skanse Nr. II, og han hævdede sit Ry. Han har personlig givet mig en Fremstilling af Kampen. Forsvarerne vare paa deres Plads, saavel Artilleriet som Infanteriet beskød Fjenden med største Heftighed, Colonnerne, som allerede havde naaet Brystværet, vaklede, gik tilbage, styrtede mod Sidelinierne, nedskød eller fangede Besætningen her, vendte sig saa atter mod den haardnakkede Skanse og stod snart overalt paa Brystværet. Et Forsøg, Lieutenant Ancker gjorde paa at sprænge Skansen, mislykkedes.

Om Skanse III førtes en kort, hidsig Kamp; de faa Tropper, der undkom, gik til den tilbagetrukne Linie.

Nr. IV var det vigtigste Punkt i Skanserækken; 13 Compagnier dannede Angrebscolonnen; Skansen forsvaredes tappert og udbredte Død og Uorden i Fjendens Rækker, indtil den preussiske Fane 20 Minutter over 10 vajede over den.

Nr. V og VI faldt efter en kort Kamp i Fjendens Vold.

Alle de Skanser, imod hvilke Fjenden havde rettet sine Stormcolonner, vare saaledes i Løbet af mindre end $\frac{1}{2}$ Time faldne, Skytset var erobret, næsten alle Officererne og den langt overvejende Del af Mandskabet vare levende eller døde tagne i Skanserne og Forbindelseslinierne, og det var kun en ringe, fuldstændig opløst Hob, der trak sig tilbage mod anden Linie. Anderledes kunde det ikke gaa. De fra dansk Side tagne Dispositioner vare base-rede paa, at Skanserne kunde holde sig eller ialfald opholde Fjenden saalænge, indtil de bagved værende Tropper kunde rykke frem, og vare, da dette var en Umulighed, ganske urimelige. Fjendens Stormløb mod Skanserne maatte lykkes, og han havde ikke behøvet at gjøre Stormcolonnerne saa store, som de vare, indtil (mod Skanse II) 12 og (mod Skanse IV) 13 Compagnier, ja det var

ligefrem en Fejl, at de vare saa store, derved mistede de flere Folk end nødvendigt, Commandoforholdene vanskeliggjordes, og Følgen blev, at disse Tropper ikke, som Bestemmelsen var, blev staaende i de tagne Positioner, men i en uordentlig, opreven, af forkjellige Afdelinger sammensat Masse stormede fremad, først mod den tilbagetrukne Linie, der havde optaget de spredte flygtende danske Afdelinger fra yderste Linie, og efter at have taget denne og Skanse Nr. VII, videre frem over Dybbøl Mølle ad Brohovederne til. Havde Fjendens Stormcolonner været betydeligt mindre, kunde hans Reserver have fundet Plads længere fremme og kunde da, saasnart Skanserne vare faldne, være rykkede frem over disse. Nu var det som sagt en uordentlig Hob, der styrtede ud over den tilbagetrukne Linie. Enhver fulgte sit eget Hoved og søgte paa egen Haand, eller med hvem Tilfældet bestemte, at gjøre Erobring og Fanger blandt de smaa svage, oprevne danske Afdelinger, som de forfulgte. Det var disse Tropper, vi mødte. Det maa man tage i Betragtning; thi ellers bliver vort Held mod en i numerisk Henseende saa langt overlegen, velbevæbnet, sejrskrukken Fjende ikke forklarligt.

Endnu i dette Øjeblik — Kl. 10^{1/2} — kunde Tabet ved Dybbøls Fald have været indskrænket væsentlig til 2det og 22de Regiment og Artilleri-Besætningerne i de tagne Skanser; 8de Brigade og højre Fløj kunde uden betydelige Tab have naaet Brohovederne og med disses Besætninger Als. Men Ordren til det blodige Sammenstød var given; og vandt vi ikke Andet, saa reddede vi Æren, og have Tykerne Ret til med Stolthed at betragte deres „Denkmal“ som et Minde om den Kraft og Orden, hvormed de stormede Skanserne, saa staar Dybbøl Mølle som Monument for de Danskes Opofrelser. Paa den skulle vi hænge vore Kranse og Sløjfer.

Frem i Stormløb gik det paa hele Linien, over Stok og Sten, gennem Moser og Vandpytter, over Hegn og Gjærder, trods Jern og Bly, blot fremad! frem mod Fjenden. Der var Alvor og Kraft og Villie i Angrebet — og ude i Vemmingbund kom „Rolf Krake“ stolt og truende langsomt dampende op: et rungende Hurra paa hele Linien! og Tysken sagtnede, standsede, overdængede os med al den Ild, han formaaede, vaklede og flygtede. Men vore Søofficerer burde bedre have forstaaet at vedligeholde den Tillid, Tropperne nærede til Flaaden.

Strax fra Angrebets Begyndelse strakte Fjendens Ild mange af vore Folk til Jorden, og efterhaanden som vi trængte paa og Fjendens flygtende Tropper optoges af bagved værende, tiltog Ilden i Voldsomhed. Døde og saarede Preussere og Danske bedækkede Valpladsen. Nogle af mine Folk opsamlede preussiske Geværer, som de mente vare bedre end vore, men jeg befalede dem at bruge deres egne. Da vi naaede et Gjærde, gjorde vi et lille Holdt, men strax gik det fremad igjen, og Fjenden flygtede, indtil vi naaede op til Dybbøl Mølle, Redsted med første og fjerde Deling til selve Møllen, jeg med Resten op i Højde med ham, tæt udenfor Møllen. Capitain Knauer med 2det Compagni gik fra Syd løs paa Møllen, som stormedes med fældet Bajonet under Hurraraab, trods den ødelæggende Kugleregn. Knauer faldt tæt udenfor Møllen, men hans Folk sluttede sig til Redsteds, stormede med dem Møllen fra alle Sider, nedskød, nedstødte og nedtrampede Alt, som satte sig til Modværge, og trængte efter de forfærdede Fjender ind i selve Bygningen. Her var ikke Plads til at sigte eller til at bruge sin Bajonet; man smed Geværerne, trak Sablen, sloges paa Næverne. Redsted stod udenfor Møllen; han hævede sig paa Armene for at se ind ad et Vindue; en Preusser satte Geværet til hans Hoved og tryk-

kede løs: Røg og Blod, Vaabenlarm og Skrig fyldte Pladsen; men de Danske trængte frem.

Da kastede Brigaden Canstein 4 friske Batailloner i Ilden. Efter dem fulgte Brigaden Raven.

Det Stød, der rettedes mod Møllen, var overvældende; Alt knustes. Af 1ste Compagni væd jeg kun to Mand, Corporal Blinkenberg og Undercorporal Vestesen, der ere slupne med Livet af de Folk, der vare trængte ind i Møllen, og Begge vare haardt saarede; Vestesen døde senere. Og da Møllen faldt, kunde vi, der laa udenfor, i stadig Skydning med Fjenden i Fronten, ikke holde os, navnlig da den i vor Flanke fremrykkende Fjende beskød os paa langs: vi veg, og vi saae, at Kampen om Dybbøl var endt: „Rolf Krake“ havde gjort omkring og dampede af. Da vi forlod det yderste Punkt, vi naaede, var Klokken omtrent 12; da „Rolf Krake“ opgav Kampen, var Klokken — efter Grev Waldersees Beretning — 11,34; det er saaledes ikke rigtigt, naar Batteriets Rapport lyder paa, at da det gik tilbage, vare de danske Tropper „trængte ned til Brohovederne“; thi vi, jeg og mine Folk, stod ved Dybbøl Mølle; og naar Batteriet ikke kunde finde „større samlede Troppe-masser, som kunde beskydes med Virkning“, maa det have set sig daarligt for; der var blandt andre Brigaderne Canstein og Raven. Heller ikke deler jeg Batteriets Næstcommanderendes offentlig udtalte Anskuelse, at „det var mærkværdigt, de slap saa godt“; det var ikke mere mærkeligt, end at de senere slap saa godt fra Als; det vil sige: Peltsen slap, andre Ting tog Skade.

Fjenden trængte haardt paa; i venstre Flanke truede han vor Retraitelinie, hvorfor vor i Begyndelsen langsomme Tilbagegang efterhaanden forceredes, men dog kom Fjenden os tættere og tættere paa Livet. En Del Folk af sprængte Afdelinger havde sluttet sig til mig, men Com-

mandoet skrumpede bestandigt ind ved Fjendens Ild. Hidtil havde jeg gaaet med en Stok, nu smed jeg den og trak min Sabel. Da vi naaede henimod Barakkerne, stod General du Plat og Major Rosen, som jeg personlig kjendte, tiligemed en Lieutenant paa Chausseen. Lieutenanten blev sendt ud til mig med Ordre til at besætte et Gjærde, der løb mod Syd, hvad jeg ogsaa strax gjorde, men saasnart mine Folk naaede en lille Bakke, der var tilvenstre, raabte de: „Vi ere omgaaede, Fjenden er i Ryggen paa os!“ Jeg befalede Enhver at blive paa sin Plads og gik selv ud paa venstre Fløj, og saasnart jeg kunde overse Terrainet, raabte jeg til Major Rosen, der var gaaet et Stykke frem imod os: „Fjenden er dér! idet jeg pegede i Retningen. „Det er Løgn!“ raabte Majoren, trak sin Sabel og kom løbende op til mig, men standsede saa strax, sagde ikke et Ord (og ogsaa jeg tav), vendte om, løb tilbage til Generalen, og de løb da Begge ned ad Chausseen.

Da jeg vilde give dem et lille Forspring og helst være alene med mine Folk, blev jeg et Øjeblik liggende, hvor jeg var, og holdt Mandtal; jeg havde 33 Mand.

De Preussere, der stod ligeoverfor os, skød ikke, vi ej heller; de lagde deres Huer og deres Geværer paa Jorden, formodentlig et Tegn til Overgivelse, som vi dog ikke følte os beføjede til at svare paa.

Efter et kort Ophold befalede jeg Folkene at kravle saa langt ned, at de netop havde Dækning; derpaa gik jeg selv et lille Stykke tilbage og befalede Folkene at fyre og derpaa at løbe efter mig ned ad Chausseen.

Døde og Saarede laa paa Vejen og paa Markerne; Nogle laa stille hen, Andre sad op og lod deres forvildede Blik løbe omkring, atter Andre slæbte sig hen til et Gjærde eller andet Skjul.

Fjenden naaede Barakkerne samtidigt med os; her standsede vi og satte os for sidste Gang til Modværg; da vi forlod Barakkerne, var det vild Flugt: jeg tænkte kun paa at holde mine Folk samlede for ikke at komme ene ind, holdt igjen paa Nogle, animerede Andre, men Kræfterne vare udtømte, Folkene kunde ikke mere, og mine Bønner og Trusler drev det kun til smaa Løb ad Gangen, saa gik Folkene igjen, og Fjendens Ild, saavel Geværilden fra vore Forfølgere, som Kanonilden fra de nys opstillede Batterier ved Dybbøl Mølle, strakte den Ene efter den Anden til Jorden.

Et Stykke fra Barakkerne standsedes vi af Major Rosen, som stod paa Vejen og holdt General du Plats Hoved i vejret; Generalens hvide Haar vare blodige, og jeg ansaa ham for død. „Vil De give nogle Mand til at bære Generalen!“ sagde Majoren til mig. Jeg lod 4 Mand kaste Geværerne og tage Generalen, hvorpaa Majoren løb videre; men et Par af Bærerne blev strax ramte, og jeg befalede da Resten at lade Generalen ligge og at følge mig. Snart indhentede vi Major Rosen; jeg løb nogle Alen bag ham, og mine Folk efter mig; pludselig hævede han den højre Arm ivejret, slog sig i Siden og tumlede med en klagende Lyd hovedkulds i den nordre Vejgrøft. Jeg løb hen til ham, trak ham i Armen, men da han ikke gav noget Livstegn, lod jeg ham ligge og løb videre.

Vi fulgte Vejen, der førte ind mellem det nordre og søndre Brohoved, og fandt den spærret af spanske Ryttere, men et Par Mand af 18de Regiment flyttede dem lidt, vi slap ind, gik strax bag Brystværnet og kastede os paa Jorden. Jeg havde da 2 Underofficerer og 8 Mand af mine egne Folk og 3 fremmede. Efter et lille Hvil og efter at have styrket os paa 18de Regiments Feltflasker, gik jeg med mine Folk til det nordre Brohoved; men tog ikke Del i

Skydningen; vi lejrede os om en Brønd, drak en gyselig Masse Vand og heldte hverandres Hoveder over. Med Besætningerne i Brohovederne fulgte vi over Broerne, gik gennem Sønderborg, hvor det haglede med Projektiler, og traf Resterne af 9de Regiment paa en Mark bagved Byen. Her forlod de 3 fremmede Folk os med mange Complimenter, takkede for behageligt Selskab.

Efterhaanden samledes Stumperne. Regimentet frembød et ynkeligt Skue: de tre sidste Timer paa Dybbøl havde været haarde. Regimentschefen var saaret og fangen; den ene Bataillonscommandeur og de 6 Compagnicommandeurer faldne, de to andre Compagnicommandeurer haardt saarede og fangne, Halvdelen af Mandskabet var bleven paa Dybbøl Marker.

Samme Dags Aften afsejlede Regimentet til Fyen, som det 6 Dage i forvejen havde forladt.

Er i for svage til at give Eder selv love, saa skal en tyran lægge sit aag paa Eder og sige »Adlyd!« »Skær tænder og adlyd!« — og alt godt og ondt skal drukne i lydighed mod ham.

(Nietzsche).

*

Der er insekter, der dør i befrugtelsens øjeblik, saaledes er det med al glæde, livets højeste og ypperste nydelses-moment er ledsaget af døden.

(Søren Kierkegaard).

Regering og Folketing

Ministeriet (S)

(30. september 1953).

Statsminister *Hans Hedtoft*
Udenrigsminister *H. C. Hansen*
Finansminister *Viggo Kampmann*
Justitsminister *Hans Hækkerup*
Handelsminister *Lis Groes*
Landbrugsminister *Jens Smørum*
Indenrigs- og boligminister *Johs. Kjærboel*
Undervisningsminister *Julius Bomholt*
Kirkeminister *Bodil Koch*
Trafikminister *Carl Petersen*
Fiskeriminister *Chr. Christiansen*
Arbejds- og socialminister *Johan Strøm*
Forsvarsminister *Rasmus Hansen*
Minister u. P. *Jens Otto Krag*

Folketinget

(Folketingsvalg 22. septbr. 1953).

Socialdemokratiet	894.913 st.	75 medl.
Venstre	499.656 »	43 »
Konservative	364.960 »	30 »
Radikale Venstre	169.295 »	14 »
Kommunister	93.824 »	8 »
Retsforbundet	75.449 »	6 »
Uafhængige	58.573 »	0 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Udenfor partierne (Grønland)	— »	2 »
	2.166.391 st.	179 medl.

Stemmetal i Sønderjylland.

Socialdemokratiet	34.985 st.	3 medl.
Venstre	25.240 »	2 »
Konservative	16.111 »	1 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Radikale Venstre	5.298 »	1 »
Retsforbundet	4.354 »	1 »
Uafhængige	1.603 »	0 »
Kommunister	1.327 »	0 »
	98.639 st.	9 medl.

Valgt i Sønderjylland:

Socialdemokrater: *Frede Nielsen, Fr. W. Teichert, Jens D. Bladt.*

Venstre: *Jørgen Gram, Fr. Heick.*

Konservative: *Lars Clausen.*

Retsforbundet: *Hans Hansen.*

Radikale Venstre: *Ingeborg Refslund Thomsen.*

Nationale foreninger og institutioner

Sprogforeningen.

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygaard, Ø. Lindet, fhv. amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen, Tønder, redaktør Morten Kamphøven, Aabenraa.

Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Skoleforeningen.

Bestyrelsen: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hviding, formand, gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, næstformand, sekretær N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.

Formand: fhv. præsident Holger Andersen.

Næstformænd: Direktør V. Fischer og inspektør N. J. Gott-hardsen.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Den nordslesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrete Jepsen, Tønder.

Næstformand: Fru Valborg Kruse, Sønderborg. Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Aabenraa.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. (Det unge Grænseværn)

Kontor: Kastanieallé 24 a, Sønderborg.

Formand: Kontorchef Sv. A. Helleesen, Sønderborg. Næstformand: Bankdirektør A. Buch, Haderslev.

Dansk Amatør Teater Samvirke.

Formand: Pastor Skjerk, Hornslet. Sekretær: Arne Aabenhus, Graasten. Kasserer: Assistent N. A. Hougaard Nielsen, Brinken, Hørning.

Ungdomsforeningerne.

A a b e n r a a amts hovedkreds: Formand: Højskolelærer J. Hviid, Rønshoved, kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøslev pr. Padborg (16 foreninger), 1828 medlemmer.

Haderslev østeramts hovedkreds: Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev. Kasserer: gaardejer Aksel Tang, Høtkjærgaard pr. Mastrup. (21 foreninger, 2714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds: Formand: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram (13 foreninger, 1981 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds: Formand: gaardejer M. Mathiesen, Lunden pr. Nordborg. Kasserer: Gaardejer Ph. E. Sibbesen, Gammelgab pr. Broager. (17 foreninger, 4223 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds: Formand og kasserer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus pr. Jejsing (11 foreninger, 706 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del): Formand: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk (8 foreninger, 1054 medl.)

K. F. U. M. & K. i Sønderjylland

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Indremissionær E. Thisted, Haderslev.

K. F. U. M.-foreninger: 5 ..... 152 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 5 ..... 164 —

Fællesforeninger: 3 ..... 93 —

Gram-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst T. Philipsen, Gram.

K. F. U. M.-foreninger: 15 ..... 299 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 14 ..... 248 —

+ 160 M.- og K.-spejdere og 46 Y., A. medl.

Aabenraa—Tønder-kredsen:

Kredsformand: Kordegn Andersen, Aabenraa.

K. F. U. M.-foreninger: 11 ..... 203 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 11 ..... 229 »

Fællesforeninger: 5 ..... 147 »

Spejdere: 10 troppe: 276 »

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Pastor Andersen, Tandslet.

K. F. U. M.-foreninger: 3 ..... 115 medlemmer

K. F. U. K.-foreninger: 7 ..... 110 »

Højskoler og landbrugsskoler i Sønderjylland.

Danebod Højskole, Fynshav, Als.

Forstander Frede Terkelsen.

Graasten Landbrugsskole,

Forstanderne Hans Hansen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup.

Forstander P. H. Lauritsen.

Rødding Højskole, Rødding.

Forstander Fogh-Pedersen.

Rønshoved Højskole, Rinkenæs.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg.
Forstander J. Søgaaard Jørgensen.

Efterskoler i Sønderjylland

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov.
Forstander: Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup,
Forstander P. H. Lauritsen.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als.
Forstander Boye Andersen.
Rens Efterskole, St. Jyndeved.
Forstander Godfred Hansen.
Vojens Efterskole, Vojens.
Forstander E. Hagelsø.
Rinkenæs Efterskole.
Forstander: G. Peters-Lehm.
Sommersted Efterskole:
Forstander:
Ungdomsskolen i Højer.
Forstander: Carla Schibler.

Husholdningsskoler i Sønderjylland

Als Husholdningsskole, Vollerup.
Forstander: Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten.
Forstander: Olga Reppien og Ebba Drewes.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa. Sekretær og forretningsfører: Kreditforeningsfuldmægtig Aage Kragh Iversen, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Claus Christensen, Lavenby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overlærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde frk. Agnete Nielsen, Højer.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Kriminalbetjent Andr. Nielsen, Toftlund.

Haderslev østeramt: Gaardejer Hans Simonsen, Hyrup pr.

Øsby.

Aabenraa amt: Gaardejer Nis Rasmussen, Nr. Hjarup pr. Hovslund.

Sønderborg amt: Inspektør Chr. Clausen, Augustenborg Landevej 57, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer P. M. Jepsen, Løgumkloster.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: fhv. amtslæge, dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa. Sekretær: Arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa. Kasserer: Adjunkt Knud Fanø, Tønder.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« bestaar af: dr. med. H. Lausten-Thomsen, landsarkivar J. Hvidtfeldt, arkivar P. Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« bestaar af: Museumsinspektør H. Neumann, og lærer Chr. Stenz, Flensborg.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Organisationer i Sydslesvig.

Sydslesvigsk Forening.

Formand: Rektor N. Bøgh-Andersen, Harreslevmark, (telf. Flensborg 639).

Generalsekretær: Frantz Thygesen, Nørregade 76, Flensborg, (telf. Flensborg 802).

Sydslesvigsk Vælgerforening.

Formand: Forbundsmedlem Hermann Clausen, Slesvig, Klosterhofstr. 23, (telf. 2772).

Sekretær: Herm. Bornholdt, Slesvig, Lollfuss 69, (telf. 3110).

Dansk Skoleforening, Flensborg.

Formand: Redaktør L. P. Christensen, Flensborg, (telf. 2676 og 856).

Skoledirektør: Bernhard Hansen, Flensborg, Duborg-skolen, (telf. 1498 og 2498).

Den danske kirke i Sydslesvig.

Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Flensborg, Wrangelgade 14, (telf. 2925).

Sekretær: Erik Matthiesen. Kontor Wrangelgade 14, (telefon 2925).

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Kilseng danske skole, (telefon 171).

Sekretær: Frantz Wingender, Sønder Gaardender 8, (tlf. 156).

Foriining for Nationale Frasje.

Formand: Fhv. landraad Johannes Oldsen, Lindholm, (telf. Nibøl 325).

Sekretær: Sønnichsen, Villa Sønnichsen, Lindholm, (telefon Nibøl 435).

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig.

Formand: Gaardejer Carsten Boysen, Risum, (telf. Nibøl 586).

Sekretær: Chefkonsulent Aage Sørensen, Flensborg, Storegade 2, (telf. 975).

Haandværkets Fællesrepræsentation i Sydslesvig.

Formand: Malermester Alfred Albertsen, Flensborg, Lyksborggade 129, (telf. 1742).

Sekretær: Hellmut Tiedemann, Bismarckgade 46.

Den slesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Lorenzen, Østerby Mark pr. Valsbøl, (telf. Medelby 97).

Konsulent: Ellen Kelstrup Jensen, Harreslevmark, (telefon Flensborg 1628).

De sydslesvigske Husmoderforeninger.

Formand: Fru Ellen Jensen, Flensborg, Frederiksdal 40, (telf. 2759).

Det sydslesvigske Sundhedsraad.

Formand: Landdagsmand S. Münchow, Flensborg, Nørregade 125, (telf. 1890).

Sekretær: Aagaard, Strucks Allé 16, (telf. Flensborg 56).

Dansk Lærerforening, Sydslesvig.

Formand: Rektor Henry Jensen, Duborg-skolen, (telf. Flensborg 2331).

Sydslesvigsk Folkekor.

Formand: Skoleleder Aage Primdal, Kobbermølle-skolen, Sosti ved Flensborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Adsbøl, Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og aabningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Raadhusgangen, telf, 2566. Udlaan 10—19.

Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—19. Sommer 1. 4. — 30. 9. 10—19.

Børnebiblioteket, skolen bag raadhuset, 13-17, onsdag 13-19.

- Augustenborg. Telf. 156. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.
- Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—16 og 19—20
- Christiansfeld. Telf. 196. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.
- Gram. Telf. 254. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.
- Graasten. Telf. 1375. Vinter: Mandag, tirsdag, torsdag og fredag 19—21, onsdag 15—16 og 19—21, lørdag 15—16.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20.
- Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 22656. Udlaan vinter: 10—19, lørdag 10—21.
Udlaan sommer 1. 5. — 31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.
Læsesal vinter: 10—21, lørdag 10—19, sommer 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.
- Hoptrup. Telf. 75311. Mandag 19—21.
- Højer: Tirsdag og fredag 19,30—20,30.
- Løgumkloster. Udlaan vinter: Mandag og torsdag 19—21, fredag 16—18.
Udlaan sommer 1. 4. — 30. 9. mandag 19—21, fredag 16—17.
Læsesal vinter: 19—21,30 undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlaanet.
- Nordborg. Telf. 29. Tirsdag og onsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.
- Padborghus. Telf. 9012. Mandag og fredag 19,30—21, onsdag 16,30—18.
- Røde kro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.
- Rødding. Telf. 108. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.
- Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.
- Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2631. Udlaan 10—19, lørdag 10—14.
Læsesal vinter 10—21, lørdag 10—14. Sommer 1. 5. — 31. 8. 10—19, lørdag 10—14.
Børnebiblioteket 14—18 undtagen lørdag.
- Tinglev. Vinter: Mandag, onsdag, torsdag 19—21, tirsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21.
Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, onsdag, torsdag 19—20, tirsdag 16—17, fredag 16—17 og 19—20.
- Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.
- Tønder, Richtsengade 10, telf. 206. Udlaan og læsesal vinter 10—20, lørdag 10—16. Sommer 1. 5. — 30. 9. 10—19, lørdag 10—16.
Børnebiblioteket 14—17, lørdag 14—16.
- Vojens. Telf. 41308. Mandag, onsdag, fredag 19—21.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Frode Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen, Aaben kl. 9—12 og 13—16. (telf. 2704).

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer).

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Holbergsgade 23, København K.

Formand: Gaardejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershaab, Brovst.

Administrationschef: Fl. Tolstrup.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse: Gaardejer Einar Simonsen, Flovtgaard pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsraadskredse: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Raadgivende medlem: Jens Wollesen, Landeby pr. Løgumkloster.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Konsulent: Civilingeniør Th. Claudi Westh, Tønder.

Jordfordelingskommissionerne.

Jordfordelingskommissionen for 9. omraade, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsraadskredse:

Formand: Gaardejer E. Simonsen, Flovtgaard pr. Øsby. Medlemmer: Gaardejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup og Johs. Petersen, Halk.

Jordfordelingskommissionen for 10. omraade omfattende Tønder og Aabenraa amtsraadskredse.

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev. Medlemmer: Gaardejer Kr. Phillipson, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl og amtsraadsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

Kommissioner ang. jordlodder til husmandsbrug.

Formænd: Haderslev amt: Gdr. Viggo Larsen, Skodborg; Aabenraa amt: Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sønderborg amt: Sogneraadformand P. H. Møller, Drejby pr. Skovby/Als. Tønder amt: Gdr. Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Kammerherre Chr. Lüttichau, Tjele, Ørum (Sønderlyng).

Sekretær: H. Wraae-Jensen.
I bestyrelsesraadet: Forstander Fr. Heick, St. Jyndeved, og
forstander L. Lauridsen, Graasten.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.
Formand: Kmh. hofjm. Chr. Lüttichau, Tjele.
Direktør: Niels Basse, Viborg.
Grundforbedringsvirksomheder: Mose- og engafdeling.
Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.
— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.
— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.
Den tekniske afdeling.
Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.
Plantningsvirksomhed: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.
Præsident: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.
Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.
I formandsskabet: Folketingsmand H. Pinstrup og gaardejer
P. Karlshøj. Sønderjyder i bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hans-
sen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr.
Fjelstrup.

Foreningen af jyske Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.
Formand: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping. I be-
styrelsen: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard, Bolderslev, og gaard-
ejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup. Sekretær: J. K. Hau-
gaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.
Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.
Bestyrelsen bestaar af de enkelte landboforeningers og de to
førstnævnte fællesledelsers formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.
Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Ejnar Jensen og i
samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent
Willi Raae og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Ladegaard pr. Haderslev og P. R. Madsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev, (regnsk.), husholdning: Frk. Anne Mathiesen, Haderslev. (2235 medl.*).

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Kons.: Landbrugskand. Jakob Have, Toftlund. 588 medl.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Kons.: Johs. Pedersen, Aabenraa, Carl Poulsen, Uge, og P. Mølgaard, Aabenraa, (regnsk.). 900 medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Konsulent: N. A. Drewsen, Hokkerup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. 400 medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formand: Gaardejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 425 medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formand: Gaardejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 230 medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup. Regnskabskonsulent: P. J. Hansen, Hørup. Fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug), fru Else Hansen, Røde-Kro, (hush.). 440 medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formand: Gdr. Hans Danielsen, Gerup, Visby S.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tønder, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. Husholdningskonsulent: Frk. Snedker, Tønder. 700 medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Formand: Forstander Fr. Heick, St. Jyndevad.

Kons.: Holger Behrends, Bylderup Bov, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 400 medl.

---

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Formand: Gdr. Nis Evardsen, Løgumkloster.

Kons.: Hans Jepsen, Løgumkloster, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 320 medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Gdr. P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Kons.: P. V. Johnsen. Skærbæk. 419 medl.

Husholdningsforeninger

Det sønderjydske Husholdningsudvalg.

Formand: Fru Henriette Skrumsager, Visby Hedegaard.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening.

Formand: Fru Ingeborg Haldrup, Fredstedgaard pr. Haderslev. Kons. Anne Mathiesen, Haderslev. 525 medl.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost. Kons.: Fru Else Hansen, Røde-Kro.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening.

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løgumkloster. 220 medlemmer.

Det blandede Distrikts Husholdningsforening.

Formand: Fru Anne Petersen, Døstrup, Sdj. Kons.: Frk. Snedker, Tønder. 820 medl.

Slogs Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, Grøngaard pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Marie Snedker ogsaa kons. for »D. bl. distrikts Hush. forening«, Nørremarksvej 6, Tønder, telf. 577.

Medlemstal: 618.

De sammensluttede Husholdningsforeninger i Aabenraa og Sønderborg Amter.

(24 lokalforeninger). Formand: Fru Ulla Pedersen, Aabenraa. Kons.: Else Hansen, Røde-Kro. 3328 medl.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Axeltorv 1, København V.

Formand: Husmand Lauritz Nielsen, Hundstrup pr. V. Aaby. I bestyrelsen: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov. Husmand A. Schmidt. Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Kaare Milthers, København.

De samv. jydsk Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus, telf. 23114.

Formand: Husmand Andreas Søndergaard, Outrup pr. Nykøbing/M. I bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr. Agerskov.

Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Tage Nielsen, Løgumkloster, Mary Dahl Nielsen, Haderslev. 4639 medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen Sønderjyden.

Formand: Husmand Anders Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Husdyrkonsulent: Agner Christiansen, Kirkehørup. Planteavlskonsulent: Erik Knudsen, Ø. Sottrup. Husholdningskonsulent: Didde Danielsen, Tandslet. 25 foreninger. 1800 medl.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Formand: Gdr. Holger J. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.

Kons. Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens, 11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædooverføring = 45,000 køer. 95 kontrolforeninger, omfattende 3,800 besætninger med ialt 42,000 køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk malkekvæg:

Formand: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Kr. Dahlgaard Jensen, V. Sottrup.

4 områder med kunstig sædooverføring, der tilsammen har 2599 medlemmer med 20200 tegnede køer, 46 kontrolforeninger med 20876 køer.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk malkekvæg.

Formand: Gdr. Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Kons.: B. Vinge Madsen, Vojens.

140 medlemmer. 3000 køer.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gaardejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers,
og næstformand: Gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslakterier).

Formand: Propr. K. Røhr-Lauritzen, Demstrupgaard pr.
Sjøslev.

Direktør: H. Behnke.

Slakterier i Nordslesvig.

Andelsslakterier.

Aabenraa: Formand: Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro.
Dir.: Fr. Johansen.

Graasten: Formand: Gdr. H. H. Møller, Blans Østermark.
Dir.: H. N. Skensved.

Rødding: Formand: Gdr. R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.
Dir.: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

Sønderborg: Formand: Forpagter Chr. Nissen, V. Sottrup.
Dir.: O. F. Bagge.

Vojens: Formand: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.
Dir.: Th. Mossing Jensen.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Raadhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.

Sekretær: Direktør L. P. Frederiksen. I bestyrelsen: Gdr.
Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Formand: Gdr. A. L. Thomsen, Sofiesminde pr. Hvam.

Sønderjydsk Mejeriforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Sekretær og kasserer:
Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa (110 mejerier).

Sønderjydsk Smøreksporfor., Vojens.

Formand: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg. Dir.:
Sophus Thomsen, Haderslev. (49 mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Dir.: S. Røysgaard Pe-
tersen, Sønderborg. (46 mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Formand: Mejeribest. L. Laursen, Moselund pr. Randers.

Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskr.: Formand: Mejeribest. A. Madsen, Nybøl pr. Hjordkær.

Haderslev amtskr.: Formd.: Mejeribest. O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskr.: Formd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybøl pr. Ragebøl.

Tønder amtskr.: Form.: Mejeribest. H. H. Lorentzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserer-Societetets komité.

Formand: Direktør Asker Thaulow, København.

Provinshandelskammeret.

Formand: Direktør Knud Strøyberg, Aalborg. Kammermedlem: Grosserer T. Møller, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev, Formand: Fabrikant M. Schumann jun.

Aabenraa, Formand: Direktør M. Mortensen.

Sønderborg, Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder, Formand: Direktør F. Nielsen.

De samv. Købmandsforeninger i Danmark.

Formand: Købmand J. P. Jensen, Rungsted.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, fmd.: Købm. Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger.

Formand: Købmand Th. Schultz, Simmersted.

Haderslev og omegn: Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og omegn: Form.: Købm. Claus Krogh, Ø. Lindet.

Toftlund og omegn: Form.: Købm. Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og omegn: Form.: Købm. J. Agger, Aabenraa.

Graasten og omegn: Form.: Købm. W. Mortensen, Kværs pr. Tørsbøl.

Tønder amts Købmandsforening: Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand Niels Jensen, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg amts Købmandsforening: Formand: Købmand H. Sievertsen, Ketting.

Brugsforeningerne.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Direktør M. Refsgaard Thøgersen, København. Førstedirektør cand. polit. Ebbe Groes, København. Bestyrelsens generalsekretær: cand. jur. L. Fabricius, København. Medlem af repræsentantskabet: Gaardejer Laur. Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: Aage Kappel, Sønderborg.

Ialt 1922 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 70 foreninger.

IV. Haandværk og industri

Haandværksraadet. Fællesrepræsentation for dansk håndværk.

Kontor: Vesterboulevard 20, København.

Formand: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I bestyrelsen: Smedemester Harald Christensen, Haderslev, snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, snedkermester M. Høyberg-Larsen, Aabenraa, snedkermester Jacob Jacobsen, Ulkebøl, slagtermester A. Schmidt, Skærbæk, og tømmermester O. N. Bredahl, Tønder.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa Haandværker- og Industriforening. Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og omegns Haandværkerforening. Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening. Formand: Bygmester Manner Jacobsen.

Haderslev Haandværkerforening. Formd.: Murermester Johs. Hansen.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening. Formand: Bygmester Peter Villadsen.

Tønder Haandværkerforening: Tømmermester O. N. Bredahl.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, H. Hansen.

Repræsentantskabet: Formand: fhv. borgmester Holger Fink, Aabenraa, næstformand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet, fabrikant M. Schaumann, Haderslev, gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, gdr. H. M. Boesen, Søndernæs, gdr. Hans Lyck, Varnæs, fhv. landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, gdr. Jakob Ravn, Simmersted, gdr. J. H. Østergaard sen.,

Gabøl, gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, gdr. H. Petersen, Iller, muremester Johs. Hansen, Haderslev, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Schmidt, Tønder, gdr. N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk.

Vest- og Sønderjydske Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Chr. Christensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gdr. Chr. Abildtrup, Trøstrupgaard, Herborg pr. Videbæk.

Repræsentanter for Søndejylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, gdr. Poul Outzen, Ellum, og gdr. Peter Nielsen Pedersen, Oxlundgaard, Harreby pr. Fole.

Jydske Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Nissen, Nustrup, for Haderslev amt.

Ny jyske Kjøbstad-Creditforening, Aarhus.

Direktion: cand. jur. O. Hjelm, adm. direktør, landsretssagfører Otto Larsen og arkitekt Ejnar Poulsen. Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, dir. J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Jydske Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktion: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, muremester P. Rose Jensen, Randers.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør, medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Skibbroen 10, Tønder. Direktør: P. Hinrichsen. Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linnet, Møgeltønder.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: adm. dir. Olrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, kammerherre, dr. A. V. Karberg, fhv. bankdirektør O. Bech, direktør O. Buhl og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, statshusm. Andreas Friis, Keldet og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gdr. Refslund Poulsen, formd., gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding. Fra Aabenraa amt: fhv. borgmester Holger Fink, formand, gaardejer Chr. Christensen, Rødekro, gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: Amsraadsmedlem Anders Schmidt. Faverholm, formand, gaardejer Chr. Schmidt, Dybbølsten, sparekassedirektør P. Blomgren, Nordborg, og amsraadsmedlem F. Johansen, Basaa. Fra Tønder amt: Fhv. landtingsmand H. Jepsen Christensen, formand, bagermester Thorvald Petersen, Tønder, gaardejer Karl Posselt, Møgeltønder.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg. Næstformand: fhv. landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro. Sekretær: gdr. Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Forretningsfører: V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Maa jages hele aaret:

Egern, grævling, husmaar, (skovmaar er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (paa øerne dog fredet fra 1. marts—31. juli), ræv, sæler og væseler.

Maa jages til følgende tider:

Raabuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Daahjort og kronhjort.....	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Raabuk og sikahjort, raa og sikahind	1. okt.—31. dec.
Daahind, kronhind og disses kalve..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmaar og flagermus.

FUGLE

Maa jages hele aaret:

Graaspurv, husskade, krage, raage og alle vildgæs (undtagen bramgaas og kanadisk gaas, der er totalfredet, samt graagaas, der kun maa jages fra 1. august—31. december).

Maa jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmaager og skarver	1. aug.—30. april
Regnsøver	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), graagaas, huldue, ringdue, skovskade, vadefugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Maager (undtagen havmaager) og taffeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, kærhøge, spurvehøg og vandrefalk	1. aug.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.

Dykænder (undtagen ederfugl, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere og taffeland)	1. sept.—28. febr.
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevaage, kjo- ver, lappedykkere, lommer, alm. musvaage, skalleslugere, storm- fugle, sjagger, solsort og andre drosler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april
Fasan	1. okt.—31. dec.

Totalfredet: Bramgaas, gravand, gøg, kanadisk gaas, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altsaa: alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvaage og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vende-hals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) maa fra motorbaad ikke jages fra 31. maj—1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele aaret.

Angaaende lokalfredninger henvises til jagtbladene.

PORTO-TAKSTER

Indlandet.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede.....	30 øre	20 øre
over 50—250 gr. —	40 øre	25 øre
over 250 gr.-1 kg —		70 øre
Brevkort , enkelte, —	20 øre	15 øre
med betalt svar —	40 øre	30 øre
	Rene tryksager	tryksager m. til- ladte tilføjelser
Tryksager indtil 50 gr	8 øre	12 øre
over 50—250 gr.	12 »	20 »
over 250 gr.—1 kg	50 »	50 »
Do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.		
Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 gr. frankerede		12 øre
50—250 gr. —		20 »
250—500 gr. —		50 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg. koster 50 øre. 45 × 20 × 10 cm. Rulleform 45 × 15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal paategnes »brevpakke«.

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 40 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden de almindelige porto erlægges 30 øre. Paa konvolutten skal der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i postkontorenes bydistrikter og enkelte postekspeditioner.

Værdibreve , beløb indt. 1000 kr. 70 øre Beløb 1000—2000 Kr. .. 80 » » 2000—3000 Kr. .. 90 » » 3000—4000 Kr. .. 100 »	}	+ brevporto som ovenfor an- ført for breve af samme vægt
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.		

Pakker. Største vægt 50 kg, største maal som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- ell. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone- porto	Nærzone- porto
indtil 1 kg	75 øre	} 65 øre
over 1—3 kg	95 »	
» 3—5 »	110 »	
» 5—6 »	150 »	
for hvert kg mere, yderligere	40 »	40 »

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. omraader:
Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer:
Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, naar afsendelsesposthus og adresseposthus enten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland faas ved henvendelse paa posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For anbefaling af pakker betales yderligere 40 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres

Ipakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 10kr.....	30 øre
beløb 10— 100 kr.	50 »
» 100— 300 »	60 »
» 300—1000 »	70 »
Indbetalingskort (Giro)	30 »
Postopkrævninger. Beløb indtil 25 kr.	70 »
beløb 25— 100 kr.	80 »
» 100— 300 »	90 »
» 300—1000 »	100 »

Paa postgiroblanketter

indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.

Over 1000—10.000 kr. 50 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	100 øre	5 »

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

Udlandet

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland 60 øre	Største vægt 2 kg
Breve indtil	20 g 30 øre	pr. overskydende	
—	250 - 60 »	20 g 35 øre	
—	500 - 100 »		
	Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter hele vægten.		
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 »	70 »	
Tryksager, pr. 50 g	12 »	12 »	3 kg (en enkelt bog dog 5 kg.)

Alm. pakker:

	USA (direkte skib Norge (via Sverige) Sverige												
	1 kg	2 kg	3 kg	4 kg	5 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg				
øre:	430	700	890	1160	1350	200	300	400	800	170	250	340	660
	Finland (via Sverige)				Island								
	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg	1 kg	3 kg	5 kg	10 kg					
øre:	240	360	470	950	470	630	790	1490					

Udlandstakster iøvrigt: Spørg postkontoret, telf. 3838.

Banepakker.

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, naar de er paaklæbet banemærker, som nedenstaaende skema viser:

Pakker og vægt	Befordringsafstand	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg	80 øre	110 øre
over 5 kg » 10 »	125 »	175 »
» 10 kg » 15 »	175 »	250 »
» 15 kg » 20 »	225 »	325 »
» 20 kg » 25 »	275 »	400 »

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos			Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos		
	Hoppe	Ko	So		Ko	Faar	So
1 Jan.	2 Dec.	7 Okt.	23 April	1 Juli	7 April	30 Nov.	29 Okt.
5	6	11	27	5	11	4 Dec.	27
9	10	15	1 Maj	9	15	8	31
13	14	19	6	13	19	12	5 Nov.
17	18	23	9	17	23	16	9
21	22	27	13	21	27	20	13
25	26	31	17	25	1 Maj	24	17
29	30	4 Nov.	21	29	5	28	21
2 Febr.	3 Jan.	8	24	2 Aug.	8	1 Jan.	24
6	7	12	28	6	12	5	28
10	11	16	2 Juni	10	16	9	2 Dec.
14	15	20	6	14	20	13	6
18	19	24	10	18	24	17	10
22	23	28	14	22	28	21	14
26	27	2 Dec.	18	26	2 Juni	25	18
2 Marts	3 Febr.	5	24	30	6	29	22
6	7	12	28	3 Sept.	9	2 Febr.	25
10	11	16	2 Juli	7	13	6	29
14	15	20	6	11	17	10	3 Ja
18	19	24	10	15	21	14	7
22	23	28	14	19	25	18	11
26	27	2 Jan.	18	23	29	22	15
30	2 Marts	6	22	37	3 Juli	26	19
3 April	5	9	25	1 Okt.	7	1 Marts	23
7	8	13	29	5	11	4	27
11	12	17	3 Aug.	9	15	8	31
15	16	21	7	13	19	12	5 Febr.
19	20	25	11	17	23	16	9
23	24	29	15	21	27	20	13
27	28	3 Febr.	19	25	31	24	17
1 Maj	3 April	7	23	29	4 Aug.	26	21
5	6	11	27	2 Nov.	8	1 April	24
9	10	15	1 Sept.	6	12	5	28
13	14	19	5	10	16	9	3 Marts
17	18	23	9	14	20	13	7
21	22	27	13	18	24	17	11
25	26	2 Marts	17	22	28	21	15
29	30	6	21	26	2 Sept.	25	19
2 Juni	3 Maj	9	24	30	6	29	23
6	7	12	28	4 Dec.	10	3 Maj	27
10	11	16	2 Okt.	8	14	7	31
14	15	20	6	12	18	11	4 April
18	19	24	10	16	22	15	8
22	23	28	14	20	26	19	12
26	27	2 April	18	24	30	23	16
30	31	6	22	28	4 Okt.	27	18

Beregningskema: Hoppe 336 Dage (÷ 1 Maaned + 1 Dag)
                                  Ko   280 Dage (÷ 3 Maaneder + 6 Dage)
                                  Faar 153 Dage (+ 5 Maaneder)
                                  So   114 Dage (+ 3 Mdr., 3 Uger og 1 Dag)

1 Maaned = 30,5 Dage

MARKEDSFORTEGNELSE 1954

Vejle amt.

- Blaahøj**, 14. sept. heste.
Brande, 2. marts, 6. april, 4. maj, 23. juli, 7. sept. og 12. nov. heste.
Egtved, 3. maj og 7. okt. heste og tuberkulosefrit levekvæg.
Filskov, 18. maj og 24. aug. heste og kreaturer.
Give, 16. febr., 16. marts, 23. april, 9. juli, 3. sept., 28. okt. og 18. nov. heste, hver tirsdag marked med kreaturer.
Jellinge, 15. maj og 28. sept. heste og kreaturer.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.
Sdr. Omme, 22. marts og 25. okt. heste og kreaturer.
Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 4. febr. 1. og 29. april og 23. sept. heste.

Ringkøbing amt.

- Aulum**, 23. april og 26. okt. heste og kreaturer.
Bording station, 27. april og 25. okt. heste og kreaturer.
Dalager, 14. april, 26. august og 8. okt. heste og kreaturer.
Haderup, 26. april og 20. sept. heste og kreaturer.
Herning, 13. jan., 5. febr., 5. marts, 13. april, 4. maj, 25. juni, 17. juli, 27. aug., 1. okt., 5. nov. og 8. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for kreaturer.
Holstebro, hver mandag eksportmarked for kreaturer. Hver torsdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og grisemarked, 8. jan., 12. febr., 19. marts, 23. april, 5. maj, 10. juni, 23. juli, 9. sept., 8. okt. og 19. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Ikast, 13. maj, 15. sept. heste og kreaturer.
Lemvig, 26. aug., heste og kreaturer. Hver torsdag marked for heste og kreaturer.
Ramme, 31. aug. heste og kreaturer.
Ringkøbing, 22. april, 24. aug. og 4. okt. heste og kreaturer.
Sdr. Bork, 12. okt. kreaturer.
Skjern, 10. febr., 10. marts, 23. juli og 9. nov. heste og kreaturer. Hver onsdag marked for heste og kreaturer.
Struer, 16. marts og 21. sept., heste og kreaturer.
Tarm, 27. april, 8. sept. og 13. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Ulfborg, 28. april, 25. aug. og 14. okt. heste og tuberkulosefrit levekvæg.
Videbæk, 1. marts, 23. april, 23. aug. og 15. okt. heste og kreaturer.
Vinderup, 27. april og 6. okt. heste.

Ribe amt.

- Bramminge**, 10. febr., 26. april, 14. sept. og 17. nov. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Brørup, hver mandag marked for heste og kreaturer. 13. marts, 6. maj og 23. sept. heste og kreaturer.
Bække, 12. maj og 17. sept. heste og kreaturer.

- Esbjerg**, hver mandag eksportmarked med kreaturer.
Grindsted, 11. marts. 22. april, 13. maj, 30. juni, 24. juli, 2. sept., 12. okt. og 20. nov. heste og kreaturer. Hver mandag marked for heste og kreaturer. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Holsted, 4. jan., 8. april, 30. aug. og 10. nov. heste og kreaturer.
Ribe, 12. marts, 23. april, 7. maj, 6. aug., 10. sept., 8. og 22. okt. og 12. nov. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekveg. Hver mandag marked for kreaturer.
Varde, 12. jan., 4. febr., 4. marts, 8. og 22. april, 6. maj, 1. juni, 13. juli, 12. aug., 9. sept., 7. og 21. okt., 11. nov. og 9. dec. heste og tuberkulosefrit levekveg. Torvedag hver torsdag.
Vejen, 21. april, 25. juni og 8. sept. heste og kreaturer.
Vorbasse, 3. april, 22. juli og 11. okt. heste og kreaturer.
Ølgod, 14. sept. og 13. okt. samt hver mandag heste og kreaturer.

De sønderjydske landsdele

Hadrslev amt.

- Agerskov**, 4. maj og 5. okt. heste og kreaturer.
Gram, 12. maj, 21. juli og 20. okt. heste og tuberkulosefrit levekveg.
Hadrslev, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.
Toftlund, 1. maj og 19. okt. heste og tuberkulosefrit levekveg.

Aabenraa amt.

- Aabenraa**, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 2. marts, 20. juli, 2. nov., 14. dec. heste. 27. april og 19. okt. heste og kreaturer.
Hellevad, 5. maj og 13. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekveg og heste.
Kliplev, 8. april og 9. sept. heste og tuberkulosefrit levekveg.

Sønderborg amt.

- Skovby (Als)**, 24. sept. heste og kreaturer.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.

Tønder amt.

- Arnum**, 3. maj og 6. okt. heste og tuberkulosefrit levekveg.
Bredbro, 26. april og 18. okt. heste og kreaturer.
Højer, 22. april samt 7. og 14. okt. heste og kreaturer.
Løgumkloster, 23. marts, 4. maj, 15. juni, 17. aug. og 26. okt. heste og kreaturer. 27. april og 12. okt. tuberkulosefrit levekveg.
Skærbæk, 27. april, 4. maj, 5. og 19. okt. tuberkulosefrit levekveg. Hver onsdag marked med heste og kreaturer.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer. 12. marts, 14., 23. og 30. april, 7., 15. og 21. maj, 2. juli, 6. aug., 3. og 17. sept., 8., 15. og 22. samt 29. okt., 5. og 12. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekveg; 28. april, 5. og 12. maj, 20. og 27. okt. samt 10. nov. kreaturer.

I N D H O L D

Side

<i>H. Lausten-Thomsen</i> : Tres aar	1
<i>Martin N. Hansen</i> : Høststormen	4
<i>Sigurd Elkjær</i> : Ann' Lisbeth	12
<i>Thit Jensen</i> : Julestagerne	21
<i>Th. Kaufmann</i> : Mathis Tarrehalm	33
<i>Martin N. Hansen</i> : Ussel Ti'er	49
Herreselskab	51
Murskeen i folkesagens tjeneste	53
<i>August F. Schmidt</i> : Særegne juleskikke	54
M i n d e o r d:	
<i>A. Svensson</i> : P. Grau, Pøl	59
<i>H. Lausten-Thomsen</i> : Martin Simonsen	62
<i>Morten Kamphøvenær</i> : Niels Hansen	63
<i>Morten Kamphøvenær</i> : Jakob Petersen	65
<i>H. Lausten-Thomsen</i> : Hansigne Lorenzen	68
<i>A. Sv.</i> : Carl Nielsen, Haderslev	69
<i>S. T. S.</i> : Kirsten Mygind, Øster Lindet	70
<i>A. C.</i> : Andreas Petersen, Oksekjær	71
<i>Chr. Winther</i> : Olav Fink	72
<i>Frede Terkelsen</i> : Hans Eriksen, Almsted	73
<i>Holger Andersen</i> : Peter Michaelsen	75
<i>H. Hamlev</i> : Hans Skau	77
<i>H. L.</i> : Jens Hørlück	78
— <i>sen</i> : Johan Jepsen, Staugaard	80
<i>Hans Andersen</i> : Andreas Thielsen, Holbøl	81
<i>H. M.</i> : Peter L. Petersen, Kastbjerg	82
<i>M. K.</i> : Henrik Clausen, Perbøl	83
<i>L. A. L.</i> : Jens Schultz Fredsted, Jels	84
<i>L. P. Chr.</i> : H. Duggen, Harreslevmark	85
<i>M. K.</i> : Chr. Nielsen, Vollerup	86
<i>H. P. Jørgensen</i> : Peter Clausen, Sme dager	87
<i>Kai Edv. Larsen</i> : Chr. P. Speggers, Mjang	88
<i>W. Dinesen</i> : Kampen om Dybbøl Mølle	90
Regering og Folketing	102
Nationale foreninger og institutioner	103
Erhvervs-institutioner og organisationer	109
Jagttabel	119
Porto-takster	121
Drægtigheds-kalender	124
Markedsfortegnelse 1954	125

Aabenraa

Naar De ønsker 1. kls. Landbrugsmaskiner, henvend Dem saa til

Sønderjyllands største og ældste Specialforretning

Dansk Maskinoplæg A/S

Jørgen M. Hansen

Aabenraa . Nørreport 3 . Telefon 2044

Billigste Priser . Bedste Betalingsbetingelser
Største Garanti.

Største Lager i det sydlige Jylland af Reservedele
til alle Slags Landbrugsmaskiner.

„CERES”

AKTIESELSKAB - AABENRAA - TELEFON 3121 - 3122

Korn- og Foderstofforretning

J. P. Top's Eftf. A/S

Aabenraa — Telefon 3054 - 3055
Grundlagt 1897

JERN OG STAAL

SMEDEARTIKLER

LANDBRUGSREDSKABER

CENTRALVARME- OG

SANITETSARTIKLER

Husk, at alt i herrekonfektion, arbejdstøj,
skotøj og gummistøvler til damer og herrer
køber De bedst og billigst hos —

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skoletøj
SØNDERTORV
TELF. 2556 - AABENRAA

Spisestuer

Dagligstuer

Soveværelser

Jensen & Larsen
INDEN I EN NYBYGGENDE LARSEN
AABENRAA
FELDMARK 11
TELEFON 1100

Konfektionsfabriken

KOFA A/S

Aabenraa - Telefon 2915 - 2916

Fabrikation af:

HERREKLÆDER og ARBEJDSTØJ

A/S Sønderjyds Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1 - Aabenraa

Telefon 3047

Kontor - Lager - Renseri

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkaar. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslaaede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

Aabenraa Andels-Svineslagteri

Telefon 2023

Aflæg os et besøg

De er altid velkommen . . .

Hans Beyer A/S

Telefon 3373   AABENRAA   Telefon 3374

C. F. Rosenvold

SADELMAGER

Søndergade 6 — Aabenraa — Telefon 2116

Mangler De kontorartikler og kontormaskiner?

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa — Telefon 3526

har det hele!

A/S HOFFGAARD

Grundlagt 1844 - Aabenraa

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR

KONFEKTION

C. C. RODE Grundlagt 1865 - Indehaver Chr. Rode
JUVELER og GULDSMED

Storegade 28 - Aabenraa - Telf. 2260

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

Aabenraa

Telefon 2069

Huslige problemer . .

Sæt SMAG

paa ugens kostplan med

BULLOX-EKSTRAKT

(KØD-aroma)

Selv de mest dagligdags retter bliver kvikket op — og bliver nye og spændende ved hjælp af faa draaber BULLOX-ekstrakt . . . . . den dygtige husmoders hemmelighed i spisekammeret.

Kød- og grøntsagsretter
sky, saucer, supper,
salater, gemyse o. lign.

faar ekstra kraft og velsmag blot med faa draaber BULLOX-ekstrakt. Tilsæt ganske lidt ad gangen, omrør og tilsmag.

**Prøv selv -
det er forsøget værd.**

Bullox-ekstrakt

- koncentreret kraft. —
- faas hos enhver købmand.

A/S Dansk Kødekstrakt Co.

Aabenraa

Telf. 2909

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

A A B E N R A A

Telefon nr. 2018 (3 linier)

Aktiekapital kr. 1.000.000,00

Reserver ca. kr. 1.340.000,00

Afdelinger:

Bolderslev .. Telefon 4526 Hjordkær .. Telefon 6521
Felsted .... Telefon 7609 Krusaa .... Telefon 9549
Hellevad .. Telefon 7313 Padborg .... Telefon 9333
Varnæs .... Telefon 8145 Røde Kro .. Telefon 6216
Løjt Kirkeby .. Telefon 7127

HERREmagasin

CHR · J · CHRISTIANSEN

A A B E N R A A TELEFON 2405

*Magasin
du Nord*

v. Brødr. Andersen

Aabenraa

Telefon 2026

Jasmunds

KIOSKER OG PAPIRHANDEL

Telefoner 2812, 2244, 2888, 2809

AABENRAA

**Nordslesvigsk
Landbrugs- og Mejeri-Tidende**

Organ for det sønderjydske land- og mejeribrug

Tegn abonnement gennem postkontoret

Blomster fra »NIZZA«

Siden 1874

CARL HASS jr.

Telf. 2104 - Nørreport - Aabenraa

„Cimbria“

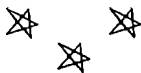
Tømmerhandel - Aktieselskab

Telefoner 2006 2007 2008 2009

AABENRAA

Central Mejeriet, Aabenraa
anbefaler sine 1. kl.s produkter

Radioapparater - lysekroner og
elektriske artikler

Moderne briller leveres efter lægerecept.
Leverandør til sygekassen.

Carl A. Lassen

A. Thomsens eftf.

Urmager og guldsmed . Nørreport 18 . Aabenraa . Telf. 3058

Lorenz Hansen jr.

A A B E N R A A

T E L E F O N 2 1 3 8

Gælder det **TRICOTAGE** — saa

Sønnichsens Varehus

STOREGADE 13 - AABENRAA - TELEFON 2709

J. Thorsmark

Indeh.: Brdr. Thorsmark

Aabenraa

Telefon 2623

Guld- og sølv-
varer

Ure og optik

Briller leveres efter
lægerecept

Harald Bo Bojesens Boghandel

Telf. 3352   AABENRAA   Telf. 3353

Anton Nielsen

Søndergade 7 - Aabenraa - telf. 2327

ENESTE SPECIAL-HVIDEVARE- og
UDSTYRSFORRETNING paa pladsen

Alt i ISENKRAM og SPORT

Andr. Petersen

Aabenraa — COLOSSEUM — telefon 2800

Landbrugsmaskiner

Køb kvalitetsvarer: Massey-Harris - Holbæk -
Taarup - Benco - Villemoes - Mads-Amby

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN

Telefon 2638 — Maskinforretning — Aabenraa

Specialforretning i

tobaksvarer og
spirituoser

Stort udvalg i piber

A. Weibeck

AABENRAA
TLF. 3480

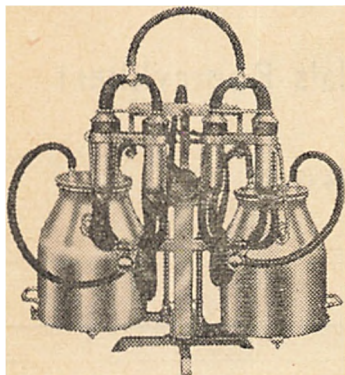
NIELS. A. NIELSEN & SØN

TAPET- OG FARVEHANDEL

Indeh.: H. H. NIELSEN

Malermester - Ramsherred 10 - Aabenraa - Telf. 3128

udfører alt til faget henhørende arbejde akkurat og smagfuldt til moderate priser. Alt udføres kun af bedste materialer. Stuk føres paa lager, leveres efter tegning og opsættes. Forlang tilbud og beregning. — Farve- og tapethandelen bringes i velvillig erindring. — Bedste fabrikater af gulvolie, lak og bonevoks føres.

**Effektiv
rengøring
af MALKE-
MASKINER**

Den fra Aabenraa.

C. BORREGAARD NIELSEN

A A B E N R A A

Peter Jessen
A A B E N R A A

PETER DAMBERG
Riedenaers & Co

Vestergade 3, Aabenraa, tlf. 2157

GLAS
PORCELÆN
KØKKEN-
UDSTYR

TRYKSAGER saa

Hejmdals Bogtrykkeri

Aabenraa

Telefon 3132 (5 lin.)

Graasten _____

Uldall-Jessen

Graasten — Telefon 1956

Alt i manufaktur

Magasin du Nord

Alfred Johansen

Graasten — Telefon 1074

Graasten Bank

Telefon 1415 (5 lin.)

med afdelinger i Padborg, Krusaa, Kliplev,
Ullerup, Bovrup, Egersund og Holbøl

Udfører alle bankforretninger

J. LAUSTEN

Isenkram — glas — porcelæn — barnevogne

Telefon 1044 — Graasten

Carl C. Biehl

Graasten - Telf. 1016 - Papir en gros - Bogtrykkeri

Drik

SLOTS-ROM

det er dog stadig den bedste

ANDREAS M. C. HOLST's EFTF., GRAASTEN

Helmer & Jørgensen

Indeh.: VIGGO JØRGENSEN & SØN

Sønderborg - Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drenge-
beklædning

Vær moderne
køb i

*Magasin
du Nord*

Jørgen Andersen, Sønderborg, tlf. 1945

Køb kun det bedste frø.
ROE-, KLØVER- og GRÆSFRØ
faas til moderate priser hos

Alsisk Frøavl A-S . Sønderborg

Telefon 3618

Alle vore forsendelser til foråret staar under selvvirkende
kontrol af statsfrøkontrollen i København

— Paalidelige avlere antages —

Axel Helmer

Kongelig Hofleverandør

Telefon 3777

Isenkram Glas Porcelain

Kulhandel Aktieselskab

SØNDERBORG

Telefon 2141 (fl. linier)

J. N. Mailand $\frac{1}{8}$
Vinhandel

Sønderborg . Telf. 3511

Mailands
Gammel ROM

Mailands VINE

Forlang dem
hos Deres købmand

Folkebanken for Als og Sundeved

SØNDERBORG

Aktiekapital og reserver kr. 2.000.000

Telefon 3700

J. H. KOCK

Sønderborg

Grundlagt 1897 — Telefon 3031 og 3032

Manufaktur
Udstyr
Trikotage

Den Danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

Alle bankforretninger udføres

JØRGEN OTSENS BOGTRYKKERI

Kastanieallé - Sønderborg - Telefon 2969

A-S BROCK & CO.

Sønderborg - Telefon 3176 og 3177

Byggematerialer og støbegods

HANS HANSEN & CO. A/S

Telefon 2772 - Sønderborg

Det førende handelshus

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel - Sønderborg - Telefon 3800

Bøger i stuen — Kunst paa 1. sal

MICHELSEN & JACOBI

Haderslev Peter Orbesen Telefon 22221

Manufakturvarer - Dame- og børnekonfektion
Herre- og drengekonfektion - Skotøj - Tæpper
Gardiner - Sengeudstyr

Aksel Nielsen

GARN OG TRIKOTAGE

Telefon 22909 — Haderslev

ALPINA

Peter Henningsen

Haderslev - Telefon 22169

URE-, GULD- og SØLVVARER

J. B. Jørgensen

Telefon 22729 — Haderslev — Telefon 22729

GARN & TRIKOTAGE

V. Fahrenedorff & Søn

Nørregade 20

Haderslev

Telefon 22644

GULD - SØLV - URE - OPTIK

Haderslev Bank

AKTIESELSKAB

Grundlagt 1875.

Byens og egnens ældste bank

Aktiekapital og reserver over 3,5 mill. kr.

Filialer: RØDDING og TOFTLUND - Kontorsteder: Ager-
skov, Christiansfeld, Gram, Skodborg, Sommersted, Vojens

J. S. CHRISTENSEN

AKTIESELSKAB

HADERSLEV

Aktieselskabet „HANSBORG“

Haderslev

TRÆLAST

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

HADERSLEV-AFDELING

Bispegade 13 - Telefon 2 3232

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager indskud til højeste forrentning paa folio.

Indlaan paa opsigelse

Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for skolesparekasser.
Som gaver ved hjemmets fester (daab, fødselsdag og
konfirmation) anbefales sparekassebøger i pragtbind.

RESERVERET

Naar De vil spare penge

bør De købe Deres manufakturvarer,
trikotage, skotøj hos

A. HUNDEVADT, Haderslev

LANDSDELENS STORMAGASIN

Kul, koks og briketter

Holm & Molzen $\frac{1}{5}$

Haderslev

Telefon 23701 (3 lin.)

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

Nørregade 25 - Haderslev - Telefon 2 2371

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32

udfører alle slags sparekasseforretninger

Glarimesteren i Smedegade

NIELS EBBESEN - Telefon 22852

H. O. Knudsen

1. klasses skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2

Haderslev

Haderslev Kul- og Koks-Kompagni

Aktieselskab

Telefon 2 2012 (3 lin.) — Kontor Nørregade 27

Ole Jensens bageri

anbefales

Gaaskærgade - Haderslev - Telefon 22670

HANSEN & CHRISTIANSEN

Haderslev

**KOLONIALVARER en gros
samt indenlandske husholdningsartikler**

Telegr.-adr.: »Arimo«

Telefon 22329

Vare-

---

mærke

Oluf Thielst, Haderslev

Telefon 2 2165

**Mark- og roefrø - Kunstgødning - Gødningskalk
Høstbindegarn - Kolonialvarer**

Viggo Jacobsen

Nørregade 46 - Haderslev - Telefon 22965

✱ Kolonial og delikatesser

PAUL CHRISTIANSEN & SØN

BYGNINGSARTIKLER

Haderslev - Telefon 2 3570

Taler man om tryksager

WINDS BOGTRYKKERI

HADERSLEV

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7, telefon nr. 2 2544

Indlaan

modtages til bedst mulig forrentning

Udlaan

hypoteker, haandpant, kaution, kassekreditter

Radiomagasinet

v/ E. Rasmussen . Nørregade 15 . Haderslev . Telefon 23083

Alt i radio, smalfilm og foto. Stort udvalg i gramofoner og plader

Vojens Andels-Svineslagteri

Telefon *41111

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Trælasthandel

Vojens - Telefon 41315

Toftlund - Brandrup - Agerskov

Eva Margarine

A. BERG — TOFTLUND — Telf. 45

TUBORG-DEPOT

A. H. ULLERUP & SØN

TOFTLUND

Kolonialafdelingen: telf. 20 - Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: telf. 190 - Postgiro 8599

CHR. TANDRUP

Urmager- og guldsmedeforretning

Toftlund — — — Telefon 102

Velklædt — saa

OTTO FREJ

Toftlund, telf. 58 - Skræddermester - Kem. tøjrensning

Hagelskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) reservekapital 165.000

Indmeldelser modtages af tillids-
mændene, kredsformændene og
forretningsføreren, dir. Andersen,
TOFTLUND - Telefon 28

Agerskov og Omeans Brugsforening

v/ V. MADSEN

bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: telefon 15 — — GROVVARER: telefon 79

Tirslund Brugsforening

Telefon Bevtøft 44230

Thomas Bojsen, »Frem«

BRANDERUP — — Telefon 1

KOLONIAL

KORN- OG

FODERSTOFFORRETNING

Math. P. Høeg

Toftlund

LAVER ALT I TRÆ!

P. OLESEN

Telefon 35 — Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

PETER HENRIKSEN

Aut. forhandler

Toftlund

Ducolakereri

Bedre kaffe næppe

end den fra **JEPPE**

Telefon Toftlund 180

FROSCHs HOTEL

TOFTLUND — Telf. 17

**Værelser med varmt og koldt vand
1. kl.s køkken — — — Reel betjening**

GODSK HANSEN & SØN

MØBELFORRETNING

Toftlund — Telefon 68

Chr. Jensen

v/ Søren Jensen

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR — KONFEKTION

Toftlund — Telefon 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

Carl Truelsen

Agerskov — Telefon 3

— — KOLONIAL — —

Rødning

Harald Nielsen A. J. Marcussens eftflg.

Urmager - guldsmed - optiker

Grundlagt 1844

Rødning - Telefon 81

COLFACH HERREEKVIPERING
MODE - MANUFAKTUR

Rødning — grundl. 1880 — Telf. 8 - 216

Har altid det største udvalg — den bedste vare

Den billigste pris!

Rødning Møbelmagasin

MØBLER for alle hjem — LIGKISTER paa lager

Snedkermester S. A. Sørensen, telf. Rødning 27.

P. Lindberg

MASKINFORRETNING

Rødning

Telefon 34

Hans Christensen, Østergade

Kolonial — vin — konserves — tobak og cigarer

Rødning

Telefon 61

Carl Overbeck

Optik - Ure - Sølv - Guld

RØDDING - Telf. 169

Hans Juhl - Rødning - Telefon 20

Møbelsnedkeri — Møbelmagasin

Lager af ligkister — Alt bygningsarbejde udføres

Rødning Andels-Slaqteris udval

Rødning - telefon 9

Gram - telefon 75

MANUFAKTUR — TRIKOTAGE
SENGEUDSTYR — HERREEKVIPERING

O. R. FRANDSEN v. I. C. Nørgaard
Rødning - Telf. 21 — et godt sted at handle!

J. BOYSENS bageri og konditori

Søndre Allé — RØDDING — Telefon 76

Alt i friskbagt WIENERBRØD - KONDITORKAGER

Andelsbanken

RØDDING — Telefon nr. 75 og 91

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

CHR. GUNDESENs

kolonial- og delikatesseforretning

RØDDING . TELEFON 168

STORT UDVALG I VINE OG SPIRITUOSA

M. HANSENs

MANUFAKTUR- OG KONFEKTIONSFORRETNING

Rødning — Telefon 55

Skodborg

**Skodborg Korn- og
Foderstofforretning $\frac{1}{2}$**

Telefon 4

KORN - FODERSTOFFER - KUNSTGØDNING

GRAM TÆPPEFABRIK A/S

Telefon 28 — Gram

Olaf Aastrups efterflg.

Julius Hansen

Gram — Telefon 43

ALT I PRIMA SENGETØJ

Mode

Manufaktur

Konfektion

Gram Teglværk

anbefaler sine **DRÆNRØR** og **MURSTEN**

N. Timmermann - Gram Savværk

træløst og savværk

ALLE BYGNINGSARTIKLER — KUL

Kontor: telefon Gram 26 og 260 — Privat: telefon Gram 162

Postkonto 9474

Bankkonto: Gram Bank

URE — GULD — SØLV — JUVELER

Peter Jessen

Slotsvejen

GRAM

Telefon 70

H. P. JØRGENSEN

kolonial - vin - konserves - porcelæn og isenkram

Brændstrup

Telefon 23 (post Gram)

AKSEL MICHELSEN

Tønder Vest - Telf. 2530 - 2531

Kul- og trælasthandel

Formbrændselfabrik — Støbegods — Cementvarefabrik

Tønder Landmandsbank $\frac{A}{S}$

Tønder

Kontorer i Skærbæk, Ballum, Brede, Brøns,
Bylderup-Bov, Frifelt, Højer, Tinglev, Sæd.

Alle bankforretninger udføres

Tønder Kafferisteri $\frac{A}{S}$

T Ø N D E R

T Ø N D E R M E J E R I

v/ Chr. Petersen.

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 — TØNDER — Telefon 2550

BOGTRYKKERI — BOGBIND — PAPIR EN GROS

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 341

Bøger, papir, kunst. Anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

MANFAKTUR — SENGEUDSTYR — TRIKOTAGE

— gaa først til

Emil Wo'ffhechel

Storegade 3 — Tønder — Telefon 21 46 5 — det betaler sig

Autoriseret F O R D forhandler

C. F. DELA

Ribelandevej 54

Telefon 396 og 812

JOHS. PAULSEN SCHMIDT

Østergade 2

Telefon 349

Papirvarer - kontorartikler - kuglepenne - broncerammer
fotoartikler - tombolasedler — duplikeringsanstalt

Bølgeblikmaling — Træmaling — Oliemaling — Maskinlak

P. Jacobsen, Carstens efft.

FARVE- og TAPETHANDEL

Storegade 16

TØNDER

Telefon 368

Gør Deres indkøb hos firmaet Johs. Thomsens eftflg.

Indeh.: Peter Christensen

Brændsel — Byggematerialer — Trælast

Telefon 450

TØNDER

Telefon priv. 723

Blenners Dampvaskeri

Østergade 37

TØNDER

Telefon 398

FEST - GAVEN

Østergades ur- og guldsmedeforretning

A. S Ø R E N S E N grundlagt 1900

Reparationer af ure udføres hurtigt og solidt

Østergade 14 - Tønder - telefon 281

SELVFØLGELIG

køber De Deres elektriske brugsgenstande hos Deres
elektriker og sikrer Dem derved den bedste kvalitet.

SV. KIRCHHEINER, Storegade 17, Tønder

Telefon 2 20 45

Storegade 12 **Ehm Christensen** Tønder

Telefon 143

Manufakturvarer bedst og billigst. — Husk vort fjerrenseri

Løgumkloster

Kolonial - Konserver - Vin - Spirituosa

købes hos

H. Blaabjerg . Løgumkloster - Telefon 95

HUSK! Julehefter, lommebøger, almanakker - Største udvalg i nye bøger, kontorartikler og Mont Blanc-penne.

Løgumkloster Boghandel v/ Gunder Nissen . Telf. 78

Chr. Pors, Løgumkloster - Telefon 205

Dampfarveri og kemisk tøjrensingsanstalt
Uldvare- og trikotageforretning

Jenny Evardsens Boghandel

Løgumkloster - Telefon 57

Alt i skøn- og faglitteratur . billeder . keramik . fotoartikler

Rudolf Prasse

SKRÆDDERFORRETNING

Vindmøllegade - Løgumkloster

Lager og værksted for

CYKLER - SYMASKINER - BARNEVOGNE

Knud Larsen - Løgumkloster - Telefon 171

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

Lørdag 9—12

Telefon 18

Agentur i Bedsted Lø. — Alle bankforretninger udføres.

Enhver husmoders ønske
er at faa vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

Telefon 267

Hurtigt — Behageligt — Økonomisk

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR - SENGEUDSTYR - TRIKOTAGE
DAME- og HERREKONFEKTION

Conrad Langwadt - Løgumkloster - Telefon 32

Husmoderens tid er knap!

BP. OLIE-KOMP., A/S

Brug BP-Gas

Forlang nærmere oplysning hos

J. NØRBY, Løgumkloster Auto-Service - Telf. 11 eller
VILHELM PEDERSEN, købmand, Østerg. 223, telf. 110,
Løgumkloster.

Højer

SØNDERJYDSK *Tæppefabrik*

A. R. Kjærby A/S — Højer

Leverer kun gennem forhandlere.

Alfred Schmidt

Kongsmark - Telf. Rømø 5 52 10

Kolonial — Isenkram — Tekstilvarer —

Kaffe i bedste kvaliteter. — Gode tobaksvarer

— Fineste vine — Turistvarer.

Kender De

Plastic-clichéen?

Clichéen til afløsning af staaende sats!

Clichéen til de store oplag!

Clichéen til fint og groft papir!

Vi staar til raadighed med alle oplysninger i brugen af denne enestaaende cliché.

A/S H. Matzen

Knabrostræde 20, København K.

Leverandør til Sprogforeningens Almanak.

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

HADERSLEV

Udlån pr. 31. marts 1953:

214.697.155 kr.

Reserver: 13.341.464 kr.

*ER DE ikke medlem af Sprogforeningen,
saa indmeld Dem!*

Dette sker ved et postkort, der adresseres til

**SPROGFORENINGEN,
AABENRAA**

Medlemsbidraget er 2 kroner aarlig

DET ER UFORSVARLIGT

at eksperimentere med reparation af Deres vogn. Lige gyldig om det er en stor eller lille reparation, vil De hos os opnå den bedste service. Lad os forlænge Deres vogns levetid.

Svend Wæver A/S

Haderslev, telf. 23475

Aabenraa, telf. 3008

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON *1211

Udsalg I:

Graasten

Telefon 1211

Tinglev

Telefon 4007

Padborg

Telefon 9303

